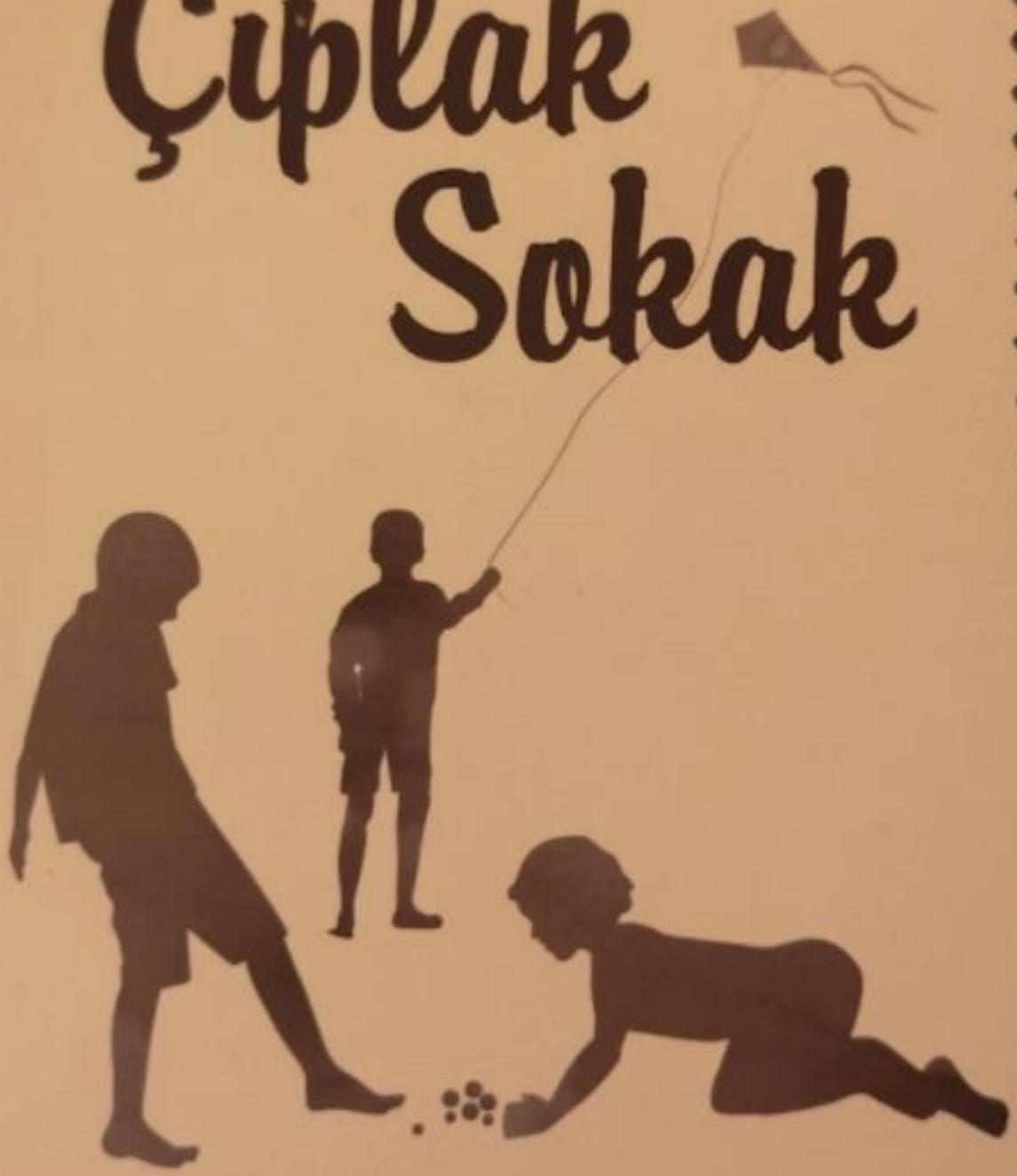
JOSÉ MAURO DE

VASCONCELOS

Çıplak Sokak

14. BASKI
Çeviri: İNCİ KUT

can modern

Jose Mauro de Vasconcelos

Çıplak Sokak

ispanyolca özgün adı Calle Descalza

Portekizce özgün adı Rua Descalza

ISBN 975-510-572-7

© Livro Melhoramentos / Can Yayınlan (1993)

Bu çevirinin yayın haklan Onk Ajans Ltd.Şti.'nden Can Yayınlan'nca alınmıştır. (1993)

Jose Mauro de Vasconcelos

ve

'Ermişlik Belirtisi'

Haydee M.Jofre Barroso

İyi insanlar, cömert insanlar, hemcinslerinde tanrısal bir anlatım ve betimleme gören,

dayanışma ve hoşgörü içindeki insanlar, ermiş midirler? Ve böyle olduklarını düşündüklerinde,

ermişlik aşamasına mı ulaşmışlardır, yoksa günah mı işlemektedirler1?

Bütün öteki romanlarından farklı olan 'Çıplak So-kak'fa Tann'nın yüzünü cesaretle arayan Josâ

Mauro de Vasconcelos, böyle bir soruyu burada hem kendine, hem de okuyucularına sormakta.

Romanın yalnızca birkaç sahnesi, paralı aristokratların ve saygınlığın bulunduğu yukarı

kesimde, hemen hemen tamamı da Rio 'nun tipik bir kenar mahallesinde geçiyor... Öylesine

uzak bir mahalle ki, romanın kahramanları Rio de Jdneiro'nun merkezinden söz ettiklerinde,

sanki kendileri başka bir yerde yaşıyorlarmış gibi, oraya 'kent' diyorlar. Bu sokak, gelişmeden

ve en küçük bir konfordan nasibini almamış 'çıplak' bir sokak, çünkü ne asfaltlanmış, ne de taş

döşeli, topraktan bir köy yolu yalnızca.

Orada —eskiden adları başka türlü olan ve şimdikinden çok farklı bir yaşam süren—Antao ile

Ananias yaşıyorlar; başkalarına söz ve davranışlarıyla örnek olacak biçimde çevrelerine iyilik

saçmaya adamışlar kendilerini; başkalarının hayırseverliğiyle geçinerek ve nasıl olduğunu

kendilerinin de bilmedikleri büyüklü küçüklü mucizeler yaratarak. Bunlar gerçekten mucize mi,

bunları onlar mı yaratıyorlar; onlar tanrısal bir varlığın kendileri mi, yoksa aracıları mı, bunların

hiçbirinin pek önemi yok; önemli olan, komşularının, inançları içinde onları ermişlik aşamasına

yükseltmeleri.

Peki ya romancı, bu tema karşısında ne gibi bir konumda acaba? O, bu ermişliğe inanıyor mu?

Bunu bir örnek olarak mı sunuyor? Mucizelere ve mucizevi insanlara inancın açık bir gösterisi

mi bu? Bu roman, mucizenin yerilmesi mi, övülmesi mi?

Vasconcelos'un sürekli kaygısı olan Tanrı'yı arayışın belki de en açık biçimde görüldüğü bu

kitapta, bu konu üzerinde entellektüel bir gösteri yapma eğilimi yok bence. Bunun yerine, öyle

sanıyorum ki Vasconcelos, burada inancı yargılıyor, ama kendi kahramanlarının inançlarını

değil de, temelde insanların genellikle sahip oldukları inancı. Yazarımız daha önce hiç bu kadar

insancıl olmamış, hiç bu kadar tanrısal kavramın ve Tanrıya inancın hizmetinde bulunmamıştır.

Bu yüzden de onları, —yani Antao ile Ananias'ı—, insanların ham dünyasına sokuyor, o

insanların gözünde onları yüceltiyor, hepsinin çevresini kuşatan o ticarîleşmiş, maddeleşmiş,

bencil dünyadan farklı olan bir âlemin temsilcileri olarak gösteriyor.

En sonunu ise, okuyucudan gelebilecek her türlü yoruma açık bırakıyor; belki de bu yüzden,

romanıri sonunun, yazartarafından değil, okuyucu tarafından belirlenmesi gerekiyor. Bizler için

son sözü söyleyecek olan, bu sorun karşısında bizim kendi konumumuzdur. Belki de bu yüzden

Vasconcelos, bazı sahnelerde ve bazı kavramlarda bir parça şifreli bir hal alan kahramanı

karşısında okuyucuyu biraz da şaşırtarak, bu kez tek başına, zor ve ıssız bir yola koyuluyor.

Ama her gün daha beter olmakta direnen bir dünyada her gün biraz daha iyi olmak isteyen bir

insanın karşılaştığı bütün zorluklar ve çektiği bütün acılarla, onu, bu sorunun karşısında belirli

bir yere oturttuğu fark ediliyor.

Bu yüzden, derin bir insancıl duygu ve büyük bir idealizm taşıyan bu romanda, ilgiyi çeken,

sahnelerin içeriği değil, bu sahnelerdeki olayların özü. Bunlar, tıpkı fantastik bir kurgu

odasındaki gibi, kendiliğinden hayatın satranç tahtasını oluşturuveren sayısız parçalardır.

Buparça-lar arasında göze çarpanlar, çeşitli duygular, insan haklarında eşitlik, insanın yazgısı...

Acaba Tanrı'nın karşısında insan ırkının bir evlâdı olarak, yazarın ortaya attığı bir özeleştiri

midir aynı zamanda?

Olabilir; ama her ne olursa olsun, hiç kuşkusuz, sayısız insan-Tanrı ilişkileri ve bağımlılıklarıdır

söz konusu olan. Ayrıca, insanların O'nun karşısında takındıkları tavır ve içinde bulundukları

koşullarla sınırlar konusunda —aynı zamanda kendisine de verdiği—bir öğüttür. Vascon-celos,

insanî değerler yolunda yaşamsal bir öneme ve zenginliğe sahip amansız bir kanıt yarattığına

göre, acaba roman biçiminde bir toplumsal eleştiri midir bu? Hayır, ama ahlâkî bir eleştiri

olduğuna kuşku yok. Yine de, bu roman, haksızlık ve kötü niyet karşısında, ya da sorunun

gereği gU bi çözümlenebilmesi için, nasıl davranılması gerektiği hakkında bir öğreti içermiyor;

daha çok, yazarla çevresindeki dünya arasında süren bitmez tükenmez çatışmayı yansıtan

kocaman bir hayat sahnesi; yazarı kuşatan bu dünya, bir insanla onun yakın ve uzak

çevresindeki gerçekler arasında yaşanan çatışmalardan oluşuyor. Çünkü bu yazar, bir kenara

çekilip bakanlardan değil; insanlığı sarsan sorunlar karşısında 'devekuşu politikası'nı

benimseyenlerden de değil; bir sanatçının, sanat eserini yaratmak istediğinde o ünlü fildişi

kulesine çekilmesi gerektiğini düşünenlerden de değil: dünyayı ve onun gerçeklerini

özümsüyor o. İnsan olarak da, sanatçı olarak da sorumluluklarını üstleniyor; bu kez, edebiyat

denilen, ama hayatın kendisi demek olan bir sanatın yaratıcısı olarak.

İdealizm ve şiirsellikle dopdolu, sıcacık, yumuşacık, yalın, hattâ bazen basit olabilen bu kitap,

farklı durumlarda farklı olayları ve kişileri işliyor olsa da,'Şeker Portaka-lı'yla aynı büyülü çizgiyi

paylaşıyor.

Vasconcelos'un, toplumsal başkaldırının yollarında dolaştığı ve duyguların karmaşık dünyasını

yorumlamaya kalkıştığı zamanlarda bile kendisini öylesine rahat hissettiği o hayal âlemini

elinden bırakmadan, gerçekleri yakalama çabası da görülüyor. Üstelik, her bölümde, her

parçada farklılık gösteren, türlü renk tonlarıyla dolu bir kitap bu. Böylelikle ortaya konulan

toplumsal yalanlar ve bireysel ikiyüzlülükler, duygusal özlemleri bozan hesaplar, bozan yazarın

gülümseyerek anlattığı acı alaylar, onun gizlemediği melankolisi, —bazıları hoş ve önemsiz de

olsa—kargaşa içindeki insanlığın ve toplumun belirtileri olan kaprisler, birer birer önümüzden

geçiyor. Yazar, bütün bunları, alaya aldığı zaman bile insanları komik kişiliklere indirgeme

yanılgısına düşmeden yapıyor. Kendilerini yaşadıkları dünyadan kendi istekleriyle sürgün eden

o iki adamın dramı, pasif isyancıların umutsuz durumunu bilinçli ve artistik bir biçimde ortaya

koyuyor; sadece kendi yalnızlıklarını çevrelerine karşı bir tepki silâhı olarak kullanmak

biçiminde savaşım veren bu isyancılar, dünyaya karşı yürütülen 'barışçı savaş'ın

küçümsenmeyecek sayıdaki bir grup oyuncusu, kendi kendilerini anlamaya çalışırken bile

aldatılmayı istemeyenlerdir.

Çevresinde hareket eden karakterler, ya da orada olmayıp da, gözle görülmeyen büyülü bir

dokunuşla canlı, etkili ve kararlı varlıklara dönüşecek olanlar, gerçekçi şaş-mazlıkları içinde son

derece inandırıcı. Böylece Vasconcelos'un kıssadan hissesi —varsa— kabullenilmiş bir düzen

bozukluğunun yansıması biçiminde ortaya çıkacaktır. Bir hareketin oluşumunu anlatmak,

kaderin gücünün insanlar üzerindeki egemenliği kadar umurunda değildir onun; elindeki

olanaklarla —fikirleri, duyarlılığı ve kalemiyle—, şiddetin yasallaştırılmasına ve iyiliğin gizli

kalma zorunluluğuna karşı savaşım vermektir onun için önemli olan.

Bir insan, kendi çevresinden ve ailesinden tek bir neden uğruna kopabilir mi? Sanmıyorum.

Onu onlardan ayıran, ahlaksal temeller, bir parçasını oluşturduğu insanlığın düş kırıklığı ya da

insanlara karşı duyduğu nefrettir. Bu tanımlamaların her biri, o insanın davranışını haklı

çıkarmaya yeter. Antao ileAnanias, insanlığa karşı duydukları sevgiyle, yalnızca iki

devrimcidirler; hem de iyiliğin, saygınlığın, dayanışmanın, başkalarına saygının sınırlarını

koyma hakkını kendilerinde gören insanlar aracılığıyla saçma yasaların konulduğu bir dünyada

—bunlar öylesine saçma yasalardır ki, karşılığını kendi hayatıyla ödemeden hemcinslerini

öldürmeye bile izin vermektedir— onlar, er-mişlerinkini andıran yeni yaşantıları içinde ya da

gerçek birer 'ermiş' olarak (tekrar edeyim, bu tanımlama okuyucunun kendisine kalmış), bir

ahlâkî denge kavramı geliştiriyorlar; bir ruhsal değerler hiyerarşisi içinde kurulan bu kavramın

en başında da Tanrı'nın varlığı ve büyüklüğü yer alıyor. İnsanın aynı derecede güçlü olan İyi ile

Kötü arasında bir seçim yapma isteği ile ilgili —ve daha önceki kitaplarında ifade edilen— bu

düşüncelerden hareketle, Vasconcelos, aynı zamanda bir çözüm olan bir karara varıyor:

toplumsal ahlâk yararına, kişisel mutluluktan vazgeçmek.

Peki insanlar onun bu mesajını nasıl algılıyor, bu düşüncesini nasıl karşılıyorlar? .

Bazılarının gözünde onlar, iki isterik, yazgılarının mantıksal finali tırmarhane olan iki deli.

(Onları taşıyan ambulans Tanrı tarafından yukarı çekilip, bulutları aşarak cennete götürecek

yolun üzerine konulduğunda bile, buna inanmayı sürdürüyorlar...)

Oysa bizler, belki de gerçeği bilen o saf ve basit kadının sözleriyle onları kutsayamayı

yeğliyoruz:

"Onlar, iyiliklerine yaraşan tek yer olan cennete gittiler".

Onlar... ermişler. ('Ermişler'.)

Ciccillo Matarazzo Hugo Ribeiro de Almeida ClaudinodoAmaral Tito Ribeiro de Almeida Horâcio

Lomelino Marino Gouveia (Nonote) Paulo Baptista Pereira'ya

VE

D. LgadeAbreu

Filoca Chiara

Ziza, Yole ve Bianca'ya

VE

aynı zamanda, o ejderha öyküsünü anımsayarak, Hasso ¦Weiszflog'a.

AÇIKLAMA

Bundan çok uzun yıllar önce, Enoş adında bir adam, ateşten bir arabaya binerek gökyüzüne

çıkmıştı.

Kısa bir süre sonra, Elihu da aynı şeyi yaptı, vesaire, vesaire.

Gautama Buda adında bir adam da, yoksullar arasında yaşamak için debdebeyi bir yana

itmişti.

Assisi'li Aziz Francesco da, aynı biçimde, bahtsızların yaşamlarına ortak olmak için her şeyi

bırakmıştı...

Yeter artık, hepsi bu kadar.

11

ONLAR

Aralık güneşi, tüm sokağı, evleri ve ağaçlan sarmalayan boğucu bir ısıyla her yanı sımsıcak

kucaklıyor, çevredeki gölgeleri bile uyuşturucu bir sıcaklığın içinde ısıtıyordu.

Aylardan aralık, mevsimlerden de yaz olduğu için, uzaklardaki sıradağların ardından gün de

çoktan ışıdığından, Ananias, bir ayağını öbür ayağıyla ovuşturarak, neredeyse çocukça bir

sevinçle gözlerini kocaman açtı.

O yaz gününün ardında, o sabahın ve sıcaklığın ardında öyle çok şey vardı ki. Ananias, bunun

yine bir Noel sabahı olduğunu biliyordu.

Ortalık iyice aydınlanınca Ananias yerinden kalktı, bununla da yetinmeyerek, hiç horlamadan

mışıl mışıl uyu-

makta olan Antao'yu dürttü. Antao, telâşlanmadan açtı gözlerini; uzamış sakalının gölgelediği

yüzünde gözleri olduğundan daha koyu görünüyordu. Ötekinin yüzündeki ifadeyi hiç istifini

bozmadan inceledi; Ananias'ın gülümsemesi giderek silindi, silindi... ve sonunda yüzü her

zamanki ifadesine büründü. Kendini haklı çıkarmaya yeltendi:

— Bugün...

Öteki hiç sesini çıkarmadı.

— Bugün Noel.

Antao, eski püskü çarşaflan bir yana iterek, upuzun, sıska bacaklarını uzattı. Sonra yatağın

kenarına oturarak öğüt vermeye hazırlandı. Ama buna fırsat kalmadan, yatağın

öbür ucundan

kalkıp gelen Yaman, ona dostça miyavla-dı, sonra da gidip kucağına, kocaman ellerinin arasına

yerleşti.

— Sen hiç de iyi alışkanlıklar edinmiyorsun... Ananias, hart hart kaşındı. Keyfi neredeyse

kaçmış

bir halde kalkıp pencereye gitti; şöyle bir dokunmasıyla açılıverdi pencere, çünkü kıvrılmış bir

kâğıt parçasıyla iğreti kapatılmıştı.

Pencerenin açılmasıyla, yazı müjdeleyen pınl pırıl bir gün neşeyle giriverdi içeri. Ananias,

dışarıdaki her şeyi görebiliyordu, toprağa gömülüp zamanla çürümekte olan bambu çite varana

kadar her şeyi.

Pencereden çekilerek, uysal bir tavırla Antao'nun yüzüne baktı. Sormaya çekiniyordu, ama

yine de sordu:

—Yani ben bu yıl iyi davranmadım mı?

Antao, olumsuz anlamda başını sallayınca, upuzun saçları da sallandı.

—Yani bu yıl da mı ermiş olamayacağım?

— Bu yıl da ermiş olamazsın, Ananias. Daha değil... Bunları öyle büyük bir kederle söylemişti

ki, ötekinin

bakışları da kederle doldu. Hani neredeyse ağlayacaktı. Sonra başını önüne eğdi.

—Ama ben elimden geleni yaptım.

16

—Hayır, yapmadın.

— Evet, yaptım.

— Ne gediyorsa yaptığına gerçekten inanıyor musun?

— Evet.

— Ama ben inanmıyorum, bunda da haksız değilim. Gel otur, Anânias. Şuraya, gözümün

önüne otur.

Ananias, onun dediğini yaptı, yatak çatırdamıştı.

— Söyle bana kardeşim, 6 Şubatta ne yaptın?

— Bahçenin dibine, çocuklarla birlikte bir muz ağacı diktim.

— Peki, ya 10 Mayısta?

— Çocuklarla birlikte sokağın ortasında uçurtma uçurdum, bir de Light'm kamyonuyla

boğagüreşçiliği oynadım.

—Ya 12 Eylülde?

— 'Kelebek' e iki bin reisl oynadım. -O halde?

-Ne?

— Şöyle böyle davranmışsın. Kusursuz olmamışsın. Bu yüzden bir yıl daha bekleyeceksin. Ben

senin meleklik aşamasından öteye geçebileceğinden kuşkuluyum, Ananias.

Melek, yumuşak bir bakışla boynunu büktü:

— Ama bugün Noel, Ricardo.

Antao kızmadı, ama ışığın altında artık açık renk görünen gözlerinden belli belirsiz bir gölge

geçti.

— Gülünç! Son derece gülünç! Uzun zaman önce birbirimize söz vermiştik. Ben Ricardo

değilim, sen de Rober-to değilsin, Ananias.

— Öyle de olsa bugünün Noel olmasına engel değil.

— Noel de ötekiler gibi bir gün. Sen çocukça davranıyorsun ve 86 yaşında bir ihtiyara hiç

benzemiyorsun,

1. Reis: Brezilya para birimi. (Yay.)

Çıplak Sokak

17/2

Ananias.

Ananias, üzüntüsünden ölecek hallerde dışarı çıktı. Mutfağın kapısını açtı, sabahın orada da

sürüp gittiğini görmek canını sıkmıştı. Orada, dışarda, gün hiç gösterişe kaçmadan başlıyordu,

ama ortalık müzikle doluydu. Çalılar, bahçenin kupkuru toprağını boğarak büyüyordu. Hepsi ne

de çabuk büyümüştü. Bambu çit, bahçenin dip kısmında iyice yere yatmıştı.

'CoZeiro'lar,

birbirlerine çarpan küçük toplar gibi, kısa çığlıklar atarak, yabani otlarla kendilerine ziyafet

çekiyorlardı.

Çeşmeye gidip musluğu açtı. Su, yazın sıcak geçmesi nedeniyle ılık akıyordu. Sakallı yüzünü

yıkadı. Ellerinin sakalına değmesi, bugünün 'o gün' olduğunu hatırlatmıştı ona. Ağzını da

yıkadıktan sonra içeri girdi.

Sonra hemen yeniden kapıya çıktı, sesini yükselterek "pisi! pisi! pisi!" diye seslendi. Sarımtrak

otların arasından kendi de gözleri de sarı renkte, upuzun, sıska bir dişi kedi çıkıp gelerek

Ananias'm bacaklarına sürtündü; kuyruğu neredeyse gövdesi kadar uzundu.

— Evde uyumadın, değil mi? dedi Ananias. Seni çok merak ettim, biliyor musun?

Yere eğilerek, sarı kedinin tüylerine elleriyle hafifçe vurdu.

Sonra da sesini tatlılaştırarak sordu:

— Sulamita, canikom, Tricolinete'yi gördün mü? Yanıt almasına gerek kalmamıştı, çünkü

Tricolinete,

sanki bilmiş gibi çitin kenarından çıkıverdi; kısacık bacaklarıyla koşarak, buram buram domuz

kokusuyla yaklaştı. Ananias, iyice eğildi, minik domuza sürtündü. Tricolinete'nin kulaklarım

hafif hafif okşayarak, onun gibi ho-murdanırcasma mırıldanıyordu:

— Seni ne kadar çok sevdiğimi biliyorsun, değil mi canım?

On yaşından küçük kız çocuğunun taze çişiyle Bayan Pifânia'nm yılancık hastalığını iyi ederek

bir mucize ger-

çekleştirdiğhıde kendisine armağan etmişlerdi Trıcolme-te'yi. Ama bütün bunları gururla

düşünmüş olmaktan hemen pişmanlık duydu, çünkü o bir ermiş değil, bir melekti; melekler de

mucize yaratamazlardı. Yalnızca iyilik yaparlardı. Ermiş olan Antao'ydu, son derece güçlü ve

sakindi o.

Dişi kedi Sulamita, mır-mır, mır-mır yapmayı sürdürüyordu, Ananias ona iyice sokulduğu için

de kucağına tır-manıverdi.

Tam o sırada, Bayan Barbara, yıkamaya henüz vakit bulamadığı yüzünde tatlı bir

gülümsemeyle, saçları dimdik olmuş kafasını çitin o yanından uzatarak bağırdı:

— Bay Ananias, bodur tavuğumu gördünüz mü? İyi günler.

— Görmedim, Bayan Barbara. İyi günler.

— Sanırım sizin çalılıkların arasında dolaşıyor. Tâ şurada, çitin kenarında.

— Bir bakayım. Tavuk oradaydı.

—Lütfen bir dokunun bakalım, yumurtası var mı? Ananias parmağını dokundurdu, sıcaklığı

hissetmiş, bir yumurta olduğunu anlamıştı.

— Evet, var,

— Bir fincan kahve ister misiniz?

— Kabul. Ama iki fincan olsun, çünkü Antao da uyandı.

Bayan Barbara, içeri girip elinde iki fincanla tekrar çıktı; biri alüminyumdandı, öbürü de eski bir

kakao tene-kesiydi.

— Bugün dersiniz yok, öyle değil mi Bay Antao?

— Bugün yok. Bugün Noel.

— Öyleyse ikinize de mutlu Noeller dilerim.

— Çok teşekkürler. Ben de sizinkilere aynı şeyi dilerim. Elime bir manzara resmi geçecek

olursa size vereceğim.

19

İçeri girdi.

Onların yaşantıları böyleydi işte, tam bir yalınlık içinde geçiyordu.

Yapacağı 'o şeyi' hatırladı. Eski konsolun birinci çekmecesini açtı. Boştu. Ötekim açtı.

Bomboştu. Üçüncüsünü açtı, aradığını bulunca da keyiflenerek makası aldı oradan.

Antao, sanki elinde kristaller taşıyormuşçasma büyük bir dikkatle Yaman'ı yere bıraktı, sağ

elinde makası sallamakta olan Ananias'm önünden geçerek, sabah tuvaletini yapmak üzere

kapıya yöneldi. Orada durup dışarı baktı. Gerçekten o kadar güzel bir sabahtı ki, saatin iyice

ilerlemiş olmasına rağmen Antao hiç acele etmiyordu. Güneş, 'coZeiro'larm ziyafetini halelerle

süslüyordu artık, cırcır böcekleri de şarkılarını en uzak çalılıklara kadar yayıyorlardı. Dinlemeyi

yalnızca kendisinin bildiği bu müziğin güzelliğine mistikbircoşkuylakulak vermek üzere gözlerini

yumdu. Kendi sessiz köşesinde, uyanmaya başlayan doğanın içindeki her şeyi duyabilmek için

soluk bile almak istemiyordu.

Kendini toparladı, musluğa doğru yürüdü. Tricoline-te yanıbaşmda homurdandı, ama o

eğilmedi. Gözleriyle okşamak da aynı derecede hoştu. Neyse ki gün sıcacıktı, yazın yağmur

hemen hiç yağmazdı, bir yağmaya kalksa günü de geceyi de berbat ederdi. Evin her yanı

akıyordu, hem de her defasında daha beter oluyor, kiremitler açılıp suları geçiriyordu. Kendisi

için dert değildi, ama daha melek olan Ananias için dayanılmaz oluyordu bu. O zaman

kardeşinin sinirlendiğini ve bir hafta boyunca hiç geçmiye-cekmişe benzer bir öfkeye kapıldığım

görüyordu. Ananias, o yıl gelişme kaydetmiş, anlayışlılık belirtileri göstermişti; herhalde

ilerleyen yaşmdandı bu.

Antao, dönüp içeri girdi. Eski, çok eski bir sandalyede oturan Ananias, parmaklarının

arasındaki makası göster-

di ona. 20

ti:

, ^nkirdeoldog»™11**' Anut>y.t-*teV,rbaym

-*:rîZ»^ ****** otmixA"'^m

Sandalyeyi dışarı y hoşlarına gidiyordu-__ Önce ben mı?

etti Kardeşinin saçlan ÇOK g

teniyordu. ,nuniçiMrdenSevecenUWeddm«^sta ^

beri öylesm- Başka!

sonra erişn-ler. Ağabeyinin yaş^aenşP

Ananiasıçınıçe^^S du Aroanevaıa

^-nSST^*^S££» ermiş da?... Kötnlutten de^gı ^ ^^ hıçbır zam

dışı.

21

Ağabeyin duygu dolu, saydam elleri kardeşinin çenesini tutup saçından daha da sarı olan

sakalını bir parça ayırdı.

— Benimki daha çok uzamış.

— Öyle mi dersin; benimki daha kıvırcık, uçları kıvrılı-

yor.

— Ölçebiliriz.

— Öyle de olsa ne önemi var?

*->j~----------

— Sen de hep benimle atışırsın.

— Kavga değil bu. Sen her zaman fazlasıyla sarı olduğunu söyleyerek sakalıma pek

aldırmazsın.

Gülüştüler ve Antao kardeşinin elini okşadı.

— Sen hep çocuk gibisindir.

Sonra sira Ananias'a geldi ve Antao ağır ağır onun saçını kesti.

Ananias'm saçları yerde pek o kadar kirlenmiyordu,

çünkü onunkiler daha koyu renkti.

Gece olunca Antao kocaman bir mum yaktı ve oda aydınlandı; oturacak yeri patlamış, ama

düşünmek için çok işe yanyan bir sandalyede oturuyordu. Işık, ondan daha da eski bir

sandalyede oturan meleğin yarı hüzünlü gözlerinde yansıyordu; alevin sallanmasına göre

büyüyüp küçülen gölgelerin karmaşasına bakarak, bir kez daha odanın içini incelemeye

koyulmuştu.

Odada çok az şey vardı. Üzerinde boy boy mumların durduğu bir konsol ve duvarda,

cupim'lerin1 kemirdiği, tıpkı bayat bir peyniri andıran, siyah renkli, yuvarlak bir

saat. Hiçbir işe

yaramayan hareketsiz sarkacında kalmış bir parça yaldız görünüyordu. Şaşırtıcı bir biçimde

tam bir sessizlik içindeydi... ama canlanıp işlemeye başlaması ve tekdüzeli müziğini çalması

için şöyle bir kuruvermek

1. Cupim: Bir tür karınca. (Çev.)

yeterliydi.

Bunu yapmasını ağabeyinden kaç kez istediğini hatırladı. Hiç değilse bugünün gecesinde. Ama

bugünün gecesinde hiçbir şey hatırlamaya izin yoktu.

Yine de odanın içi anılara boğulmuş, hayaletlerle dolmuştu. O bomboş halinde, eşyaların

sessizliğiyle gölgeler arasında salon hayat doluydu.

Bugünün Noel olduğunu bir türlü çıkaramıyordu aklından. Komşuların evleri sessizlik içinde

ölüp gitmiş gibiydi. En yakmdakilerin evleri, her şeyin silindiği gecenin içine gizlenmişti. Herkes

çekip gitmişti.

Noel günü. Noel âyini gecesi. İçtenliğini göstermek için hiç kimse gürültü yapmıyordu. Orada,

dışarıda, yalnızca sıcak yaz gecesinin sessizliği vardı. Kupkuru yabani ot kokusu. Gökyüzünde

biçimler oluşturan yıldızlar. Belki Büyük Ayı da vardı; Güney haçı' nın orada

olduğu kesindi;

herhalde Akrep de oradaydı. Ananias daha fazlasını bilmiyordu zaten; biliyor idiyse de bunun

sorumlusu, parmağıyla göstererek ona gökyüzünü öğretmiş olan Peder Roqu-ete idi. Ananias

ise, hep Pederin burnunda bir etbeni çıkacak diye korkup durmuştu, oysa etbeni falan

çıkmamıştı, ama belki de sonradan çıkmıştır diye düşünüyordu.

Antao, düşüncelere dalmıştı. Acaba ne düşünüyordu? Parmakları, kucağında oturan Yaman'm

tüyleri üzerinde dolaşıyordu.

Ananias, yeniden dönüp saate baktı. Gözlerini akreple yelkovana dikmiş, saatin canlanmak

üzere olduğu duygusuna kapılmıştı. O sert tik-tak sesi sanki kulağına geliyordu; o sesin bu

kaskatı sessizliği bozmasını öylesine istiyordu ki...

Uzaklarda küçük bir havai fişek, kısa bir çığlıkla gökyüzünde parladı. Ananias ürperdi.

Saat durmuş. Saat durmuş. Saat durmuş. Gece sessiz. Antao düşünüyor. Gece sessiz. Antao

düşünüyor. Gece sessiz. Antao düşünüyor.

Bir başka havai fişek biraz daha şiddetle patladı.

Ananias, yerinden kalkıp geceyi izlemeye koyuldu.

Bir havai fişek daha.

Saat durmuş, gece sessiz, Antao düşünüyor. İçinden güzel bir şarkı söylemekbile gelmiyordu.

Sanki kendi ken-dineymiş gibi, kendi küçük dünyasında konuşur gibi ağır

ağır konuştu:

— Bayram günü. Noel âyini. Noel Baba. Noel günü... Antao yavaşça döndü, kendisine sırtını

dönmüş olan

meleğe baktı. Sessizliğin içinde gözyaşlarına boğulmak üzere olduğunu biliyordu. Kardeşinin

kusursuz olmayışına ve çocukça hallerine içi sızladı.

— Ananias, gel buraya.

Yeniden dönüp baktı ve derin bir soluk aldı.

— Sandalyeni benimkine yaklaştır.

Ananias, gözyaşlarının birazını yutarak gözlerini sil-

— Gel konuşalım. İster misin? Ananias'ın gözyaşları azalmıştı, gelip yakınma otur-

— Neden söz etmemi istersin? Melek, düşündü ama bir şey demedi.

— Sana bir öykü anlatmamı ister misin? Ananias gülerek kabul etti.

— Ne anlatayım?

— Benim küçüklüğümü anlat.

— Bir zamanlar sen çok küçüktün.

— Bu kadar mı? Yalnızca bu mu? Bu çok az, daha anlat...

Antao, anlatmaya koyuldu, ama öyle 'bir varmış bir yokmuş' tarzında değil de, olanları 'aşağı

yukarı' anlatan

bir sevecenlik içinde.

— Küçükken güzel bir çocuktun. Öyle tombuldun ki bileklerinde kat kat kıvrımlar olurdu. Her

şeye gülen bir bebektin. Ben seni hep kucağıma alırdım. Elimde büyü-

rdü.

dün. Aslında en sevdiğimkardeşımdin...

Ananias, büyülenmiş gibi dinliyordu. Antao'nun anlattıktan öyle hoştu ki. Güzel çocukluk

şarkıları, ılık beşiğin tatlılığı, derin bir dostluk bağı vardı anlattıklarında.

Antao, biraz daha konuştuktan sonra kolunu kardeşinin omzuna attı.

— Canım kardeşim.

Ananias, yavaş yavaş sallasın diye başını Antao'nun kucağına bıraktı. Antao'nun parmaklan

uzun süre onun saçlarını okşadı durdu. Ananias'ın gözleri bir kapanıyor, bir açılıyordu.

İşlemeyen saate bakıyor, gecenin sessizliğini ve bu kez onun saçını okşayarak düşünen

Antao'yu du-yumsuyordu. Hayattaki bütün güzel şarkıları bilse bile şarkı söylemek gelmiyordu

içinden. Uyku, kirpiklerine sa-nlmaya başlıyor, mumun ışığı çok uzaklarda bir yere doğru

gidiyordu. Alevlerin salınması lekeli duvarların beyazına karışıyordu. Sonunda mutlu bir

uykunun mırıltısı içinde gözlerini yumdu.

25

2 TANRI'NIN VERDİĞİ HUZUR

Ah, her şeyi saran o gizem! Kilisenin gizemi. Noel'in gizemi. Noel âyininin gizemi. Her şeye

inanan ve kilisenin güzelliğini seyreden insanların gizemi; bu geceye daha bir mutluluk katmak

için, üzerlerinde işlemeli desenlerin ve kan kırmızısının seçildiği yepyeni altm varaklarla

kaplanmış mihrapları ve koca koca mumlarla süslü kilisenin güzelliğini seyreden o insanların

gizemi.

Kilise, daha sabahın onunda insanlarla dolmaya başlamıştı. Henüz geceyarısı olmamıştı, ama

kapıların dışında bile yer kalmamıştı. Evet, çünkü yaz sıcağı yüzünden yan kapıları bile

açmışlardı.

Bütün o yörenin insanları oraya akmıştı. Görülecek en ilginç yer, her sokaktan ayrı bir grubun

kilisenin içinde

26

37

toplandığı bölümdü. Zaten bu yüzden herkes erkenden gelmişti.

Bay Polydoro, oturmuş yelpazelenmekte olan Bay Ab-rahao'nun yânında ayakta duruyordu.

Bay Polydoro'nun giysisi, kutsal ekmekten daha beyazdı ve öylesine kolalanmıştı ki, en küçük

bir hareketiyle hışırdıyordu. Papyon kravat takmıştı, elinde de âyin kitabının yerine hasır

şapkasını zarif bir biçimde tutuyordu. Bay Abrahaoise, desenli bir mendille terini kuruluyordu,

göbeğini neredeyse dizlerine inecek kadar salıvermişti. Azıcık kısa olan pantolonunun

paçasından mavimsi çorabının bir parçası, biraz da bacaklarının tombul etleri görünüyordu.

Lâstik botları ci-lâlanmıştı, ama çıplak sokakların tozu parlaklığını örtmüştü. Bay Abrahao'yu

Ve onun iyiliğini evin dışına çıkarmayı başarabildikleri tek gündü bu.

Bay Antoninho Verdureiro'nun durmadan içi geçiyordu; gözleri, mumların salınıp duran

ışıltısına dayanamıyordu. Taninha'nın onu arada bir dirseklemesi ve belli etmeden kulağına

fısıldaması gerekiyordu: "Uyansana, miskin! Yoksa sen buraya sırf bizi rezil etmek için mi

geliyorsun?" Quiterinha, annesinin bu halini gördükçe utancından yerin dibine geçiyor,

kıpkırmızı kesilerek dua edip duruyordu; çarpuk çurpuk, sıska, çirkin, garip, hüzün dolu bir

kızdı. Kırmızımsı teni, kestane renkli ve bu yetmiyormuş gibi bir de dümdüz olan, örülüp halka

biçiminde toplanmış saçıyla uyum içindeydi. Üstelik bu gece üzerindeki giysi, bile kırmızıydı.

Sanki Bay Antoninho Verdureiro,1 yanılıp da yanında bir demet kırmızı turp getirmiş gibiydi.

Bayan Cordelia, hayran hayran, aziz heykellerini seyrediyor, her birinin bir öncekinden daha

güzel olduğu kanısına varıyordu. Ama sıra her yanına oklar saplanmış Aziz Sebastian'a

geldiğinde, gözlerini ondan kaçınyordu doğrusu, çünkü böyle yapmasa kendini onun yerinde,

acı-

1. Verdureiro, Portekizcede 'manav' anlamına gelir. (Çev.)

lar içinde eziyet çeker gibi hissetmeye başlardı. Dahası onun o her zamanki sözlerini yüreğinin

içinde tekrarlayıp durabilirdi: "Olacak şey değil!.."

Dorinha da oradaydı, çünkü o zaten kilisedendi; genizden çıkan hımhım sesiyle Pazar günleri

koroda şarkı söylüyordu. Ama işin doğrusunu isterseniz, Noel ona Paskalya kadar güzel

görünmüyordu. Çünkü o zaman, saçlarını açarak, Kurtarıcı'dan daha canlı ve önemli bir

biçimde Vero-nica olarak çıkıyordu ortaya.

Rosinea, saçları diken diken olmuş, bilgiç bir pozda, kalın deri,kemeri belini sıktığından sanki

soluk almadan oturuyordu. Belini öylesine sıkmıştı ki, hani neredeyse göğsünü kalçalarından

ayıracaktı. Rosinea, arkasında duran Bayan Maria Jose'yle Bayan Bdrbara'nın kendisi aleyhinde

akıllarından neler geçirdiklerini biliyordu: "Ne olacak, budala küçük zenci. Kendini sokağın en

nazik, en zarif kadını sanıyor. Bütün kabahat Prenses'te"...1

Gerçekten de böyle, belki daha da fazlasını düşünüyorlardı. Ama bu düşünceler yarıda kaldı,

çünkü insanlar üç Marfa'lara yol vermek için açılıyorlardı. O sırada Bayan Barbara, Bayan Marıa

Jose'nin kulağına bir şeyler fısıldadı. Ve bütün bakışlar o üçüne doğru çevrildi. Mihrap-lardaki

azizler bile daha iyi görebilmek için eğildiler.

Üç¦MarıVlar. Kız kurusu azizecikler. Cadılar. Erkeksiz bakireler. O lanet olasıca dedikodu

kumkumaları, bakirelik gemisinin içinde cennete gideceklerdi. Bir solucan bile onlara

acımazdı...

Marıa da Penha, Marfa Elisa ve Marıa Ofelia'nın her şeyleri aynıydı. Üçü de sıska, sapsarı,

kemikli; üçü de aynı boyda. Gerçek birer ütü tahtası; tam birer süpürgesiz cadı. Birinin giysisi

öbürününkinin eşiydi. Giyinirken hiç kavga etmiyor olsalar gerekti, çünkü üçü de aynı biçimde

giyiniyordu. Giysilerini, hiç sinirlenmeden, hiç farkına

1, Prenses İsabel, köleleri azat etmişti. (Çev.)

varmadan değiş tokuş ettiklerine kuşku yoktu. Beyazlar içindeydiler, ayakkabıları da beyazdı.

Her şeyleri beyazdı ve bakirelik kokuyordu. Bu beyazlık bir yerde kayboluyor ya da

tamamlanmadan yarım kalıyordu, çünkü sol ellerinde siyah renkli birer kitapla birer tespih

tutuyorlardı. Göğüslerine de Meryem'in Kızlarına özgü o mavi kurdeleden takmışlardı. Normalin

dışına çıkan bir şey daha vardı. Her biri, elinde MAVİ renkli ince kâğıda sanlı minik birer hediye

paketi taşıyordu.

Genel kanı aynıydı. Küçük paketler herhalde Peder Santa Helena için birer hediyeydi.

Ama aslında hiçbir şey üç Marîa'ların umurunda değildi. Üçü aynı anda diz çöktüler, aynı anda

istavroz çıkardılar ve dudakları aynı anda aynı di ayı fısıldamaya koyuldu.

Kilisenin armonyumu, sanki duyulan rahatsızlığı sezinlemiş gibi ilk boğuk sesleri koyuverdi,

arkasından da koronun hazırlık çalışmaları duyuldu.

Ayinin başlamak üzere olduğunun belirtisiydi bu. Başlamak üzere olduğu için de, gerçekten

başlayıverdi. Peder Santa Helena, iki yanında çömezleriyle birlikte, ağır ağır kutsal eşya

odasından çıkıp geldi; müthiş şişman, sıcaktan kıpkırmızı kesilmiş, pırıl pırıl ve

kat kat

giysilerin altında boğulacak haldeydi.

O sırada Sinhâzinha Nine, sanki "Şu çömezlerin güzelliğine bak!" dercesine Pedrinho'nun

kolunu sıktı. Ama Pedrinho'ya hiç de güzel görünmüyordu bu. İhtiyarın, onu da böyle, beyaz

bluz ve kırmızı etekle kız gibi giyinmiş görmeyi hayal ettiğini biliyordu. Asla. Orada rahibin

yanında durup çıngırağı sallamaktansa, ağaçlara çıkmayı, sokaklarda dövüşmeyi, kuş avlamayı

ve ayıp şeyler konuşmayı yeğlerdi o...

—Introibo ad altare Dei...

Ve Peder Santa Helena, alnındaki kılızımtrak seyrek saçlarını neredeyse sınlsıklam edecek

kadar şakır şakır

29

b

terleyerek, tombul elleriyle, daha da kırmızı, daha da yusyuvarlak bir halde büyük mihrabın

önüne gelince, konuşmaya başlayıp çok güzel şeyler söyledi.

Günün anlamını belirtti. İsa'nın doğumunun güzelliğini ve önemini anlattı. İnsanların

kalplerinde yeşermesi gereken sevgiden söz etti, vesaire, vesaire. Dinleyenleri etkilemek için

de, Gloria in Excelsis Deo 'dan tutun da Sic Transit Gloria Mundi'ye varıncaya

kadar birtakım

Lâtince sözler serpiştirdi.

Sonunda, sanki tüm inananların yüreklerini kucaklamak istermiş gibi kollarını iki yana açarak

şu güzel sözleri söyledi:

"Tanrı'nm getirdiği huzur, hepimizin içinde, bir yerlerdedir..."

Bunlar öyle güzel sözlerdi ki alkışlanabilirdi, o zaman da kilisenin içinde yer yerinden oynardı.

Ayin sona erdiğinde, üç Marfa'lar hâlâ kendilerinden geçmiş bir haldeydiler. İçlerinde,

yüreklerinde, rahibin o harika sözleri yankılanıyordu.

Kilise boşalmaya başlarken, çömezler mihraplardaki mumları söndürmek üzere geri döndüler.

Bayan Barbara'yla Bayan Marıa Jose, daha sonra neler olacağını görmek istiyorlardı.

Üç Marfa'lar ayağa kalktılar ve üçü birden giysilerini düzelttiler. Kitabı, tespihi ve hediyeyi,

göğüslerinde kavuşturdukları ellerinde sımsıkı tuttular ve kutsal eşya odasına doğru yürüdüler.

Peder Santa Helena âyin giysisini çıkarana kadar biraz beklediler, sonra içeri girdiler. Yorgun

rahibin bir sıraya oturarak yüzünün terini kurulamayı bitirmesine bile fırsat vermediler. Tek

sıra halinde yürüyüp yaklaşarak, rahibin ter içindeki tuzlu elini öptüler.

— Size küçük bir armağan, peder. Naçiz bir hâtıra.

— Aman evlâtlarım, zahmet etmenize gerek yoktu.

— Çam sakızı, çoban armağanı.

— Gelin biraz oturalım, bugün korkunçtu. Yanında yer gösterdi, onlar da dimdik oturdular.

— Bu bayram günleri gerçekten korkunç oluyor. Şu ayağım yok mu, şu gut hastalığımla Allah

bilir neler çektiğimi. Bu yetmiyormuş gibi bir de bu dayanılmaz sıcak. Verem sanatoryumunu

ve mahkûmları ziyaret, vaftiz ve günah çıkarma günüydü, bir türlü bitmek bilmedi. Mezarları

ve eski aile kabristanlarını kutsama günüydü... Öfff!...

— Doğru,d iye aynı anda fikir yürüttü üçlü. Ancak sizin gibi bir ermiş katlanabilirdi bütün

bunlara...

Bir an durakladılar. Bayan Maria Ofelia, ötekilerden daha yaşlı olduğu için hep üçünün arasında

konuşmacı o olurdu; bu kez de cesaretini toplayıp sordu:

— Bu yüzden bizim davetimizi kabul etmediniz, öyle değil mi?

— Benim için bir zevk olurdu, ama dedim ya... mümkün değildi.

— Ne yazık! Çok güzel küçük bir toplantı yaptık. Çörekler ve tuzlularla bir çay partisi. Nefis

şeyler vardı.

Peder Santa Helena, sabırla dinlemeye hazırlandı, çünkü uzun sürecekti bu. Amaçlarına erişene

kadar durmayacaklardı; ama aslında kalkıp evine gitmeye, ayakkabılarını çıkarmaya, ter ve kir

içindeki o kaim, rahatsız cüppeden kurtulmaya can atıyordu. Buz gibi yağmur suyuyla güzel bir

banyo yapıp yatağa uzanmaya, belki hizmetçinin hazırlamış olması gereken sulu bir

rabanada'yi1 yemeye içi gidiyordu.

— Sorunları tartışmak üzere aklı başında bir çok dostumuzu bir araya getirdik. Gücenmezseniz,

sonucun hep aynı olduğunu söyleyeceğim size.

Peder, yüksek sesle yakınır gibi içini çekti.

— Ne sonucu, evlâtlarım?

— O adamların, Paria Vermelha ya da Jacarepaguâ

1. Rabanada: Dilimlenip kızartılmış meyve. (Çev.)

düşkünler evine gitmeleri için, sizin polisle birlikte uğraşmanız gerektiği sonucu.

— Ama neden?

— Neden mi? Ama Peder Santa Helena, o adamlar kilisenin şerefini lekeliyorlar. Onların

düşkünler evine konmaları gerekiyor.

— O zavallılar ne kötülük yaptılar ki?

— Sizce yaptıkları az mı?

Pederin aklına, âyinde verdiği vaaz geldi. Dünyada iyi niyetli insanlara duyulması gereken

sevgi ve barıştan söz etmiş olmasının yararsızlığını düşündü.

— Kutsal kiliseye saygısızlıkta bulunuyorlar. Bizim kilisemizin şerefini lekeliyorlar ve sizin

saygınlığınızı aptalcasına sarsıyorlar, Peder Santa Helena.

— O adamlar ne kötülük yapıyorlar ki? Hiçbir şey. Bana kalırsa yalnızca iyilik saçıyorlar. Hiç

kimseye ilişmeden oturuyorlar, köşelerinde sesleri sedaları çıkmıyor...

— Artık mucizeler bile yapmaya başladılar, Peder Santa Helena. MUCİZELER!...

— Yahu bunların hiçbiri kanıtlanmadı ki. Hiçbiri.

— Siz onu şu sokaktaki insanlara söyleyin, sizi öldürürler vallahi.

— Ben bir şey yapamam.

— Bir şeyler yapmalısınız! Büyük bir tehlike içindeyiz. Bizim imanımız, ailelerimiz, evlerimiz,

hayatlarımız, öteki sokakları da kaplamaya başlayan bu bağnazlık tarafından yok edilebilir...

Peder, canı sıkılmış bir halde kafasını kaşırken, sabrının her an taşabileceğini hissediyordu. Ne

kadar düşünürse düşünsün, o adamların bu sokaktan çıkmalarını gerektirecek güçlü ve haklı

bir neden bulamıyordu. Ne kötülük yapabilirlerdi ki? Bildiği kadarıyla, bütün yaptıkları son

derece iddiasız bir biçimde sevecenlik ve iyilik dağıtmak oluyordu. Ders veriyorlar, bazan da en

zavallı olanlara has-tabaklcılık ediyorlardı. Peder, hiç kimseyi yargılamak niye-

tinde değildi, buna hakkı da yoktu. Bu kadınlar, aylardan beri o adamların peşindeydiler, şu

kutsal Noel gecesinde bile onları rahat bırakmıyorlardı yahu!

Rahip, başını kaldırıp yalvaran gözlerle üç Maria'lara baktı:

— Kesin bir karar alamam. Biraz bekleyelim. Yapabileceğimin en fazlası, kente giderek o

ikisinin ailesiyle konuşmak ve...

— Evet?

— O zaman, aile onları almaya karar verecek olursa ne âlâ, ama aile onları zorlamazsa...

Artık nasıl tartışacağını bilmiyordu. Tek istediği şey, evine varıp gutunun acısını hafifletmek,

kendini yatağa atmak ve rabanada'l&n bile düşünmemekti.

— Evet, aile onları almaya gelirse, ben de gitmelerini desteklerim... Yoksa, o iki kardeşi

sıkboğaz etmek için bir neden göremiyorum. Kilisenin gerçeğini yok edecek olanlar onlar değil.

İki bin yıldan bu yana hiç bozulmadan yürüyen bir gerçek bu.

Yerinden kalkınca, üç kız kurusu da büyük bir hayal kırıklığı içinde aynı şeyi yaptılar.

Peder, üç küçük hediye paketini aldı; her birinin içinde dört tane mendil bulunduğunu ve

üzerlerine, her Noel'de olduğu gibi, kendi adının siyah, yeşil ve mavi renklerde işlenmiş

olduğunu biliyordu.

— Gerçekten çok yorgunum. Gelecek perşembeye daha rahat konuşuruz.

Cebinden çıkardığı saatine bakınca vaktin ilerlemiş olduğunu gördü.

— Sizlere evinizin yakınına kadar eşlik edebilirim. Hiç konuşmadan çıktılar. Peder Santa

Helena, şişko

gövdesiyle ağır ağır yürüyor, biraz daha rahatlamış bir halde gecenin kokusunu içine

çekiyordu.

Kilisenin girişinde karanlıkta duran Bayan Barbara' yla Bayan Marfa Jose\ o dördünün

geçişlerini daha iyi gö-

¦ ' . ' ' '

/

rebilmek için birbirleriyle yarış halindeydiler.

Rahip, el değmemiş bembeyaz yürüyüşlerini aynı tempoya uyduran o,üçünün yanında

yürüyordu.

Bayan Marîa Jose kendini tutamadı:

— Sanki bu zavallılara eşlik etmek gerekliymiş gibi. Bir sarhoş bile o kız kurularına yaklaşmaya

kalkışmazdı. Nesine olsa bahse girerim.

Sonra, hiç konuşmadan kendi sokaklarına döndüler. Yazın hep dayanılmaz bir tozun kalktığı, o

yoksul ve çıplak sokaklarına.

34

O SABAH

Herkes, Bayan Marîa Jose'nin çenesinin tıpkı timsah çenesi gibi güçlü olduğunu söylerdi. Zaten

Ananias da, gazetelerde anlatılan tüm acıklı olayları ondan öğreniyordu. Bayan Marîa JosĞ'nin

elleri bütün gün çamaşır leğenin-deydi; yalnızca zenci Bangu, orta malı olan leğeni biraz

kendisine bırakmasını istediğinde dinlenebilirdi. Ama Bangu ortalıkta görünmediği sürece,

kafasına eşarbını bağlayıp, sönmüş balonları ya da şarap galonlarını andıran ve sanki sıvıymış

gibi her biçime giren kocaman me-meleriyle, yüzündeki derin çizgileri güneşe vererek,

çamaşırlara girişirdi.

Böylece, eteklerini sıska ve çarpık bacaklarını meydana çıkaracak biçimde sıvayıp köpük

dağlarına gömülerek,

35

çocuk bezlerindeki kakaları temizlemeye, donların kahve-, rengi lekeleriyle, eczacının

pijamasmdaki sarı lekeleri çıkarmaya koyulurdu.

Çitin öte yanında kendi leğenini kullanmakta olan Bayan Cordelia da, kocasıyla çocuklarından

hiçbir şeye vakit kalmadığından hep kaçırdığı Ulusal radyodaki dizinin o günkü bölümünü

Bayan Marîa Jose'nin kendisine anlatacağı ânı dört gözle bekliyor olurdu. Zaten diziyi istese de

dinleyemezdi ya, çünkü işin doğrusunu isterseniz, onun radyosu yoktu, ama bunu herkesten

özenle saklıyordu.

O gün Bayan Marîa Jose, radyo dizisinin son bölümünü değil de, kendisini çok etkilemiş olan,

bir başka şeyi anlatmaya karar vermişti.

— İşte böylece kadına on yedi bıçak darbesi indirmiş. Düşünsenize, Bayan Cordelia, ne

canavarlık! Oysa kadının öyle Francisquinho diye biriyle ilişkisi falan yokmuş. Melek gibi

kadmmış. Bu Marcolino Mendonça ise, artık polis şefi olup böyle yetkili bir mevkide herkese

örnek olması gerektiği halde, oraya gider gitmez, hadi al bakalım... Al, bunu da al, bunu da al.

Yerler kandan kıpkırmızı olmuş. Mariazinha, kesinlikle hiçbir ilgisi olmadığına yeminler

etmişmiş... hiçbir ilgisi... ama o iblis ona inanmamış ve bıçağı kaptığı gibi kaldırıp saplamış da

saplamış... Kadın, gazetedeki resminde öyle güzeldi ki. Adamda ise tam ahmak

bir katil suratı

vardı. Bizim Cordeiro onu tanıyormuş.

Zaten Bayan Marîa Jose'nin kocası Cordeiro, herkesi tanırdı. Okuma yazması olmayan ve vakit

buldukça dergilerin resimlerine bakan Bayan Cordelia, çitin öte yanında ellerini leğene

sokarken müthiş heyecanlanmıştı; çamaşırı olanca gücüyle çitiliyor, sanki öldürülen, dövülen,

ırzına geçilen tüm kadınları savunurcasına sabuna sımsıkı sarılıyordu. Terler sırtından aşağı buz

gibi akmadan önce, yalnızca "Olacak şey mi yahu?" diyecek vakit bulamişti.

Ananias, gazeteleri okumazdı, ama Sulamita'nın ya-

nmda, Tricolinete'ye sarılarak gölgede yatar, güneşte kalmak istemeden sararmış otlara

bakarken, bütün anlatılanları dinlemeye bayılırdı. Bayram günleri hep böyle yapardı. Bayan

Barbara'nın çocuklarına ve çıkagelen öteki çocuklara bir sabah Antao ders veriyordu, ertesi

sabah kendisi. Ama Antao son zamanlarda fazlasıyla ermiş olup çıkmıştı. Bütün işi onun sırtına

yıkıp, kendisi düşüncelerinin garip dünyasına çekilmeye başlamıştı. Antao, pek çok kez onu

böyle yatar durumda buluyor, yalnızca gözleriyle emir vererek içeri yolluyordu.

Tam bunları düşünmüştü ki, çevredeki seslere alışık olan kulaklarına evin öte yanından

Antao'nun ayak sesleri geldi. Seksen altı yaşında bir melek olduğunu unutarak, ters yöne

doğru alelacele koştu ve ağabeyinin dış kapıya doğru ağır ağır yürüdüğünü gördü. Herhalde

kardeşinin çocuklarla oynayıp oynamadığını görmeye çalışıyordu.

Ananias, dış kapıya baktı ve yavaşça gidip Antao'nun yanında durdu. İkisi birden günışığmın

ilerlemesini seyrediyorlardı.

Kentin varoşlarındaki bu bembeyaz sokak, hiçbir değişiklik, hiçbir farklılık göstermeden aynı

biçimde uzayıp gidiyordu. Küçücük evlerin hepsi, cröton'lardan ya da ona benzer ağaççıklardan

birer çitle çevrilmişti. Hemen her bahçede mutlaka jamelao bitkileri vardı. Demirhindi ağaçları,

çok sayıda olmalarına, hem de iyice büyüyüp yaşlanmalarına rağmen, giderek

seyrekleşiyorlardı.

İnsanlar, ellerinde yemek kaplarıyla, fabrika yönünde yürüyüp geçiyorlardı. İnşaatın işçileri ise,

Murundu'ya doğru yürüyorlardı.

Yakınlarda bir yerde, başında sepeti, arkasında mi-yavlayan sürü halinde kedilerle balıkçı

görünüyordu. O durunca kediler de duruyor, yürüyünce, kediler 'miyav'la-rına başlıyorlardı

yeniden.

Üstleri başları dökülen dağınık saçlı kadınlar, kafalarını kaşıyıp bitlerini gıdıklayarak, sokağa

bakmaya ve her-

hangi bir şey için avaz avaz bağırmaya çıkıyorlardı. Ya çocuklarına sesleniyorlar ya da komşu

kadınlarla kavgaya tutuşuyorlardı. Çükleri dışarda, şiş karınlı, gözleri çapaklı çocuklar,

annelerinin eteğini çekiştiriyorlar, anlamını henüz kavrayamadan sokağa bakıyorlardı.

Bay Edmundo, her zamanki gibi günlük yürüyüşünü yaparak ağır ağır geçti. Gazete ve ekmek

alıp, bicho1 oynamaya gidiyordu. Bunların, bu üç şeyin, özellikle de bicho oyununun parasını o

veriyordu. Geri kalanını vermiyordu, çünkü emekli maaşı başka hiçbir şeye yetişmiyordu.

İnsanlar küçük gruplar halinde toplanıyorlar, birbirlerini selâmlayıp uzak hastalıklardan söz

ediyorlardı. Görünüşe göre beyaz, sağır ve cüzamlı olan marangoz Benedito ile evli olup küçük

macumba2 seansları düzenleyen, ayrıca satmak için sucuk da yapan zenci Eugenia

çıkagelerek, çapaklı çocukları gıdıkladı. Ermişlere kötü niyet ya da hınç beslemeden baktı,

onları selâmlamadı ama onlar bunu far-ketmediler bile.

Tefeci Jacob, böylesine güzel bir günde mutlaka sokağa çıkmalıydı, öyle ya, en berbat

yağmurlu günlerde bile göründüğüne göre, bugün haydi haydi çıkmalıydı! Ja-

cob'un altın dişli

ağzına yapışık bir gülümsemesi vardı, çizgili pantolonla kaşmir bir ceket giyerdi; şakır şakır

terlemekten yağ içindeki ceketinin sırtında adacıklar belirir, terler bacaklarından akıp

potinlerinin içine dolar, orada tozdan minik yuvarlaklar oluştururdu. Jacob, kapılara vurup

kulak verirdi: bugün yok. Çıkar, bir başkasına vururdu: bugün var. Hesaptaki bin reis azalır, bu

hesap bitmeye yüz tuttuğunda bu kez San Juan günü için borç verirdi. San Juan'in hesabı

azıcık kaldığında, Noel'inkini şişirirdi. Jacob, kapılan vura vura geçip gidiyordu.

1. Bicho: Sayıları hayvan resimlerinden oluşan bir tür piyango oyunu (bicho, hayvan anlamına

gelir). (Çev.)

2. Macumba: Kölelik çağında Afrikalı zenciler tarafından Brezilya'ya getirilen ve içinde büyü

öğeleri bulunan bir din. (Çev.)

Sonra şiş gözleri, kıpkırmızı yüzüyle Fiote de geçti; kocaman, şişko gövdesiyle sokağın tozlu

zemininde sarmallar çizerek. Gece olunca yine kocaman, yine şişko ve daha da sarhoş, gözleri

daha da kıpkırmızı olarak geri dönecekti.

Her şey gün başlarken oluyordu. Her şey gece başlarken oluyordu. İkisinin ortasında her şey

duruluyordu. Bu sokak böyleydi işte. Ve sokak durulduğunda çocuklar, çoraptan yapılmış bir

topla oynarlar, çember çevirirler, analarından dayak yerler, uçurtma uçururlar, tenekeleri

deviririler, çoğu kez hedefi şaşırıp yoldan geçmekte olan bir talihsizin kafasına yapışan

marimbau'\ar atarlardı. Sokak herkesindi. Light'm kabloları, uçurtma iskeletleri ve ar-mia'larla

dolardı. Light'm kamyonu gelip kıyameti koparırdı, sallanıp duran çıtaları toplayıp kabloları

düzeltirler, tehditler savururlar, yapanı ele geçirirlerse cezalandırırlar, para cezası keserlerdi,

vesaire, vesaire...

Ama mahallenin çocukları birlik halindeydi. Kimse kimseyi ele vermezdi, çünkü sokak onlarındı.

Renkli, basit oyunlarıyla sokaktaki o karmaşa onlarındı.

Sokakta küfürden geçilmiyordu. Daha küçük yaşlarda yeni yeni kullanılmaya başlıyor, sonunda

ne kadar içtenlikle söylenirse o kadar güzel oluyordu.

Bir keresinde Bayan Barbara, bir tanesini kulağından '... çocuğu'nun ne demek olduğunu bilip

bilmediğini sormuştu ona, sonra da bütün tatlılığını takınıp, bir başkasının annesine

sövdüğünü, oysa onun annesinin bu işte hiç kabahati olmadığını anlatmıştı. Çocuk böylece

öğrenmiş oldu, artık daha büyük bir istekle küfür ediyordu, çünkü her küfrün ne

anlama

geldiğini biliyordu. Böylesi çok daha iyiydi.

Sokak buydu işte. Yazın güneş pırıl pırıl parlardı, Tri-colinete, patlak bir su borusunun

çevresindeki azıcık çamurun içinde hızla yuvarlanıp dururdu. Sıska, upuzun, koca kuyruklu,

sapsarı Sulamita, kumun ortasına uzanır,

sarı gözlerini aralayarak uyurdu. Yaman, ona hiç aldırış etmez, kapının önünden ayrılmazdı; o

sırada Antao görünür, sonra da düşünceye dalıp yüreğini güçlendirirken Sulamita ona eşlik

ederdi.

Lâstik bir topla oyun oynadıklarında, bir kamyon ya da pazara giden yüklü bir katır sürüsü

geçtiğinde sokakta büsbütün toz kalkardı. Eşekler dünyanın patırtısını yaparlar, yollarda

yuvarlanıp her yeri kaplayan yeşil toplar bırakırlardı. Öğleden sonra güneş hepsini kurutmuş

olurdu. Lâstik tekerlekli arabalar, yalnızca Light'ınkilerdi. Arabasının içinde doktor, daha da az

görünürdü. Kırk yılda bir ambulans siren çalarak geçerdi. O zaman bütün sokak ayağa kalkar,

herkes neler olup bittiğini anlamak için koştururdu. Bayan Marı'a Jose, çamaşır leğenini bırakır,

ambü-lansdan önce varırdı oraya. Nereye gideceğini içgüdüsüyle tahmin eder,

gerçekten de

gelen tıp öğrencisine teşrifat memurluğu yapar, hastabakıcılara yardım etmek için çabalardı.

Kapı önlerine, ne olduğunu ve ne olmadığını anlamak isteyen insanlar doluşurdu. Çocuklar,

kornası acı acı 'bip-bip' diye öten ambulansın arkasından bir koşudur tuttururlardı.

Meraklı konuşmalar bütün sokağı birbirine bağlar, neler olmuş, neler olmamış, kaygı dolu

gözlerde yansırdı. Tumturaklı lâflar edilir, sonra bunlar, sokak lâmbalarının ışığı gibi sönüp

giderdi. Bayan Cordelia, artık kendini ruhsal açıdan hasta hisseder, çamaşırı, sanki sabun

köpüğü kadar narinmiş gibi yavaş ve yumuşak hareketlerle yıkardı.

Şu anda hasta olan kimse yoktu. Sokakta sakin bir sabah yaşanıyordu. Çocuklar yeniden

sokağın hâkimi kesileceklerdi. Light'ın kablolarını yine mahvedecekler, gökyüzünü rüzgârda

dalgalanan rengârenk küçük karelere boya-yacaklardı, Avaz avaz bağıran balıkçı, kedilerden

gölgesi görünmez bir halde, uzaklarda gözden kaybolacaktı.

Yerdeki kum bembeyazdı, çitler ise güneş ışığının al-

tında daha da bir yeşil. Saçlarını germiş olan RosmĞa, gecikmiş olarak çıktı sokağa. Kemeri

her zamanki gibi belini boğar bir halde aceleyle yürüdü. Dış kapıyı vurup

ermişleri selâmladı,

sonra elindeki keman kutusunu sallayarak yürüyüp gitti.

Pedrinho, elinde kafes ve fileyle, espinheiro çalılarına doğru yola çıktı; panayırda satmak için

orada coteiro'lar yakalıyordu.

Çocuğun uzaklaşmasını seyreden Ananias, idinin hüzünle dolduğunu hissetti. Bugün sınıfa

gelmeyecekti. Pedrinho olmayınca da derslerin hiçbir hoşluğu kalmıyordu. Onu çok

küçüklüğünden beri tanırdı. Öyle güçlü bir bebekti ki, kollarında kat kat boğumlar oluşurdu...

Şimdi ise, sabahın tatlılığı kadar canlı, uzaklaşıp gidiyordu. Yaramazdı, ama kötü bir çocuk

değildi... İşte bütün bunlardı sokak...

41

4 CENAZE NÖBETİ

İyileştirilebilen her şeyi iyi eden Antao, hiç para almazdı. Ananias ise, kendini ne kadar

zorlarsa zorlasın, şöyle büyük bir mucize gerçekleştirmenin yolunu bulamıyordu bir türlü. Ama

kendi halinde küçücük bir melek olmayı da bırakmıyordu. Bunu düşünerek avutuyordu kendini.

Oysa Antao, Antoninho Verdureiro'yu iyi edememişti. Gece iyice ilerlemişti, ölü saatin egemen

olduğu odayı iki mum zorlukla aydınlatıyordu.

Antao, her zamanki gibi kucağındaki Yaman'a sarılmış, düşünüyordu. Birisi kapıyı tıkırdattı.

Önce hafifçe, sonra sinirli sinirli. Hemen arkasından da Bayan Marfa Jose'nin, kaygılı olduğunu

belli eden sesi duyuldu.

42

Ananias, odanın içinde birden ayağa fırlamıştı.

— Bay Antao, Bay Ananias!...

Antao, kapıyı açınca, kadının solgun yüzünde yuvalarından uğramış gözlerini gördü; dağınık

saçları, yüz çizgilerine daha da acınası bir görünüm veriyordu.

— Buyrun girin.

Kadın, tirtir titreyerek içeri girdi ve kekeleyerek konuştu:

— Gelin Bay Antao. Hemen gelin. Bay Antoninho, orada...

— İyi ama ne oldu?

— Kimse pek bir şey bilmiyor. Orada bir kriz gelmiş ve yere yığılıp kalmış.

— Ama daha Noel günü konuştum onunla. İyiydi. Keyfi yerindeydi.

— Siz onu dün gece Noel âyininde görmediniz de ondan. Bir tuhaflığı vardı. Şimdi de doktoru

çağırmışlar; rahibi de. Aile yarı dinsizdir, ama Tanrı katına çıkma saati geldiğinde işler

değişiyor.

Gecenin karanlığında, yabani otlarla, sivrisineklerle ve belediyenin yoksulluğuyla dolu sokakları

geçerek üçü birden oraya gittiler. Evden içeri girerek oradakileri saygıyla selâmladılar.

Aceleden hâlâ soluk soluğa olan Peder Santa Helena, kutsal yağ törenini bitirmek üzereydi.

Öylesine yaygaracı, sıkıcı ve basit yaratıklar olan üç Maria'larm tersine, öylesine yoksul ve

yalın olan, alçak sesle o kadar tatlılıkla konuşan o iki adama baktı. Bu çocuk gibi insanlardan

ne kötülük gelirdi ki? Ama kendisine öyle çok baskı yapıyorlardı ki, günün birinde harekete

geçmek zorunda kalacaktı. Elbette oraya insancıl bir dayanışma örneği göstermek üzere

gelmişlerdi, çünkü ölmüş olan bü adamı kurtarabilecek hiçbir mucize olamazdı artık. Mucizeler,

efendimiz Hazre-ti İsa'nın zamanında oluyordu, o da artık uzaklarda kalmış, üzerinden

yüzyıllar geçmişti.

Onlara yeniden baktı, onlar da düşünülebilecek en tatlı gülümsemeyle onun bu bakışına karşılık

verdiler. Harekete geçmesi zor olacaktı. Onları yargılamamayı yeğlerdi; hastanın başından

ayrılmadan önce, içinden kendi kendine söz verdi: her gece yatmaya gittiğinde ve ayrıca âyin

sırasında, hiç kuşkusuz aleyhlerinde yapılan her şeyden habersiz olan bu iki

adam için Tanrı'ya

dua edecekti.

Ziyaretçiler, ermişlerin geçmeleri için yol vererek, onlara saygıyla, hattâ koı-kuyla baktılar.

Küçük evin içinde, gözleri rahatsız eden bir elektrik ışığı vardı.

Bayan Marfa Jose, olan biteni öğrenmek için odaya girmişti bile. Ertesi gün, yalnızca acıklı

olaylarla beslenen, sonra de kederli bir havaya bürünen bir timsah gibi, çeneye kuvvet, her

şeyi ayrıntılarıyla Bayan Cordelia'ya anlatacaktı. Ölüm olsun, cenaze nöbeti olsun, bıçaklama

ya da asılma olayı olsun, Bayan Marfa Jose hep orada olurdu. Gazeteleri okumadığı ve

cinayetlerden, sezaryenle yapılan zor doğumlardan, tramvay kazalarından, birbirine geçen

trenlerden, tepetaklak olan otomobillerden haberli olmadığı zamanlarda da, Ulusal Radyoda

dinlediği dizileri anlatır, bu bölümlere acıklı bir hava vermeyi de ihmal etmezdi:

— Biliyor musunuz, Bayan Cordelia? Adam, o anda kemancının o kadının oğlu olmadığını

anladı. Paulo kimin çocuğu? Söylesene yalancı kadın! Öylece kalakalan Carlo-ta'dan hiç ses

çıkmıyordu. Adam, ellerini kadının ipek gibi yumuşak boynuna geçirip sıkmaya başladı... Ve

tıpkı Car-lota gibi bir çığlık attı.

Bayan Cordelia, kendini bütün boğulan, ırzına geçilen, aldatılan, hor görülen

kadınların yerine

koyarak son derece heyecanlanır, çamaşıra, sabuna, suya yumruklar indirerek, yalnızca

"Olacak şey değil!" diyebilirdi...

İçerisi çok kalabalıktı. Bayan Barbara, o iki ermişin odaya girmelerine yardım etti; insanlar

daha çok An-

.....-~ J---

tao'yu görmek için içeri doluyorlardı. Antao, odaya girip bütün dikkatini topladı.

O dakikalarda ağabeyinin neler düşündüğünü Anani-as bile bilmiyordu. Dua mı ediyordu? Öyle

olsa gerekti. Neler diyordu acaba? Hiç kimse bilmiyordu. Düşüncelere dalıyor, dudaklarını

hafifçe oynatarak, gözlerini açıp kapayarak dua ediyordu. Bakışları, zafer ve güç belirten

acayip bir ışıltıyla parlıyordu.

Odanın içine daha da fazla insan ve umut dolmuştu. Bayan Marîa Jose, hiçbir şeyi kaçırmamak

için merakının doruğuna tırmanmıştı artık. Bir araya toplanmış bu çeşit çeşit insanlar, terli

bedenleriyle birbirlerine karışıp sıkıştıkça, cenaze odasının içini kötü bir koku kaplıyordu. Tene

yapışmış kirin keskin kokusu, duvarcıların ve rençperlerin ter kokusu. Kirli tenlerdeki ekşi ter

kokusu. Ölü hücrelerin, ellerdeki nasırların kokusu. Toprağı hareketlendi-rebilmek için güçlü

olmaları gerekiyordu.

Bay Antoninho Verdureiro henüz yaşıyordu, ama artık yapılacak bir şey yoktu. Ne doktor bir

şey yapabilirdi, ne rahip, ne de ermişler. Artık vakit gelmişti; böylece manav dükkânında ve

pazar yerinde başkalarını daha fazla so-yamayacaktı. Antao bunu mu düşünüyordu acaba?

Yoksa Ananias da mı aynı şeyi düşünüyordu? Adını 4y' ile yaz-. makta direnen ve ihtiyar

Portekizlinin elini avucundaki mumla birlikte sımsıkı tutan Bay Polydoro da mı aynı

düşüncelerin kurbanıydı acaba?

Belki evet, belki de hayır. Önemli olan, zavallı adamcağızın az sonra geçeceği kapının önünde

ışık bulabilmesi için, elindeki mumu parmaklarının arasında sıkıca tutturabilmekti. Gözleri bir

açılıyor, bir kapanıyor, ışığın geri kalanını, dar ağızlı bir şişenin içine kapatılmış bir mahpus

gibi, azar azar alıyordu. Ağzından da yapışkan bir salya akıyordu. Hayatı sımsıkı kavrayıp

ölümü kovma isteğiyle, ağzı hırıldayarak açılıyor, kara kara dişlerin bir bölümüyle paslı damağı

görünüyordu. Elleri, bembeyaz mumun

çevresinde neredeyse öfkeyle kasılmıştı. Tam da otuz milyon reis biriktirip sakladığı bir

zamanda ölmek de neyin nesiydi? Üstelik herkes biliyordu bunu. Acaba beresinin astarının

içinde miydi? Dükkânına mı gömmüştü, yoksa bahçenin dibinde bir teneke kutuya mı

saklamıştı?

Son nefesini verir vermez, her şeyin altını üstüne getireceklerdi. Bedeni soğur soğumaz, dört

bir yana bir koşuşturmadır başlayacak, her yeri kazıp solucanlardan ve kırık şişe parçalarından

başka bir şey bulamıyacaklardı; paradan eser olmayacaktı.

Ananias, bu düşünceyi uzaklaştırmaya çalışarak kafasını salladı. Hayır. Antaö, o sessiz duasının

içinde asla böyle bir şey düşünmezdi. Bir ermiş olarak, onun düşüncesinin amacı başka olurdu.

Ama Ananias'dan kimse emin olamazdı...

Portekizlinin bedenindeki soğuma, kollarından bileklerine doğru inmeye başlamıştı. Tavukları

yoklamaya ve doğumlara yardım etmeye alışık olan Bayan Barbara, onun yağlı ayağını

yoklamadan önce, ihtiyarın uzun tırnaklı eline dokundu, sonra soğuğun ayaklarından yukan

doğru da çıktığını söyledi. Bu iki soğuk, orta yerde birleştiğinde, çenesini bağlayacaklar ve

herkes parayı aramaya gidebilecekti.

Antao, başını salladı. Bayan Marfa Jose, soluğunu tuttu. Bayan Bârbara'nın gözünden akan

zoraki bir damla gözyaşı, kırışıkların basamaklarından atlaya atlaya aşağı indi. Mumun ışığı

altında ihtiyarın soluğu giderek söndü ve az sonra o iki soğuk yan yolda buluştu.

Gecenin saatleri iyice ilerlediğinde, Portekizlinin cenaze nöbeti başladı. Oturulacak sıralar bulup

getirmişler ve bahçeyi doldurmuşlardı, çünkü evin içi zaten tıkabasa insanla doluydu. Ucuz bir

örtüyle kaplı masanın üzerine yatırılmış olan Bay Antoninho Verdureiro'nun yüzü, pınl pınl

yanan dört mumun ışığında, ölümle birlikte çökmüş, uzamış sakalıyla kara-san renkte,

anlamsız derecede hay-

vansal bir görünüm almıştı. Zavallı adam, aptalcasına ölmüştü, ardında hiçbir özlem

bırakmadan, hiçbir anı uyandırmadan, hiç kimseye ah dedirtmeden. Kimseye acıma duygusu

bile vermiyordu. Ara sıra değiştirilerek yepyeni, güçlü bir ışık saçan mum bile, bütün ömrünce

bahçesindeki sebze tarhının bir parçası olan bu yüze garip bir renk vermekten öteye

gidemiyordu. Yaz sıcağı, çürümenin verdiği ağır kokuyu, pislik ve sidik kokusunu büsbütün

ortaya çıkanyordu. Bir sürü mikrop bölünüp çoğalmakta, birbirlerini yiyip tüketmekteydi.

Korkunç bir şeydi bu.4

Dışarda yıldızlar vardı, rüzgârsız karanlıkta hava sıcaktı. Birinin aklına bağış toplama fikri geldi,

hemen her zaman aynı şey olurdu zaten. Kahve ve ekmekten çok içki için para toplanıyordu.

İlk turdan sonra, yaşamında peşinden ayrılmamış olan aynı gölgenin eşliğinde bırakılıp

unutulmuş olan merhumun büyüklüklerini anma dışında, her konuda konuşuluyordu.

Kimileri gülünç fıkralar anlatıyorlardı. Küfürler, son derece doğal bir aşırılık içinde konuşmaları

durmadan kesiyordu. Kimileri ise, onça'ların aslanlardan daha büyük olduğu ve tüfeklerin

gerçek nişancılık mucizeleri yarattığı av serüvenleri anlatıyorlardı. Kullanılmış kibrit çöpleriyle

porrinha oynayanlar bile vardı.

O sırada Rosinea çıkageldi, istemeye istemeye baktı ölüye. Demek merhum buydu!

Çevresindekileri etkilemek için ve acaba oradakilerden birinin dikkatini çeker mi diye

duygulanmaya çalıştı. Sonra alelacele salondan çıkarak gidip, konuşmayı hiç kesmeyen Bayan

Bârbara'yla Bayan Cordelia'nın arasına yerleşti. Ama onlar pek de güçlü duygular içinde

değillerdi, çünkü gerçek ölüm, Bayan Ma-ria Josö'nin anlatüklanndaki kadar acıklı değildi. Tam

o sırada yine ölümden söz ediyorlardı, ama o ölüm bu içerde-kine hiç benzemiyordu. Dışardaki

ölüm daha canlıydı ve bir anlamı vardı.

Birdenbire üçü de aynı anda birbirlerini dürtmeye

47

i

kalktılar ve dirsekleri birbirine çarptı.

— Taninha'nın kurdelesine bakın; o da, sıif kızına bir soyadı vermek istediği için evlendi.

Kocasından hep domuz ağılının pis küçük domuzu diye söz ederdi. Zavallının bir sapucaia

bitkisi kadar bile değeri yoktu.

— Olacak şey mi?

O sırada Bayan Cordelia'nın bakışları —ki zorlukla bakabiliyordu— ölü için katlanılan bu

özveriye, kurbanın yattığı bu odaya yöneldi. Terkedilmiş, sömürülmüş, haksızlığa uğramış

olarak ölenlere yaraşır bir odaydı bu.

Quiterinha, Taninha'nın yanına yaklaştı, çünkü kulağına bir şey söylemesinin vakti gelmişti

artık. Bunun üzerine bütün kadınlar birbirlerini dürttüler.

Bir tek Antao, üstlendiği ermiş rolünün hakkını vererek, söylenilenlerin dışında kalıp, hiç istifini

bozmadan duruyordu. Oysa Ananias, yalnızca melek olduğu için, çevresindeki her şeye

bakıyordu. Bir o yana azıcık hınzırlık serpiştiriyordu, bir bu yana. Sonra birazcık pişman

oluyordu, çünkü bunlar ön-ermişlik dönemindeki yıl sonu sınavında gözönüne alınabilirdi...

Yıldızlara baksa, oyunu seyretse, avcıların palavralarını dinlese daha iyi olacaktı.

Aradan bir süre geçti ve Taninha, geceyi telâşlı hayaletlerle dolduran, etkileyici ve tiz bir çığlık

attı... Elini kalbinin üzerine götürerek gözlerini devirdi ve acıyla yere yığıldı. İnsanlar ona

yardım etmeye koşuştular.

Bazıları kafalarını sallayıp fısildaştılar:

— Ben demedim mi, Quiterinha ona gidip vaktin geldiğini söyledi. '

- Taninha'yi odaya taşıyıp kalın iç çamaşırlarını gevşettiler. Bir yandan pencereleri açarken,

onu yelpazelediler de yelpazelediler.

Derken Antâo'yu çağırdılar. Antao, sessizce dua etti, bakışlarıyla konuştu onunla ve Taninha

iyileşmeye başladı. Sonra, gözyaşlarına boğularak şöyle dedi:

— Düşünün bir kere, Bay Antao! Siz bir ermiş olarak

bunu anlayabilirsiniz. O öldü, öbür dünyaya göçtü, oysa sağlığında ben onun her şeyiydim. Ah

Bay Antao, en büyük üzüntüm, onun ölmüş ve otuz milyonu nereye sakladığını bana bile

söylememiş olması. Bana ne inandı, ne de güvendi. Ne inandı, ne güvendi, ne de acıdı.

Allahım, biz ne biçim insanlarız!...

Rosinea yerinden kalktı, bluzunu ince kemerinin içine sokarak düzeltti ve kendine bir hava

vererek şöyle dedi:

— Artık gidip dinlenmem gerek. Yarın keman dersim için erkenden çıkıp maria-fumaça'ya1

binmeli, geri kalan yolu da yayan gitmeyi göze almalıyım. ¦ Yine belli etmemeye çalışarak içeri

baktı ve yenilenmiş mumların arasında aptalcasına ölmüş yatan Bay Anto-ninho Verdureiro'nun

hâlâ kaskatı duz-an sivri burnunu seçebildi.

1. Maria-fumaça: Dumanlı Marîa, fazla egzos dumanı çıkaran araba anlamında.

(Çev.) ,

Çıplak Sokak 49/4

5 MUCİZENİN GÜZELLİĞİ

Ölümün, cenaze nöbetinin, defin töreninin ve —hiç kimsenin bulamadığı— otuz milyonun

aranmasının ardından hayat öylesine sakin bir biçimde sürüp gidiyordu ki, inanılır gibi değildi.

Ananias, ağabeyininyücelmegücüne her defasında biraz daha hayran kalıyordu. Bu huzurun

içinde pekişmişti onun yaşantısı. Gözlerinde, onca kişiye uzattığı yardım elinden gelen huzur ve

iyilik parlıyor, yaptığı ve yapmadığı her şey, onun Tanrı vergisi bu ermişliğinin içinde

bütünleşiyordu. Hareketleri ve davranışları da buna uygundu. Yaptığı iyilikler, ona ihtiyacı

olanlar arasında dağılıyordu. Dünyayı olduğu gibi kabul ediyordu Antao. İnsanlar iyi ya da kötü

olabilirlerdi; onları yargılamıyordu. Hiçkim-

Hlfc «¡'"

senin, koşullarını zorlayarak, hep iyi olmasını beklemiyordu. Her şey içten geldiği gibi

olmalıydı. İnsanlar doğuştan iyi olabildikleri gibi içtenlikle kötü de olabilirlerdi. Onun dağıtmayı

bildiği iyilik ise, ölçülmüş ya da seçilmiş değildi. Ne yaptığını, kimin için yaptığını unutuyordu.

Gözleri, engellenemez, olağanüstü bir güçle, mucizenin gerçekleştiği o ânı yaşıyordu yalnızca.

O harikulade ve anlaşılmaz duasını okuyor, sonra da eski huzuruna geri dönerek büyük bir

alçakgönüllülük içinde unutulup gidiyordu. Sanki hepsi, yüce bir şeyi iletmek için gerekli bir

akımdan başka bir şey değildi. Belki de yukardan kendisine verilmiş emirlere uyuyordu. Hepsi

buydu. Yalnızca bu.

Sonra kendi içinde kaybolup gidiyor, kendi kendine yetiyordu. Ruhunun derinliklerine doğru

açılıyordu. Kendi sessizliğiyle söyleşerek yaşıyordu. Geceler boyunca, zamanın gizemi içinde,

masmavi gözleriyle kaçıp uzaklardaki düşüncelerine sığınıyordu. Bir mum yakıp o sandalyeye

oturarak Yaman'ı kucağına alıyor, gözleri dalıp giderken parmaklan kedinin tüyleri arasında

dolaşıyordu.

Bu garip kedi kimbilir nereden gelmişti? Günün birinde, sanki dostluk ve anlayış dilenen

gözlerle bakarak, An-tao'nun yanına sokulmuştu. O da onu gözleriyle okşayarak "Pisi pisi!"

demişti. O gün bu gündür Yaman oradaydı. Antao'nun yalnızlığına sığındığında kendini son

derece rahat hissediyordu.

Ananias, ağabeyinin bu hareketsiz dünyasını bozmaya karar vermişti, tam o sırad^ Antao

sandalyesinde kımıldandı.

— Sinhâzinha Nine senin için birkaç tane koko1 bıraktı.

Antao, belli belirsiz gülümseyerek, sanki kurabiyelerden zaten haberi varmış gibi bir hareket

yaptı başıyla. Sin-hazinha Ninenin özellikle Antao'yla olan dostluğu, iki yıl-

1. Hindistancevizi! kurabiye. (Çev.)

dan öncesine dayanıyordu.

— Pedrinho'yu adamakıllı azarlamamı istemişti benden. Bayan Bârbara'nın evindeki derslere

geri dönmesini sağlayayım diye.

Yeniden gülümsedi ve yine bir sessizlik oldu.

— Ben her yolu denedim, ama çocuk bir türlü adam olmuyor. Başına neler geldiğini unutuyor.

Onu tehdit bile ettim. Ama...

Antao, belli belirsiz mırıldandı:

— Evet, öyle.

— Ama böyle olmaması gerekir. Onu küçüklüğünden beri tanımamızdan yararlanıp şımarıyor.

Doğrusunu istersen, benim derslerimin de pek azına geliyor. Hele şimdi hiç uğramıyor. Küçük

kuşları yakalamak için elinde o kafesle hep kanalizasyonun oralara gidiyor... Antao sohbet

etmek istemediği için, zaman geçtikçe daha da suskunla-şıp somurtuyor, yalnızca bir mucize

yapma olasılığı göründüğünde canlanır gibi oluyordu. Ananias, biraz da keyfi kaçarak, bir

sandalyeye oturdu ama çok geçmeden homurdanarak yerinden kalktı.

— Kusura bakma ama bugün bir muma daha ihtiyacım var. Hiç değilse kederimi birazcık

dağıtacak bir muma.

Antao, yeniden gülümsedi ve başını öte yana çevirdi.

— Sorun buysa, bir tane daha yak, kardeşim, ya da kaç tane istersen.

İsteği yerine gelen melek, yeniden oturdu, ama hemen arkasından yine kalkarak yeni yaktığı

mumu söndürdü.

— Şimdi ne var?

—Yanılmışım. Öteki türlü daha iyiydi. Odanın içini hüzünlü yankılarla dolduran uzun bir iç

çekmesiyle sordu:

— Kadıncağızın kurabiyelerinin hiç değilse bir tadına bakmak istemez misin?

— Şimdi olmaz.

— Biraz daha fazla yemelisin. O kadar zayıfsın ki artık neredeyse saydamlaşmaya başladın.

— Benim açlığım başka şeye.

Gecenin geri kalanında artık ne başka bir şey söyledi, ne de ona bir şey soruldu. Ananias,

elindeki kokoyu ağır ağır kemiriyordu, bu da ona yavaş yavaş derin bir iç huzuru veriyor,

yüreğinin içi yeniden tatlı bir yumuşaklıkla doluyordu. Farkında olmadan Sinhâzinha Ninenin

güzel bir öyküsü gelmişti aklına:

Bir akşamüstüydü, daha gece olmamıştı. Akşamı geceyle birleştiren o kısa süre bitmemişti.

İşte o sırada kadıncağız, hiçbir şey söyleyemez bir halde kapıyı vurmuştu; hüngür hüngür

ağlıyor, telâşla konuşurken ağzından anlaşılmaz sözler çıkıyordu.

— Pedrinho'ya şey oldu, Bay Antao. Ben geldim... Ama size verecek param yok... Ama kurtarın

oğlumu. Allah aşkına kurtarın yavrumu, dünyada sizin için kutsal olan ne varsa, onun

aşkına!...

Bu umutsuzca sözlerin yanı sıra telâşlı el kol hareketleriyle çırpmıyordu.

— Gelsenize, nine. İçeri girin de sakin sakin anlatın. Burada para için kaygılanan yok. Ne oldu?

Hadi hepsini güzelce anlatın bana.

Yaşlı kadın anlatmaya koyuldu ama basma gelen talihsizliği geçmişle karıştırarak, Antao ile

Ananias'm zaten fazlasıyla bildikleri öyküyü yeniden anlatıyordu.

"Kapısına bırakılmış bir çocuğu evine almıştı. Güzel bir beyaz bebekti; hattâ bilekleri

şişmanlıktan kat kat olacak kadar tombuldu da. Onu yedirip içirmiş, paçavralarını onunla

paylaşarak büyütmüştü. Ona sevgi vermiş, onu korumuştu. Çocuk da ona karşılık vermişti,

çünkü Pedrinho iyi huylu bir çocuktu. Uykuya yatmadan önce tespihinde-ki Avemaria'lan

onunla paylaşarak, ihtiyarlık günlerinin boşluğunu doldurmuştu. Hayallerinde çocuğu kilise

kay-

yumu olarak görüyor, daha sonra da Tanrı'yi avuçlarının arasına almış olarak hayal ediyordu.

Son derece güzel ve aziz bir rahip olarak. O arada da, panayırda, istasyonda, sokaklarda

bağırarak, övünme vesilesi olan o nefis kokola-rını satıyordu. Yaşlı kadının bembeyaz

ellerinden çıkma o kokoların nefasetini kim bilmezdi ki? Herkes satın alıyordu onları. Pek çok

müşterisi vardı, ama hepsi de Pedrin-ho'nun sesi, gözleri, pespembe yüzü, çocukça neşe taşan

kahkahaları sâyesindeydi... Şimdi ise orada yatıyordu, kaskatı, cansız, ölümü soluyarak. Kafesi

dolu gelmişti eve. Sonra bir kuş yuvasına bakmak için guava ağacına çıkmıştı ve tam o sırada

dal çat! diye kırılmıştı. Orada öylece yatıyordu, kaskatı, cansız..."

Yardım etmek için ağabeyiyle birlikte giden Anani-as'ın gözünde her şey karmakarışıktı.

Kulübenin yoksulluğu. Masanın üzerindeki yamalı örtü. Aylann kareleri içine hapsolmuş,

kocaman, kırmızı rakamlarıyla Bayer'in takvim yaprağı. Çamur sıvanın döküldüğü yerlerde

meydana çıkan taşlar. Yanan tek mumun, sanki tavanı daha da alçaltıp, odanın karanlığını

daha da geniş gibi gösteren cılız aydınlığı. Akşamın sönmekte olan ışığı, pencereye ölgün,

güçsüz bir biçimde yansıyor, mumun ışığına yardım edecek gücü bile bulamıyordu kendinde.

Ananias, ayak altında olmamak ve kalabalık etmemek için kapıda durmuştu.

Çocuk, sıvaları dökülmüş duvarların ve içeriye sinmiş olan yoksulluk kokusunun arasında

kaskatı yatıyordu. Köşedeki sandığın üzerinde çamaşır leğeni duruyordu. Pencerede, perde

olmaya çabalayan beyaz, yamalı bir masa örtüsü. Çocuğun bedenini örten, kumaş

parçalarından yapılmış bir yorgan. Sazların Örttüğü dam. Sinhâzin-ha Ninenin döktüğü

gözyaşlarının verdiği hüzün ve kaygı. İhtiyarlıkta tek başına kalma korkusu. Mutlulukla

bölüşebileceği her şeye tek başına sahip olma korkusu.

— Onu iyileştirin, Bay Antao. O bana öz oğlumdan da-

/

ha yakın. Ömrümün geri kalanında ondan başka kimsem yok. Bakın, Bay AntaoL.

Çocuğun kaskatı bedeni, hiçbir yanıt vermiyor, susuyordu.

— Aziz Yahya aşkına iyileştirin onu. Aziz Sebastian yortusunda âyin alayına katılmaya

ahdettim. Araftaki ruhlar için bir yıl boyunca tespih çekmeye ahdettim. Ah, Aziz Yahya'm.

Kucağındaki minicik kuzusuyla sevgili Aziz Yahya'm benim. Bak bu benim yavrum, senin

yortunun arifesinde bir havai fişek atmaya andiçiyorum. Söz veriyorum...

Sinhâzinha Ninenin aklına gelebilen bütün sözleri vermesine rağmen çocuk hâlâ hareketsiz

yatıyordu. An-tao, bir elini yaşlı kadının ağzına kapayarak, son derece yumuşak bir sesle şöyle

dedi:

— Sözler vermeyin. O iyileşecek. Sakin olun, nine.

Sonra sıska bacaklarıyla sert zeminin üzerine diz çöktü. Yamalı yorgam bir yana iterek

çocuğun göğsünü açtı. Mumu onun kapalı gözlerine yaklaştırdı ve neredeyse ölmüş olan o

varlığa bir an baktı. Ermişin yüzü sertleşmişti. Gözlerinde harikulade bir ışık belirdi. Çocuğun

göğsü hafifçe kabardı. İhtiyar kadının gözleri yaşlarla dolmuştu.

Diz çökmeyi sürdürerek, bir bez parçasını leğenin kenarında ıslattı ve Pedrinho'nun alnını

ovmaya başladı. Bir yandan da alçak sesle konuşuyordu; bundan daha tatlı bir ses tonu

olamazdı.

— Uyan oğlum. Uyan, gözlerini yavaşça aç. Bu hayata değecek kadar güzelsin, hayat da senin

için aynı derecede güzel olacak. Uyan. Aç gözlerini. Hadi yavrum...

Çocuk derin bir soluk alarak hafifçe öksürdü. Sonra daha da kuvvetle soludu. Sazlardan

yapılmış yatak gıcırdadı. Yastığın üzerinde başını çevirdi. Sanki hayatı ilk kez görüyormuş gibi

gözlerini merakla araladı. Son derece ağır hareketlerle çevresine bakınıp gülümsedi, sonra

gözlerini yeniden yumdu...

— Şimdi yeniden uyuyacaksın. Yarına hiçbir şeyin kalmayacak. Gece uykun, senin için ilerleyen

hayat kadar güzel olacak.

Parmaklarım Pedrinho'nun kapalı gözlerine değdirir-cesine yüzünün üzerinden geçirdi; eğilip

kulağına fısıldadı:

—Yarın, hayattaki tüm güzellikleri görebileceksin, öyle değil mi? Sokağın renklerini göreceksin,

ninenin kokularını satacaksın... sokakta minik kuşları avlayacaksın.

Yaşlı kadın susuyordu. Gördüklerine inanamıyordu. Antao, onu odanın dışına çıkarıp kucakladı,

çünkü kadıncağız minnettarlığını belirtmek istiyor, yapamıyordu.

— Hoşça kalın, nine. Aziz Yahya'ya havai fişek adadığınızı sakın unutmayın, onu sizden

alacaktır. Gürültü patırtı hoşuna gider onun. Yakında görüşürüz.

Ananias dönüp baktı, ağabeyinin başı uykusunda önüne düşmüştü; sevgiyle kabardı içi. Hiç

bitmeyecek olan ve hiç unutamıyacağı öykünün geri kalanını hatırlamayı sürdürdü.

Sinhâzinha Nine, adaklarını yerine getirmişti ve yerine getirmeyi hâlâ sürdürüyordu. Araftaki

ruhlar için tespih çekmek gibi büyük adakları daha uzun süre devam edecekti. AMA AZİZ

YAHYA YORTUSU YAKLAŞIRKEN... Aman Allahım! AZİZ YAHYA YORTUSUNUN ARİFESİ

GELDİĞİNDE... Yardım et bana Meıyem Anacığım!... Ay, sevgili Hazreti İsa!... KORKU büyük

harflerle kazınmıştı içine. Havai fişeklere karşı duyduğu o korku.r

Kararını uzun uzun ölçtü biçti. Fişekçi Mane'nin dükkânına kadar yürüdü, mendilinin içindeki

nikel paraları çıkardı, raflardaki fişeklere baktı ve gözleri bacaklarından da fazla titredi. Duvara

dayalı duran havai fişekler, gerçek canavarları andırıyordu. Büyüktüler, kocamandılar, içinde

duyduğu korku gibi koskocaman. Ne yapacağını bilemez bir halde Fişekçi Mane'nin yüzüne

baktı. Ağzından tek söz çıkmıyordu. Buruşuk işaret parmağı, kalkmamak-

ta direniyordu, eli de kurşun gibi ağırlaşmıştı. Ya verdiği söz? Onu yerine getirmek zorundaydı.

Ya yatakta ölü gibi yatan Pedrinho? Sözünü yerine getirmeliydi. Yardım et bana, omzundaki

minicik kuzusuyla sevgili Aziz Yahya! Duyduğu korku öylesine büyüktü ki, azizin kuzusunun

yerini değiştirmişti. Sonra zorlukla kekeledi: Havai fişek!...

— Havai fişek mi, Sinhâzinha Nine? Yoksa sizin kulübede şenlik mi var?

Korkudan 'adak' diyemiyordu bir türlü.

— Kaç tane istiyorsunuz, nine?

Hâlâ dehşet içindeydi. Fişekler giderek büyüyordu. Az sonra tavanı delip çıkacaklardı.

— Bir mi? İki mi?

Korkusunu azıcık aralamayı başardı.

— Adak yaptım da.

— Öyleyse iki tane alın, nine. Biri patlamazsa öbürü patlar.

İki tane mi? Ne gerek vardı iki taneye birden? Bir tanesi bile kâbus gibi geliyordu! Ama ya biri

çalışmazsa, Aziz Yahya öbürünü isteyecekti.

Fişekçi Mani'nin hakkı vardı. Olur anlamında başını salladı.

Havai fişekçi, parayı alarak muhteşem fişekleri tezgâhın üzerine koydu. Onları, Sinhâzinha

Ninenin tir tir titreyen ellerinin arasına sıkıştırması da gerekmişti.

— Korkmayın. Yalnızca alevi şurasına tuttuğunuzda patlar bunlar.

Kadıncağız korkudan büzülmüş bir halde dükkândan çıktı, fişeklerin yüzlerce değişik ve

imkânsız patlama biçimlerini aklına getirerek, en tehlikeli yerleri olan başlıklarını örtüyordu.

Yanından geçen çocuklara, üzerine maytap atabilecekleri yerlere korkuyla bakıyor, henüz

yakılmamış olmalarına rağmen sokaktaki ocakların uzağından geçiyordu. Elindeki fişeklerin

fitilleri yerlerde sürünüyor, toprağın üzerinde iz bırakıyordu. Bir türlü varamıyordu

evine! Ayakları kurşun gibi ağırlaştığından, mesafe daha da artmıştı sanki.

O gece ağlaya ağlaya ermişlerin evine gitti.

— Çocuk yine mi düştü, nine?

Yanıt bile veremiyordu. Adadığı havai fişeği atma zorunluluğunu hatırlamak, Antao'nun evine

gelene kadar bastırdığı kaygılarını galeyana getirmişti.

— Havai fişek... Verdiğim söz... Antao, hemen anlamıştı.

— O kadar mı korkuyorsunuz, nine?

— Korkudan ölüyorum! Ama yerine getirmek zorundayım.

— Ben de sizinle geleyim. Ananias'ı çağırdı.

— Çıkıp şurada biraz dolaşalım.

Dışarı çıkıp sokağı geçtiler. Gece de, Aziz Yahya'nın olmayan yıldızları çevresine saçarak evden

çıkmaya hazırlanıyordu. Gökyüzünden ilk balonlar geçmeye başlamıştı.

Her kapının önünde cılız bir ateş yakılmıştı bile.

— İyi akşamlar, Bay Antao.

— İyi akşamlar, Bay Ananias. Közlenmiş patates ister misiniz? Bir yudum şekerkamışı çorbası

içiverin.

Sokak, bağnşmalarla, gürültü patırtıyla, heyecanlı yüzlerle dolu bir şenlik yerine dönüşmüştü.

Kahkahalar, kolaylıkla her çehreye yayılıyordu. Hayatın başlangıcı olan çocukluk sevinci, bütün

bakışlarda kendini gösteriyordu.

Gidecekleri yere vardılar. Nine, neyaptığım anlatıyordu:

— Pedrinho'yu oyun oynamaya yolladım. Korktuğumu görmesini istemiyorum.

İçeri girdiler. Odaya gizlediği o muhteşem havai fişekler, başlıkları eski bir bez parçasına sarılı

olarak duvara dayalı duruyordu.

— İşte.

58

Bütün söyleyebildiği bu oldu.

Ananias, fişekleri alıp dışarı taşıdı.

Gözyaşları, yaşlı kadının solgun yanaklarından aşağı süzülmeye başlamıştı. Buz gibi bir terle

birlikte gelen bir titreme onu sarsıyor, bedeninin heyecandan yorgun düşmüş organlarını

kaplıyordu. "Hayır. Ölse daha iyiydi. Yapamayacaktı. Vazgeçmek üzereydi. Sevgili Aziz

Yahya'm. Bu kadan çok fazla. Bir umutsuzluk ânında verilmiş bir sözdü o."

Ama neredeyse soluk almadan, kaskatı yatan çocuğu gördü yine. Aziz Yahya gücenebilir, her

şeyi yeniden başlatabilirdi.

Antao, sükûnetle yaşlı kadına gülümsüyordu.

—Yok bir şey, nine. Alevi fitile tutmak gerekiyor ki yanmaya başlayınca yukan çıkması için itici

gücü oluştursun. Nine ellerini bırakınca fişek gökyüzüne çıkıp onun Aziz Yahya'ya yaptığı adağı

yerine getirecek.

Kadıncağız tir tir titriyor, oradan bir yere kımıldaya-mıyordu.

— Git mutfaktan ateş getir, Ananias.

Derken ateş geldi. Korku ve gözyaşları artıyordu. Neredeyse panik halindeydi!

— Hadi nine, öyle basit ki. Aziz Yahya'ya en güzel adak olacak bu.

Yaşlı kadın bir türlü karar veremiyordu. Aklına bin-bir türlü şey geliyordu. Ya yukan çıkmazsa?

Ya yanlış bir yöne gider de kulübenin damını yakarsa? Yangın bir çıktı mı, tamam! Başka bir

evin üstüne de düşebilirdi ve mutlaka onu hapse atarlardı. İçin/len koşmak geliyordu, kaçmak,

dua etmek... Ama hemen arkasından Pedrinho'yu ölmüş görüyordu, hiç hareketsiz...

— Ben elinizi tutayım. Bakın. Korkacak bir şey yok.

Gözlerini yummayı denedi, o kadar ağlamaktan neredeyse onu da beceremedi. Kaskatı

kesilmiş ellerini korkuya teslim etti. Antao, fitili parmaklannın arasına sokuştur-

du. Bir eli biraz daha aşağıda, öteki biraz daha yukarda.

— Yalnızca bir an sürecek.

Gözlerini açmıyordu. O anda, hayattaki tüm korkuları bir araya gelmişti. Mücadelelere,

üzüntülere, zaferlere karışmış ufak tefek korkular ve korkaklıklarla dolu sade ve özverili bir

hayatın tüm acıları. Kalbi, büyüklü küçüklü her türlü acıyla yorgun düşmüştü. Gelişmenin

gürültülerinden dehşete kapılmış bir halde, tren korkusu, uçak korkusu, güneş ve ay tutulması

ya da ölüm korkusu içinde onca zamandır hiç durmaksızın çarpıyordu kalbi...

— Açın gözlerinizi, nine.

Yaşlı kadının sağ elini, ateşi tutan kendi eline doğru kaldırdı.

— Şimdi.

Ateşi fitile tuttu, bir cızırtı duyuldu ve bu ses giderek arttı, arttı, arttı. Bacakları büsbütün

titriyordu. Antao, onu tutuyordu. Ruhu ölüyor, cesareti baygınlıklar geçiriyordu. Cızırtı

artıyordu, daha da artıyordu... Birden bir hamle yapan havai fişek, yıldızlarla dolu gecenin içine

doğru yükseliverdi. Balonlara yaklaşmıştı.

Yükseldi... Yükseldi... Yükseldi... Ta ki rengârenk gözyaşları içinde patlayana kadar. Sinhâzinha

Nine, büyülenmiş gibi harikulade bir duygu içinde açtı gözlerini. Aziz Yahya'ya en güzel havai

fişeği yollayan, kendisi olmuştu. Yeşil, sarı, kırmızı yıldızlar aşağı doğru süzülüp sönüyordu.

Yaşlı kadının hayranlıkla açılmış gözleri manzaraya doyamıyordu.

Bunu yapan kendisiydi! Bedeni, olağanüstü bir güce kavuşmuş, gözyaşlarının yerini

gülümseme almıştı. An-tao'ya gülümsedi. Ananias'a gülümsedi. Elinin tersiyle ıslak yüzünü

kuruladı. İşte o zaman o kararı verdi:

Hiçbir şey söylemeden, öteki fişeği kendisi kaptı Ana-nias'ın elinden. Havaya kaldırdı, ateşi

fitile yaklaştırdı, cızırtıyı bekledi ve fişek bir hamlede ileri fırladı. Bütün korkusu geçmişti. Her

şey öyle basitti ki!

60

Bu kez fişek daha da güzel yükseldi. Çıktı... Çıktı ve yıldız damlaları halinde patladı. Ninenin

yaşlı yüzü, binlerce renkle aydınlanmış, kırışıklar hayat kazanmıştı; hiç düşünmeden her bir

yeşil, kırmızı, sarı yıldızı alkışlıyordu...

Antao'nun en güzel mucizesi olmuştu bu.

Ananias, ağabeyinin önüne düşmüş başına sevgiyle yaklaştı. Başını tutup özenle kaldırdı ve

öteki eliyle omzuna dokundu.

— Hadi gidip yatalım, ağabey. Geç oldu. Yorgunsun, mum da sönmek üzere.

61

6

GÖKYÜZÜYLE İNSANLARIN DÜNYASI ARASINDA

Bu kez kararını vermişti. Çocuğu gömleğinin kolundan yakaladı; kafes, içindeki coleiro'yla

birlikte yere düşmüş, zavallı kuş korku içinde büzülmüştü. — Bakın kuşuma ne yaptınız.

Pedrinho, gözlerinin yaşardığını hissetti, hâlâ gömleğinin kolundan yakalanmış bir halde kafesi

ayağa kaldırmayı başardı.

— Bırak beni, kötü adam!

— Bugün olmaz. Derse gelmelisin. Ni

mana engel olmamı istedi bend-

62

Çocuk, yavaşça yere oturdu ve suratını astı. Ananias da onun yanında yere diz çöktü.

Ninen gelip, kaç-

— Bugün istesen de, istemesen de, gireceksin derse. Ninene söz verdim, seni

bırakmayacağım.

— Ben okula gitmek istemiyorum. Hiçbir şey öğrenmiyorum ki.

— İstemiyorsun da ondan öğrenmiyorsun. Yoksa çok zeki bir çocuksun.

— Ben eşek olmak istiyorum. Eşekler de yaşarlar ve hiçbir şey öğrenmelerine gerek yoktur.

O zamana kadar ermişlerin kapısının önünde insanlar birikmişlerdi bile. Bayan Barbara, yardım

etmeye gelmişti, Bayan Marîa Jose" de çocuğu azarlıyordu.

—Yahu Pedrinho, senin gibi güzel ve akıllı bir çocuk, ders çalışma zamanını boşa harcayamaz,

hiç değilse bir sa-atçik çalışsan olmaz mı? Kuş avlamak için koca bir gün var önünde.

— Ama bu, günün en iyi saati. Saat onu geçerse, Bay Abrahao tarlasına girmeme izin

vermiyor...

Bütün bu gürültü üzerine Antao göründü. Ananias, son derece sinirlenmişti.

— Sen hiç adam olmayacaksın! Daha önce de olmuştu, cezalandırıldın ama yine de o zavallı

kuşları bir türlü rahat bırakmıyorsun. O minik kuşlar Tanrının yaratıkları, onların özgür

yaşamaları gerek.

— Evet ama ben onları yakalayıp panayırda satmasam, sonra Pazar günleri nasıl giderim

Modern Sinemaya? Ninem bana sinema parası vermiyor. Minik kuşları panayırda satmasam,

nasıl gidip de Tanrıça Joba'yı ve Flash Gordon'u görürüm?

— Böyle olmaz.

Antao, oradakileri uzaklaştırdı, sonra Pedrinho'ya gülümsedi.

— Gel benimle, Pedrinho.

Sonra da sakin bir tavırla Ananias'a şöyle dedi:

— Kolunu bırakabilirsin, kaçmayacaktır.

— Görüyorsunuz ya, Bay Antao, kuş kafesimin kapa-

ğını kırdı.

— Önemli değil. Onarırız.

Bir eliyle minik kuşun kafesini kaldırırken, öbür elini çocuğa uzattı. Sanki mucize olmuşçasına

yatışmıştı çocuk.

Onlar eve girerlerken insanlar uzaklaştılar.

İçeri girdiklerinde Ananias hâlâ çocuğa kızgındı, ama ağabeyi onu bir iskemleye oturtarak tatlı

tatlı açıklamaya koyuldu:

— Ben de senin yaşındayken minik kuşları yakalamaya bayılırdım, Pedrinho. Ama insanın

çalışıp öğrenmeye ihtiyacı vardır. Ananias'ın dersine girmek istemediğine göre, o dersi sana

ben vereceğim, ne dersin?

Pedrinho, kafasını evet anlamında salladı.

Ananias, neler olacağını biliyordu, çekinerek sordu:

— Benim de derste bulunmama izin verir misin?

— Canın istiyorsa yasaklayan yok.

Bayan Bârbara'nın bahçesini geçip portakal ağaçlarının altına oturdular. Öteki çocuklar hangi

evde olduklarını tahmin etmişler, koşa koşa gelip Antao'nun yanına yaklaşmışlardı.

Ilık mı ılık sabahın gölgesinde hepsi yerlerine rahatça yerleştiklerinde, Antao konuşmaya

başladı:

— İşin doğrusunu isterseniz, benim içimden de ders vermek gelmiyor, bu yüzden sizlere

geçenlerde bir gece uydurduğum çok güzel bir masalı anlatacağım.

Elini Pedrinho'nun başının üzerinde gezdirip, başka hiç kimsenin yapamadığı biçimde

gülümsedi.

— Bu masalı seni düşünerek uydurdum, Pedrinho. Olacaklan bekleyen Ananias, büyülenmiş

gibi gözlerini kaldırıp ağabeyine baktı. O sırada onun gözleri ise güneşe, aya, yıldızlara

dönüşmüştü. Sıcacık, ışıl ışıl parlıyordu gözleri.

Oradakilerin hepsi, sanki ipnotize olmuşçasına onun gözlerinin açık mavisinde yüzüyorlardı.

"...Neresiydi bu acayip yer? Yürüyordu, yürüyordu,

ayaklan yumuşacık bulutiardan bir halıya gömülüyordu yalnızca..."

Doktor Bueno, manzaranın onca ıssızlığından tedirgin olmuştu. İnsanı yakmayan hoş bir ışık

vardı. Güneşin ışığına benziyordu, ama güneş değildi. O sırada aceleyle yürümekte olduğunu

ve bu şekilde yürümenin hiç de normal olmadığını fark etti. Aslında yaşlı ayaklan neredeyse

doksan yıldan beri onun yorgunluğunu çekiyordu; ama şu anda hiçbir şey hissetmiyordu. Ne

göğsü sıkışıyor, ne de romatizmaya alışık yaşlı eklemlerinde ağrı duyuyordu.

Olduğu yerde durup ayağını şiddetle yere vurdu, ama hiçbir ses duyulmadı. Ne acayip yerdi

burası! Havaya bakılırsa, saat beş buçuğu geçmiş olmalıydı, bu saatte genellikle kiliseye

giderdi o. Saat altıya beş kala, herkesin onun olduğunu bildikleri o yerde rahat rahat oturuyor

olacak, Rahip Benvenuto da âyini başlatmak için kutsal eşya odasından çıkacaktı.

— IntroiboadaltareDei...

Herhalde bugün, kaygı içinde kiliseye girmeden önce hiç değilse on dakika

kadar bekleyecekti:

"Benim ihtiyar dostum Doktor Bueno da nerede kaldı? Kendini iyi hissetmemiş olsa gerek.

Yıllardır hiç ihmal etmemişti. Sabredelim bakalım!"

Yüreğinde duyduğu bir gülümseme, aklına gelen bu düşünceleri neşeye boğmuştu.

Ne acayipti kendini tutamamak. Onu ileri doğru iten bir şey vardı. Yerdeki gri renkli, o

yumuşacıkhalıyı gördü yeniden, çocuk olsaydı mutlaka takla atmayı denerdi. Ah, çocuk

olabilseydi! Yine de o yaşında deli gibi bir istek şöyle fısıldıyordu kulağına:

— Neden denemiyorsun?

— Doğrusu çok hoş olurdu! Düşüp her tarafını kıran bir ihtiyar!

— Bunca yumuşaklıkta kimsenin bir yerine bir şey olmaz. Hiç değilse oturarak düşmeyi neden

denemiyorsun?

Çıplak Sokak 65/5

Çocukluğa bu geri dönüş onu şaşkına çevirmişti; o zamana kadar hiç böyle şeyler gelmemişti

aklına.

Ama bu isteğe daha fazla karşı koyamadı. Büyük bir dikkatle, gözlerini yumarak kendini ileri

doğru fırlattı. Sanki kendisi de kauçukla kaplıymış gibi son derece hoş bir şekilde yere

düştüğünü hissetti. Bir an bekledi, sonra her yanına dokunarak kendini yokladı.

Hiçbir şey

olmamıştı. Hiçbir yeri kırılmamıştı. Yerinden kalkarak bu kez daha cesaretle yeniden denedi.

Aynı duygu. Bunun üzerine daha fazla karşı koyamadı. Başını ileri doğru uzatıp takla atıverdi.

O pufla gibi yere yığılıp kaldı ve kıpırdamaya korkarak öylece durdu. Bacağını kıvırdı, kolunu

oynattı, hiçbir şey olmamıştı...

Aklını kaçırıyor olmalıydı, çünkü ne kadar zor hareketler yapsa, onları yinelemek için o kadar

büyük bir istek duyuyordu içinde. Kendini tutamadı. Peş peşe, hiç durmadan altı takla atıverdi.

Yere oturmuş, içinden gelerek kahkahalarla gülüyordu.

Rahip Benvenüto'yu getiriyordu gözünün önüne. Kendisini böyle görseydi...

Yerden kalkarak pantolonuyla askılarına çekidüzen verdi, yeniden yürümeye koyuldu. Işık

artıyordu; bu da, nerede olduğunu bilmediği bu yerde de zamanın geçip gittiğini gösteriyordu.

Onu kaygılandıran şey, elbette ki âyin saati değildi artık, Poliklinikteki programını kaçırıp

kaçırmadığını merak ediyordu. Doktorlar, Rahip Benvenuto'dan çok daha fazla kaygılanıp itiraz

edeceklerdi:/

— Ya bizim ihtiyar? Ona ne oldu acaba? Merkez garının saati bile durur da, o gelmemezlik

etmezdi. Bu sabah görünmezse, ne olduğunu sormak için evine birini

yollayalım...

O ise yürüyor da yürüyordu; ama ne kadar yürürse yürüsün hiçbir yere varmayan yolu da o

kadar uzuyordu. Işık, ortalığı yakmadan artıyor, ama ihtiyar gözlerini sık

sık isyan ettiren ve onu gözlüklerini her dakika temizlemek zorunda bırakan o rahatsızlığı

hissetmiyordu.

— İyi ama, neredeyim ben? Neresi burası? Yakınlarda kimseler yoktu, sözleri de

yankılanmıyordu.

Umutsuzlukla durarak ellerini kavuşturdu.

— Allahım, neredeyim ben?

Gözlerini kamaştıran bir şimşekle birlikte çok şiddetli bir gökgürültüsü her tarafta yankılandı.

Kıvrılıp iyice dertop olarak elleriyle kulaklarını tıkadı; korkuydu bu. O üç şeyin korkusundan

hiçbir zaman kurtulamamıştı: kurbağa, dişçi ve gökgürültüsü. Sanki her şey yok olmuş gibi

gülümseyerek doğruldu, sonra titreye titreye yeniden yürümeye koyuldu. Gün, aynı gündü,

gün ya da ışık. Fırtına ya da benzer şeylerin belirtisi yoktu; hiç kuşkusuz bu da çevresini saran

o gizemin bir parçasıydı.

Nereye gittiğini bilmeden yürümekten sıkıldı, yeni- /

den ellerini kavuşturarak pişmanlıkla yalvardı:

—Yardım et bana, Azize Konstanza.

Nereden geldiği bilinmez, baştan aşağı yeşiller giymiş, başında şeffaf bir tülle, güzeller güzeli

bir hanım belirdi. Saçları altın bir haleyle tutturulmuştu; yanına yaklaştığında doktor, onun

ayaklarına hiçbir şey giymediğini, yalınayak olduğunu gördü.

— Beni mi çağırdın?

— Siz kimsiniz, hanımefendi? -—Benim adımı anmadın mı?

Doktor, utanarak başını önüne eğdi ve mırıldandı:

— Tapındığım azizeyi çağırdım, Azize Konstanza'yı.

— İşte buradayım.

Gözlerine inanamıyordu. Ondan biraz uzaklaşma ihtiyacı duyarak kekeledi:

— Hayatımda sizi onca kez çağırmışımdır, hiçbir zaman görünmediniz, efendim.

Azize, güldü.

— Koşullar biraz değişti. Şu anda benden ne istiyorsun?

— Mümkünse, nerede olduğumu bilmek istiyorum.

— Sakın kaygılanma. Sakin olursan her şey yoluna girecektir.

—Hiç olmazsa ne yöne doğru yoluma devam etmem gerektiğini söyleyin, efendim.

—Yolun doğru. Sabırla dümdüz yürü, karşına bir şey çıkacaktır. Bütün söyleyebileceğim bu.

Kar beyazı, saydam ellerini kaldırarak öğütte bulundu:

— Bazı adları ağzına alman sana uğur getirmeyecektir... yani bu bulunduğun yerde. Henüz

oldukça erken.

— Teşekkürler, efendim.

— Şimdi hoşçakal. Çok büyük bir sıkıntın olmadıkça da benim adımı anma.

Ve geldiği gibi yok oldu.

Doktor Bueno, kar gibi beyaz saçlı kafasını kaşıdı ve yeniden yürümeye koyuldu, artık yolunu

biliyordu.

O gün başına gelen acayip şeylere gülümsüyordu, hattâ Rahip Benvenuto'yu düşünerek epeyce

güldü de. Parmaklarını şaklatıp sevdiği herhangi bir azizenin adını an-masıyla hop! diye

karşısında görünüvermesini ona anlattığında... Ah, hiç kuşkusuz ona inanmıyacaktı. Yemin etse

bile.

Bir iki adım attıktan sonra, gri halının, bulutlardan oluşan bembeyaz bir koç gibi beyaza

dönüştüğünü fark etti. Gitgide yaklaşan bir müzik sesi geliyordu kulağına. Sesin nereden

geldiğini anlamak için merakla yürüdü. Yol, görülmedik temizlikte bembeyaz mozaiklerle kaplı

bir ge-çite açılmıştı.

Müzik sesi gittikçe yükseliyordu. Duvardaki bir aralıktan güzel bir bahçe çıktı

ortaya.

Şaşkınlıkla yürümeye koyuldu, beyaz banklarda oturan ya da yapraklan gümüş gibi parlayan

yaldızlı ağaçlann altına uzanmış kimseler se-

1

çebildi. Tatlı yeşil renkteki çimenin üzerinde gölgeler bile beyazdı.

Onun geldiğini kimse duymuyordu. Herkesi ahret mutluluğu içinde bırakan büyüleyici bir şey

vardı. Birden hafifleyen müzik sustu ve alkış sesleri duyuldu. Alkışlayan eller kuştüylerine

sarılmışçasına yumuşak alkışlardı bunlar. Yalnızca hafif bir mırıltı, sanki tatlı bir meltem esintisi

gibi sarmıştı ortalığı.

Nereden geldiği anlaşılmayan bir ses, şöyle bir duyu-ru yaptı:

— Bütün kardeşlerimizin mutluluğu için, bugün daha geç bir saatte, Daniel'in aslanlar

mağarasındaki harikulade sahnesi sirkte yinelenecektir.

Bir anlık duraklamadan sonra ses devam etti:

— Dinleyin, dostlarım, Kral Davud'un alpına kulak verin.

Sessizlik, orada bulunanları büyülemişti, sonra her yanı bir arp sesi sardı.

Doktor Bueno'nun gözleri, garip bir gruba takılmıştı. Kocaman bir ağaçtan çıkan üç tane ince

zincir, giysileri yerlere değen, birbirine benzer üç kadını sarıyordu. Giysiler tam

olarak yere

değiyor da denemezdi, çünkü o üç farklı kişi, ellerindeki süpürgelerle, minicik bir göl

biçimindeki büyük bir aynayı süpürüyorlardı. Tertemiz, pırıl pırıl olan o aynayı durmadan

temizliyorlardı. Bir üçgen biçiminde durmuş, ölçülü hareketlerle hiç acele etmeden

çalışıyorlardı. Hiçbir şey onlan işlerinden alıkoyamıyordu; ne öteki karaltılar, ne o ses, ne de

müzik.

Konser sona erdi ve Doktor Bueno, neredeyse canı sıkkın bir halde gidip bir banka oturdu.

Karaltılar her yöne doğru kımıldamaya ve hiç acele etmeden gezinmeye başlamışlardı. Doktor

Bueno, hem onları rahatsız edeceği korkusuyla, hem de herkesin tanınmazlığından kafası iyice

karışmış bir halde, başını önüne eğdi.

Yine de bu durumda uzun zaman kalamadı. Öradaki-

lerden bazıları yanına yaklaşıp ona adıyla seslendiler. İçlerinden biri diz çökerek sevgiyle elini

öptü.

— Doktor Bueno, sizi uzun zamandır bekliyorduk.

Kendisini seyretmekte olan yüzlere bakarak onları tanımaya çalıştı. Onları bir ya da birçok kez

görmüş olduğunu biliyor, ama nerede ve ne zaman olduğunu kestiremi-yordu.

— Ben Thomaz'ım. Hatırladınız mı? Vaktiyle tekerlekli sandalye almış olduğunuz zavallı bir

kötürüm.

— Ben de Mariana'yım, sürüyle çocuğuna kitaplar verip ders paralarım ödediğiniz çamaşırcı

kadın.

Daha zayıf bir karaltı yaklaşıp ayaklarının dibinde diz çökerek bacaklarına sarıldı.

Doktor, kendini rahatsız hissederek alçakgönüllülükle yalvardı:

— Lütfen, yapmayın.

— Ama bana iyi bakın, Doktor Bueno. Gözlerimin içine bakın. Beni tanımadınız mı?

Onu tanımayı istiyordu, ama tanıyamıyordu.

— Size bir öykü anlatacağım, Doktor Bueno. Uzun yıllar önce, Botanik Bahçesinin

yakınlarındaki küçük bir manastırda yaşayan çok yoksul bir kız vardı. Kız veremliydi, her an

ölümü bekliyordu. Siz onun kefeniyle tabutunu satın almıştınız... Hatırladınız mı? O kızın adı

Dionisia idi.

-Bir anda hatırlayıveren doktor, gülümsedi.

— Ama aradan çok uzun zaman geçti, Dionisia öldü...

— Dionisia benim, Doktor Bueno.

Doktor, öylesine şaşırmıştı ki ayağa fırladı. Gözleri, . gördüklerine inanamıyarak evlerinden

uğramıştı.

— Öyleyse ben de mi...

— Siz de öldünüz, Doctor Bueno. Çok geçmeden sizi burada sevgiyle beklemekte olan sayısız

dostunuz olduğunu göreceksiniz.

Doktor, olanlara inanamıyarak ellerini ovuşturuyordu. Dionisia gülümsedi.

— Ama yüzünüzü öyle asmayın. Cennette üzüntüye yeryoktur.

Doktor, ellerini hemen kulaklarına götürdü ve şimşeğin korkunç ışıltısını görmedi bile.

Normal haline döndü ve çevresindeki herkesin gü-lümsediğini fark etti.

— Ama siz cennetten söz ettiniz...

— Evet.

— Peki ya şimşekler? Gökgürültüleri?

—Yalnızca kişi, durumunun bilincine henüz varmadığı sürece görünürler.

Yine de hâlâ ne yapacağını bilemiyordu, düş kırıklığını belli etmemeye çalıştı.

—Ya şuradaki kadınlar?

— Onlar üç gerçektir. Yalnızca onlar, sonsuzluğun aynasına dokunabilirler. Onlar aslında

sonsuzluğun üçgenidirler.

— Ama mutlu olmasalar gerek.

— Son derece mutlular. Öyle bir noktaya kadar yücelmeyi başardılar ki, bizim aşamamızda

bulunmuyorlar bile.

— Peki neden zincire vurulmuşlar?

— İyi bakın, Doktor Bueno.

Doktor, şaşkınlıkla zincirlerin kaybolmuş olduklarını gördü.

— Ama ben onları gördüm, bundan eminim.

— Gözleriniz hâlâ dünyasal kusurlulukla örtülüydü de ondan.

—Ya şimdi?

— Şimdi yalnız kalıp biraz düşünmek istediğinizi biliyoruz. Biz hepimiz o aşamadan çoktan

geçtik. Sizi Güçlenme inzivasına doğru götürelim. Gelin.

Onu alıp, ne seslerin, ne müziğin, ne de bir başkasının girebildiği bir köşeye kadar götürdüler.

Orada onu gizemli bir maviye boyanmış bir banka oturtarak gözden

kayboldular./

Doktor, tam bir hoşnutsuzluk ifadesi içinde, çenesini avuçlarının içine alıp dirseklerini dizlerine

dayadı.

Demek ölmüştü. Gerçekten ölmüştü. Doksan yıllık yaşamının orada kesinlikle hiçbir anlamı

olmadığı doğruydu. Bunu sezinlemeye başlıyordu. Hayatındaki en son ayrıntılar olmalıydı

bunlar. Yinede, sonuçta, doksan yıl, doksan yıl demekti. Bütün bir hayat. Onun hayatı. Peki

şimdi ne yapacaktı? Ya saat altıdaki kilise âyini? Ya kendisini her zaman bekledikleri Poliklinik?

Onun alışılmış öğüt ve yardımı olmadan hiçbir şey yapamadıklan Poliklinik? Çünkü bir doktor

cennette ne işe yarardı ki? Ne bir acı olurdu, ne de bir kırık; bunun örneği apaçık ortadaydı,

hiçbir kaza tehlikesi taşımayan 'takla'smdan belliydi... Ama cennette bir doktor, ha? Yolunda

gitmeyen bir şey olsa gerekti. Belki de o iki saati, ancak ilahiyat açıklayabilirdi; ölümden sonra,

ruhun hâlâ bedende olduğu o iki saati... Şimdi cennette bir doktor muydu o? Ya sonra ne

olacaktı?

Birdenbire aklına bir şey geldi. Ellerini ovuşturarak kararlı bir tavırla fısıldadı:

—Yardım et bana, Azize Konstanza!...

Azize, hemen ortaya çıkmıştı. Yalnız bu kez giysileri çok daha güzel ve parlaktı.

— Şimdi ne istiyorsun, oğlum?

— Büyük bir üzüntü içindeyim, Azize Konstanza, yoksa seni rahatsız etmezdim.

— Anlat bakalım neymiş.

— Ben Tanrı'yla görüşmek istiyorum.

— Bu kadar çabuk mu?

— Bu çok gerekli, Azize Konstanza. Yemin ederim ki gerekli.

—Ama sorunun ne olduğunu bilmek zorundayım. Gerçi sen doğru yoldasın ama öyle herhangi

bir nedenle Tanrı katına çıkılmaz.

— Sorun şu: ben cennette kalmak istemiyorum, Azize

72

Konstanza.

Azize, bir an susup gülümsedi. O hâlâ dünyasal belirtilerden kurtulamadıysa, başına gelecekler

var demekti.

— Bekle bir dakika.

Gözden kayboldu, cennette zaman kavramı olmadığı için de hemen geri döndü.

— Başardım. Hadi gidelim, ellerime tutun. Birdenbire uçtuğunu, çok yüksek yerlerden geçtiğini

hissetti. Sanki koskoca bir dağın doruğuna çıkıyormuş gibiydi. Yere kondu, artık Azize

Kosntanza'yı göremiyordu; ancak sesini duyabildi:

— Tamam, bundan sonrası sana kalmış...

Tek başınaydı, son derece parlak bir ışıkla sarılı olarak ne yana gideceğini bilemiyordu. O ilk

yürüyüşüne yeniden başlıyor olsa gerekti.

O sırada çok güzel bir ses çağırdı onu:

—Yaklaş, Bueno.

İki adım attı.

— Biraz daha.

Gözlerini yerden kaldırmadan yürüdü ve durdu.

— Neden bana bakmıyorsun?

— Çünkü hayattayken Efendimizle gözlerim yere eğik olarak konuşmaya alışmıştım.

— O, hayatteyken öyleydi. Bak bana.

Gözlerini kaldırdı ve donakaldı. Tanrı, büyülemişti onu. İlâhî güzelliği anlatılır gibi değildi.

TANRI'NIN GÖZLERİ, YILDIZLARA, AYA, GÜNEŞE DÖNÜŞTÜLER; AYDINLIK, SICAK,

PARLAKTILAR.

— Söyle bakalım, Bueno!

Bakışlarını Tanrı'nın çevresinde gezdirdi. Çevrede hiçbir şey yoktu. Meryem Ana'yı, AssisFlı Aziz

Frances-co'yu, hattâ Aziz Sebastian'ı görmeye çalışıyordu, tıpkı kilisede durdukları gibi. Ama

hiç kimse yoktu.

Tann, anlayarak gülümsedi ve hiçbir şey söylemedi.

73

— Tanrım, sevgili Tanrım, sana saygısızlık etmek gibi bir niyetim yok, ama...

— Biliyorum, Bueno.

— Öyleyse özetleyeyim. Tanrım, ben Yeryüzüne geri dönmek istiyorum.

—Yeryüzüne geri dönmek mi? Doktor Bueno, başım salladı.

— Bu, görülmemiş şey. Bugüne kadar kimse, kendisine hazırladığım cennete itiraz etmemişti.

Hiç kimse. Sana hazırladığım sevgiye...

— Biliyorum, sevgili Tanrım. Ama ben yeryüzüne geri dönmek isterdim. Bakın efendim: bir

doktor cennette ne işe yarar ki? Yeryüzündeyken, pek büyük bir değerim olmasa da, hiç

değilse bir işe yarıyordum...

— Daha başka, Bueno?

— Reçete yazabilir, çareler bulabilirdim. Benim yokluğumu mutlaka hissedeceklerdir.

— Öyle mi düşünüyorsun, Bueno? Pekâlâ. Yaklaş bana. Ellerini ver.

Tanrı'yi, elleri kendisine doğru uzanmış görünce büyük bir tedirginlik duygu.

— Ellerimi tutabilirsin. Herkes ellerimi tutabilir. Gel. Tanrı'nın ellerini tuttu, hâlâ tedirgindi.

Tanrı, ona tutunup kendini çekti ve kalkıp onun yanında durdu.

— Buraya oturalım, diyerek bulutlardan güzel bir bankı işaret etti.

Doktor, karşılık vermeden dediğini yaptı.

— Artık gerekli olduğuna göre, bak bakalım şu pencereden. Ama yalnızca bak ve dinle.

Sanki bir mucize oldu ve Tanrı'nın gösterdiği o pencereye benzer şey giderek açıldı, açıldı ve

doktor, Polikliniğin avlusunu gördü. Doktorlarla hemşireler, yerde yatan birinin başına

toplanmışlardı. Yine Tanrı'nın mucizesi olarak, o düşenin kendisi, kendi bedeni

olduğunu gördü.

Soluk alırken göğsü güçlükle inip kalkıyordu. Kafası, baş-

>Wihi<MMhAlMfcfa^wlMi

mlllMıılh lı UiriİritMhı

hemşirenin kucağına dayalıydı.

— Hayata veda mı ediyor?

— Ne gezer, Doktor Machado. Hiç durmadan doksan yıl çarpan bir yürek, telâşa kapılmaz.

Üstelik, ihtiyarcık son derece inatçıydı.

Doktor Tancredo, alaylı bir yorumda bulundu:

— Sonunda onun densizliklerinden ve her derde deva ilâçlarından kurtuluyoruz.

Bu yersiz sözler gülümsemeyle karşılanmıştı.

— Şimdi kim müdür olacak?

— Her halde Doktor Abel. İnşallah o olur. Böylece bir yeniliğe kavuşuruz.

Doktor Bueno, gözlerini yumup kulaklarını tıkayarak bu sahneden uzaklaştı.

Demek öyleydi! Gerçek buydu işte. Olanlar ortadaydı. Daha ölür ölmez yerine kimin

geçeceğinden söz ediliyordu. Öğrencileri ve meslekdaşları arasında bulmayı umduğu sevgi ve

cömertlik gösterisi buydu işte... Daha gözlerini bile yummamışken, değişikliklerden ve

yeniliklerden söz ediyorlardı...

İstemeden bağırdı:

— İnsanlar!.. Nankör insanlar!..

Hastaların başucunda uykusuz geçirdiği gecelerin hiçbir değeri olmamıştı. Başkalarına yardım

etmekle geçirdiği doktokluk yaşamı... Her derde deva ilâçları.

Ama Tann'nın eli, oha destek olmak için oradaydı.

— Ben bunu biliyordum, Bueno. Biliyordum...

Yan yana, sakin sakin yürüdüler. Bir süre sessiz kaldılar, sonra Tanrı yeniden söze başladı:

— Bueno, Ben seni aldırmaya yolladığımda, yeryüzünün ve insanların artık sana bir yararlan

olmadığını biliyordum. Günün birinde herkesin 'saati' gelir. Seni aldırmaya yolladığımda, bunun

nedeni Tann'nın da insanlara gereksinim duymasıydı. Şimdi sana sunduğum cenneti kabul et.

Sen geçiş ânını hissetmedin, çünkü Benim içimde

yaşıyordun. Senin hareketlerin Benim hareketlerimdi. Sana sunduğumu kabul et, oğlum,

Benim Huzurumda son derece mutlu olacaksın.

Tanrı, Doktor Bueno'nun çenesini kaldırdı ve o harikulade parmaklanyla ihtiyar doktorun

yüzünü okşayarak, yanaklarından süzülen gözyaşlarının geri kalanını sildi.

— Bak şimdi. Mutlu ol, oğlum. Benim Cennetim, BEN'im. Ve Ben'de yalnızca Sevgi'yi

bulacaksın, oğlum. Ben'de bulabileceğin en sert sözcük 'şefkat' olacaktır.

I

İKİNCİ BÖLÜM AYNALAR

I

i

1

MABELVEAYNA

-İTE, MISSA EST!1

Römulo, her zamanki sadizmiyle gülümsedi. Ricardo, şaşkın şaşkın ona bakıyordu. Roberto,

annesinin dehşetle açılmış gözlerine bakarak, bu yersiz sözlerin etkisini görmeye çalıştı.

İçerdeki atmosfer dayanılır gibi değildi, ama hiç kimse bu iç karartıcı toplantıyı bırakıp

çıkamıyordu.

Roberto, bakışlarını kapalı salonun içinde gezdirdi. Evin bütün öteki bölümleri gibi burası da

kapalıydı. Kendini o âna alıştırmak zor geliyordu ona. Tek başına kaldığında, o silâh sesinin

duvarlardan ve merdivenin basa-

1. ite, missa est: Hıristiyan âyininin en sonunda söylenen, Latincede 'Gidin, âyin sona erdi'

anlamında bir söz. (Çev.)

maltlarından inerek her yanda yankılandığını, perdelerde dalgalandığını duyar gibi oluyordu.

Silâh, yukarı katta atılmıştı. Herkes aynı anda koşmuştu. Tek bir el ateş, kupkuru, boğuk...

Çalışma odasından gelmişti. Kapıyı yumruklamışlardı, ama kapı içerden kilitliydi. İçerde biri

vardı. Babasına seslenmişlerdi. Hiç yanıt yoktu. Kapıyı kırmak zor olmuştu, ama sonunda

başarmışlardı. Babası oradaydı; halının üzerine düşmüş, yüzü bir kan gölünün içine

gömülmüştü. Kan hâlâ akıyordu. Silâhı ağzına dayamış, kurşun kafasının tepesini parçalamıştı.

Bedeni hâlâ çırpmıyordu, ama uzun sürmemişti. Bu geçiş, halının üzerindeki lekeleri silmekten

daha az sürmüştü.

Kısa bir süre sonra olayın nedeni anlaşılmıştı. Gerçek, bir fırtına gibi patlamıştı ailenin

ortasında.

Polis. Yazdığı mektubun getirdiği aşağılanma. Cenaze nöbeti, defin töreni, şimdi de yedinci gün

âyini.

—ite, Missa est!

O hınzır Römulo'nun, bir tek o eski kafiyeli şakayı eklemediği kalmıştı: Coca Cola is the best!1

Römulo'nun her sözü karşısında annesinin beti benzi atıyordu, ama yine de ailenin yazgısına

karar vermek ona düşüyordu. Mabel, bir koltuğa sığınmıştı, durgundu. Anneleri, hâlâ tadını

çıkarabildikleri son şeylerin tadını çıka-rıyormuş izlenimini veriyordu.

Clarissa Teyze, Mabel'in yanına oturmuş, ona destek olmak ister gibi ellerini avuçlarının içine

almıştı. Yine de aynı Teyze, yas umutsuzluğu içindeki siyah göğsünü şişi-rerek iç geçirmekten

kendini alamıyordu.

—Yok bir şey, canım.

İnandırıcılıktan uzak bir tavırla, sırf konuşmuş olmak için konuşuyordu. İşin en kötü yanı,

ölünün ölmüş olmasında değil, o ölümden çıkacak sonuçta, sonradan neler

1. (İngilızcede) Coca Cola en iyisisidir. (Çev.)

olacağındaydı.

Yas zamanlarında bile son derece şık giyinen Rodolfo, ailenin uğrayabileceği en aşağılayıcı

durumlann hemen hepsinden uzaktı. Bir kere, Petropölis'te yaşıyordu, zengin bir kadınla

evliydi ve toplumun dedikodularından bir dereceye kadar uzaktaydı. Elbette Mabel'e yardım

edecekti, zaten bunu önermişti bile. Toplantı sona erer ermez onu öpecek, sanki bütün bunları

kendisine sıra gelsin diye bekliyormuş gibi, neredeyse kayıtsız bir tavırla işlerinin başına

dönecekti.

Römulo, yazı masasının başına geçip oturdu ve sanki hayaleti andıran görüntüsüyle kendisini

izlemekte olanların yüzlerini ipnotize ediyormuş gibi hareketsiz durdu.

Cebinden gözlüğünü ve üzerine notlar alınmış bir kâğıt çıkardı.

Maddeleri birer birer okudu, bu iş bitince de kâğıdı yırtıp yere attı.

— Önce, hizmetçilere yol verilecek. Sonra, arabalar satılacak. Hemen arkasından, zaten

ipotekli olan ev de satılacak. Borçların ödenmesi için bütün eşyalar satılacak. Borç üstüne borç.

Geriye bir şey kalmayacaktır. Hiçbir şey. Belki bir parça, ve bu da bence.

Herhangi bir kuşkuya yer olup olmadığını anlamak için bir an durdu ve kimse karşılık

vermeyince devam etti:

— Bütün bunlar tamamlandığında, bir kenar mahallede basit bir ev satın almaya yetecek

birkaç kuruş kalacakta.

Clarissa Teyzenin, bu sözü duyunca tüyleri diken diken oldu. Her şey anlaşılmıştı. Mabel'le

birlikte gitmeyecekti. Asla. Rodolfo'nun evinde yaşayıp yeğenleri tarafından eleştirilmeyi

yeğlerdi, ama hiç olmazsa kendine yaraşır bir yerde oturmuş olurdu. Yüksekliğin kalbine

dokunacağım ve daha başka rahatsızlıklar olacağını bilmesine rağmen. Pis bir kenar mahallede

aşağılanmaya katlanmak-tansa hemen ölmeyi yeğlerdi.

Çıplak Sokak

81/6

— Bir arkadaşımın aracılığıyla, Bangu'da, küçük taksitlerle bir ev satın almayı başardım. Artık

hiç kimsenin nasıl yaşadığımızı bilemiyeceği kadar uzak bir yerde. Hiç kimsenin olan biten

hakkında konuşamayacağı, bizi şakalarla ve imalı sözlerle aşağılayamıyacağı bir yerde.

Elimizde hiçbir şey kalmayacak. Mobilyalar, halılar, perdeler, bütün bunlara elveda! Tamam

mı? Daha iyi bir önerisi olan var mı?

Gözlüğünü çıkararak uzun uzun annesine baktı. Ondan gözlerini ayırmadan ağır ağır şöyle

dedi:

— Seni terk etmeyeceğim, Mabel. Mabel, bir mendil çıkarıp gözyaşlarını sildi. Ricardo da,

kararlı ve sakin bir tavırla, buna katıldığını belirtti.

— Ben de öyle. Herhalde Roberto da bize katılacaktır.

— O halde, her şey kararlaştırıldı, Mabel. Üç odalı bir evde dört kişi olacağız. Ricardo'yla

Roberto aynı odada kalırlar. Bir oda sana, başkasının yanında yatmayı beceremediğim için bir

oda da bana; bildiğiniz gibi çok horlarım. Ama yeni yaşantımıza alışacağız. Başka çaremiz yok.

Ben, Silva Araûjo Laboratuvarında ufak bir iş buldum bile. Ri-cârdo'yla Roberto bankadaki

işlerine devam ederler; başlangıçta biraz sıkıntılı yaşarız. Sonra, kimbilir, belki çamaşır yıkayıp

yemek yapacak bir hizmetçi bile tutabiliriz.

Mabel, siyah çoraplarıyla siyah ayakkabılarına bakarak bir an düşünceye daldı. Gerçekler başka

seçenek bırakmıyordu. Gustavo hep böyle olmuştu zaten. Zayıf karakterliydi. Son aylarda

kendi mücevherleri bile değerlerinin yarısına satılmıştı. Yalnızca son zamanlarda durumu

ailenin gözleri önüne sermişti. Mahvolmuş durumdaydılar. Fabrika iflâs etmişti. Hepsinin har

vurup harman savurdukları para, geri gelmiyordu. Peki şimdi ne olacaktı? Yalnızca gelecek

gösterecekti neler olacağını ve hayatında hiçbir zaman fazla önem vermediği Tann biliyordu

onları neyin beklediğini...

82

H

^Herkesin dehşet dolu bakışları önünde, bir ayağını ötekine dayayarak ayakkabılarını çıkardı.

Sonra, herkesi şaşkına çeviren bir hareketle eteğini kaldırıp jartiyerini gevşetti. Sol ayağındaki

çorabı ağır ağır sıyırıp çıkararak yere attı. Öteki çoraba da aynı şeyi yaptı. Parmaklarını kıvırıp

oynattıktan sonra çıplak ayakla yerinden kalktı.

Bir an için bir kaygı havası esti odada. Ama Mabel'in yüzü, solgunluğuna, gözlerinin altındaki

siyah halkalara, boyasız dudaklarına rağmen sakin bir ifadeye bürünmüştü. Yüzündeki

kırışıklar, sanki kendi gerçeklerinin doğruluğunu keşfetmişler gibi, böyle daha belirgin

görünüyorlardı.

— Gidip soyunacağım. Eşyalardan kurtulmaya başlı-yacağım.

Clarissa Teyze, ona eşlik etmek üzere yerinden kalktı, ama Mabel onun arkadaşlığını geri

çevirdi.

— Hepsini tek başıma yapmayı yeğlerim. Teşekkürler. Çok teşekkürler.

Acem halılarının üzerinden çıplak ayaklarla geçerek salondan çıktı. Merdiveni ağır ağır çıkarak

çocukların odasına girdi, acele etmeden her şeye uzun uzun baktı. Romu-lo'nun odasındaki

dağınıklık, öteki iki oğlunun düzenlili-ğiyle tezat oluşturuyordu. Zavallı Ricardo. Lenita'yla

evlenme işi bozulacaktı. Roberto'nun neredeyse kesinleşen nişanlılığı da suya düşecekti. Her

şeylerini kaybetmişlerdi. Hole çıkıp Gustavo'nun silâh salonuna girdi. Her şey hâlâ oradaydı;

bir tek polisin kanıt olarak götürdüğü tabanca eksikti... Ölünün yanında ve yedinci gün âyini

sırasında çözümlediği bazı olayları yeniden aklından geçirirken küçücük bir

heyecandan başka

bir şey duyamadı. Gustavo'nun varlığına alışmış mıydı, yoksa onun yokluğunun acısını sırf

çocuklarının babası olduğu için mi duyuyordu, bilemiyordu. Bir hastalık ânına ya da sosyal bir

zorunluluğa yaklaştıkları bir yaşa gelmişlerdi artık. Silâh salonundan çıkarak doğruca çalışma

odasına gitti. Halı oradaydı.

İIlilillill.....III.....llijlll

İr J^ı.iıJl^

Ah, Gustavo! Gustavo! Babasından kalan miras bile, kocasının başansız işlerine yatırılmıştı.

Halıda hâlâ sanmtrak bir leke vardı. Soyunma odasına geçti. Biran durarak banyo küvetine,

duşa, sabuna, tüylü havlulara, hattâ banyo tuzlanna tatlı tatlı baktı. Bütün bunlann yerini ne

alacaktı? Gülümsedi. Sonra yatak odasına gitti. Işıklan yaktı, ama sanki silâh sesi

yinelenmişçesine sallanan perdeleri çekecek gücü bulamadı kendinde. Neyse ki bütün bu

anılardan uzaklara gidecekti. Belleğindeki hayaletlerden kaçacaktı, ancak daha inatçı ve daha

sadist biri o uzak kenar mahalleye girmeyi göze alabilirdi. Kenar mahalle. Yalnızca

gazetelerdeki cinayet haberlerinden ya da önemsiz herhangi bir yorumdan tanıdığı bir âlemin

insanlıktan uzak öfkesi. Oradaki ev—Tannm, nasıl olacaktı acaba?—. Yakıcı güneş altında, top

tozrak içinde, asfaltlanmamış sokak. Ve nasıl olduklannı bilmediği insanlar. Belki bir hizmetçi

tutabilirlerdi, onlann yaşam tarzına alışık olmadığı için fazla dayanamayacak olan biri. Dolâplan

açtı; her renkte ölü giysiler, asılı duruyordu. Her bir giysi, ölmüş bir hayaldi. Römulo'ya

bakılirsa, hâlâ yaşayan başka bedenler için satılmalan gerekiyordu. Biraz da acıyla dolabın

kapaklarını kapattı. Yumuşak yatağa oturup sallanarak onca dolaşmanın yorgunluğunu

çıkarmaya çalıştı, hâlâ çıplak ayakla-nnı seyrediyordu. Yatağı sevgiyle okşadı. O yatakta

tatmıştı ilk tensel sevgiyi; tecavüzün ilk acısını. O yatakta doğmuştu Rodolfo ile Romulo.

Ricardo ile Roberto ise, doğumevinde daha konforlu ve sağlıklı koşullarda dünyaya gelmişlerdi.

Yatağa uzanıp ellerini başının altına koydu, ölüme rağmen hâlâ ılık olan yastığa gömülmüştü

elleri. Bakış-lannı tavanda gezdirdi. Uyku tutmadığı zamanlar kimbi-lir kaç kez cilâlı tavandaki

tahtalan saymıştı. Böyle önemsiz düşüncelere dalmışken, birinin yavaşça seslendiğini duydu:

-MabelL.MabelL.

Korkarak doğruldu, belkemiğinde küçük ürpertiler

duyuyordu. Düş mü görüyordu, yoksa birkaç saniye uyuk-lamış mıydı?

Ses, daha da belirgin duyuldu:

-Mabel!... Mabel!...

Bu kez yanılmıyordu, gerçekten de bir sesti bu ve daha önce hiç duymamıştı. Yatağın kenanna

oturmuş, tir tir titriyordu, kendini tutamayarak istavroz çıkardı.

İnce bir kahkaha, net bir biçimde duyuldu.

— Beni unuttun mu, Mabel? Ben bu odadaki en önemli şeyim. Hatırladığın şeylerin hiçbiri

benim kadar önemli değil. Unutma ki her zaman senin düşlerini zenginleştirdim ve senin

kibrinin güzelliğini gerçeğe en yakın bir biçimde nasıl da yansıttım.

Sesin çekiciliğine kapılarak kendini aynanın önünde buldu. Kendi boyunun neredeyse üç katı

büyüklüğünde, ta kapıdan görülebilen o koca aynanın karşısındaydı. Tüm vücudu yansıyana

kadar neşeyle ona doğru yürümek eskiden beri âdetiydi. Aynanın karşısında kederle başını

önüne eğdi.

— Kaldır başını, güzelim ve eskiden baktığın aynı sevgiyle bak bana.

—Yapamam. Artık aynı insan değilim. Başkasıyım. Öldüm ben.

— Ne saçmalık, güzelim! Yak şu ışıkları da hayat yeniden içimize dolsun.

Dediğini yapmadan edemedi. Yan tarafa gidip düğmeyi çevirdi. Ayna, peri

masallanndaki gibi

aydınlanmış, yüzünün neredeyse hasta denebilecek solgunluğunu yansıtmıştı.

— Biliyor musun, Mabel, sen hâlâ güzel bir kadınsın. Şu son günler yüzünü bir parça

hırpalamış. Ama hepsi geçecek.

Ellerini başına götürdü, akaju rengine boyalı ipek gibi saçlarını kaldırdı. Doğrusu son günlerde

kendini biraz ihmal etmişti, birkaç beyaz saç, boyanın başladığı yeri ele

veriyordu.

— Bu kızılımsı renkte saçların çok güzel, Mabel.

— Kendi rengi değil ki. Boyalı. Boyamayı bir bıraksam bembeyaz olur ve makyajsız yüzümde

meydana çıkan kırışıklarım kadar yaşlı görünür.

— Zararı yok, güzelim. Saçın yine de güzel. Ona yine iyi bakarsan, yüz çizgilerine yaraşan bir

çerçeve olmayı sürdürür.

— Hiç yaran yok, dostum. Her şey sona erdi ve ben seni terk etmek zorundayım.

Aynanın sesi hüzünlüydü.

—Ama beni yanında götürebilirsin! Yoksa hayatının bütün mutlu anlarında seninle birlikte

olduğumu unuttun mu?

— Götürmeyi ben de isterdim. Ama gideceğimiz yer çok çirkin. Oraya sığmazsın. Elimizde

kalanlar içinde bir tek eski duvar saati, sanki kederimizin süresini ölçmesi gerekirmiş gibi,

adımlarımıza eşlik edecek.

— Neden yalnızca duvar saati?

— Benim gibi yaşlı ve artık çürümeye başlıyor da ondan. Hiçbir değeri kalmadı. Bizimle bir tek

o gidecek. Oysa ben seni götürmeyi yeğlerdim...

İçinden ağlamak geldi ve ellerini gözlerine götürdü.

— Yapma, Mabel. Öyleyse benimle bir kraliçeymişsin gibi vedalaşmanı istiyorum. Sen her

zaman bir kraliçe oldun.

Mabel, başını yeniden önüne eğdi.

— Lütfen kapıya kadar yürü. Beni son kez mutlu etmen zor değil.

Mabel, başı önünde, kapıya kadar gitti.

— Bana iyi bak, Mabel.

Gözlerini kaldırdı, neredeyse bir zevk çığlığı denebilecek bir sevinç sardı her yanını. Kraliçeler

gibi giyinmişti. Saçları, başının çevresinde kıvrım kıvrım bukleler halinde toplanmıştı. Taşlan da

sahte olan yalancı bir taç, onca ışı-

ğın arasında pırıl pırıl parlıyordu. Belediye balosu için hazırlanmıştı. Hiç o geceki kadar övgü

toplamamıştı. Oradaki en güzel kıyafet olduğunu bile söylemişlerdi.

— Müziğe kulak ver, Mabel. Müziğin sesi geldi kulaklarına.

— Şimdi dans et, Mabel.

Kıyafetinin görkemini bozmamak için, aynaya yaklaşarak vals yapmaya başladı.

— Bu ne güzellik, Mabel! Tıpkı bir kraliçesin! Bu gecenin en sükseli kadını sen olacaksın. Senin

içinde yaratılan güzelliğe gölge düşürecek hiç kimse olamaz, ne soylulardan, ne de yerlilerden.

Dans etmeyi sürdürerek, kendinden geçmiş bir halde kapıya geri döndü.

Ayna, tıpkı bir mıknatıs gibi çekiyordu onu. Bu kez sahne değişmişti. Bedenini saran kırmızı

kadife giysinin cüretkâr dekoltesi, güçlü ve yuvarlak göğüslerini meydana çıkarıyordu. Bütün

bakışlarda açgözlülük okunuyordu. Erkekler, bakışlarıyla güzel göğüslerine daha da sokulabil-

me çabası içinde elini öpmek için önünde eğiliyorlardı.

— Natal Kulübündeyken güzeldin, Mabel. Ama Jokey Kulüpteki Büyük Ödül töreninde daha da

güzeldin. Aman Allahım, neydi o siyah şapka. Hele o gözlerin...

Rimelin güzelce belirlediği ve pistte dans edenlerin arasında onca heyecan yaratan kara

gözlerininin ışıltısını vurgulayan ve yüzüne işveli bir gölge veren o dantelli siyah şapkayı

kastediyordu.

Dolabın yanma dönüp kapaklarını ardına kadar açtı. Her bir giysiyi, fısıldadığı zafer öyküsüne

kulak vererek okşuyordu.

Sonra bütün bunlardan bıkarak, yeniden Mabel oldu; o makyajsız, çıplak ayaklı, kederli kadına

geri dönmüştü.

Aynada kendine uzun uzun bakarak hüzünle gülümsedi:

— Teşekkürler, sevgili dostum. Her şey için çok teşek-

kürler. Hayatımda geçen onca güzel şeyin nostaljik yansımasını tutmaya çalıştığın için...

Elektrik düğmesini yavaşça çevirdi, oda bir anda karanlığa gömülmüştü. Yatağa uzanarak

gözlerini bu karanlığa alıştırmaya çalıştı.

Unutmak için gözlerini yumuyor, ama her şey gözünün önünde canlanarak özlemlere

dönüşüyordu.

Gümüşler kimin olacaktı acaba? Baba ocağından kalma tabak takımı kime gidecekti? Ya resim

koleksiyonu? Sevgili Matisse'i? De Chirigo'nun gladyatörleri? Bassa-no'nun o büyük

natürmortu? Hepsi müzayedeye gidecekti. En yakın arkadaşları, geçmişinde attığı her adımda

yanında olan ve aile geleneğine ait olması gereken her şeyi kapıp götürmek için aç piranhalar

gibi eski evine üşüşecek-lerdi...

Kendisi ve talihsizliği hakkında yapacakları acımasız yorumlan düşünerek, yan

uyuşmuş bir

halde gülümsedi. Hiç kimse onu savunmaya kalkmıyacaktı. Orası kesindi. Tersine, bu küçük

burjuva faciasından söz açıldığında, tempoya ayak uyduracak koşullardan yoksun, sahte,

yalancı bir hayat süren, yapmacıklarla dolu bu aileyle alay edeceklerdi.

. — Bırak bu yumuşak yatağı, Mabel, çünkü çok geçmeden bedenin, tıpkı ev işlerinden yorgun

düşmüş bir hizmetçinin bedeni gibi, eski at kılından yapılma kaskatı, alelade bir şiltenin

üzerinde dinlenmek zorunda kalacak.

Her şeyi kabullenerek kalkıp oturdu ve günün birinde aynı hayata geri döneceğine yemin etti.

Talihinin böylesine değişmesi olanaksızdı. Olan bitende onun hiç kabahati yoktu, korkunç

hayallerle dolu bir girdaba kapılmış, cehennemi bir uçurumun kenarından aşağı atılmıştı.

Yerdeki halıya yavaşça basarak, onlan barındıracak olan yeni evin belki de toprak zeminini

hayal etmeye çalışta.

Dışarı çıktı, sanki bütün güzel anılarını bu yarı karan-

lık sessizliğin içine hapsedermiş gibi, yatak odasının kapısını özenle kapadı.

Merdivenin basamaklarını sayarak aşağı indi.

Salona geldiğinde herkes alçak sesle konuşuyordu. Herhalde geleceği plânlıyorlardı. Mabel,

karanm vermiş olarak dişlerini sıktı. Ara sıra kendine acıyabilirdi, ama içindeki öfkeyle

yumruklarını sıkarak, başına ne gelirse katlanacaktı.

— Neden bu kadar geciktin, Mabel? Clarissa, kalkıp ona doğru yürüdü.

Mabel, kızkardeşine dikkatle bakarak acı acı gülümsedi. Şimdiki durumunda ona eşlik etmeye

bile cesareti olmadığına göre, neydi bunca ilgi? Başlarına gelen talihsizliğin kendisine fazla

dokunmaması için, Rodolfo'nun paçalarına yapışıp aşağılanmaya hazırdı o.

— Seni merak ettik.

—Yok bir şey. Müthiş bir mide bulantısı hissettim ve hayatın bütün kokuşmuşluklarını kusmak

epey vaktimi aldı. Hepsi bu.

Eski yerine döndü ve çorabının tekini alarak bacağını yukarı kaldırıp giymeye koyuldu. Ötekiyle

de aynı şeyi yapıp her ikisini de diz altından kıvırıp tutturdu. Sonra, eğilmeye yeltenmeden,

pabuçlarını ayaklarına geçirdi. Böylece başına tüm gelebileceklere hazır olduğunu vurgulamak

istiyordu; ölüm dışında her şeye, çünkü ölüm yalnızca başkalarına geliyordu...

— Öyleyse?

İlk hazırlıkları yapmakta olan Romulo, dişlerinin arasından şöyle dedi:

— Pazartesi günü bir kamyonla gidiyoruz.

— Tamam.

Clarissa Teyze, küçük bir mendille gözyaşlannı sildi.

— Bu kadar aşağılanma ne için, Tanrım?

Mabel, parmağını dudaklarına götürerek ona susmasını işaret etti.

89

— İtiraz etmenin bir yararı yok. Olan oldu. Yakınmak hiçbir şeyi geri getirmez. Üstelik,

kamyonla gitmesi gereken benim, şekerim... Sen değilsin.

Römulo, yerinde doğrulup sesini kalınlaştırdı, arsız bir gülümseme bütün yüzünü kaplamıştı.

— Her şey facia ve umutsuzluk demek değil. Daha dün müthiş bir haber aldım. Bütün

ömrümüz boyunca bu durumda kalacak değiliz, geri döneceğiz, hem kimbilir, belki de

umulduğundan daha kısa bir sürede.

Bütün bakışlar şaşkınlıkla ona çevrilmişti.

— Dün bana heyecan ve umut dolu bir haber verdiler. Hermes dayının anevrisması1 her an

patlayabilirmiş ve onun doğrudan mirasçıları yok.

İki kadını işaret etti. —Yalnızca sen, Mabel. Ve sen, Clarissa. Hâlâ herkesi sarmakta olan o yas

havası ve kokusuna hiç de uygun olmayan bir kahkaha attı.

— Bir anevrismanm hemen patlaması için ömrümde hiç bu kadar dua etmiş olmayacağım.

Hiç kimse bir şey demedi ve bir ayıplama olduysa da bu, orada hazır bulunanlann sert

bakışlarında görüldü yalnızca.

Sonra, ellerini utanmazlıkla.iki yana açarak, baştaki aynı sözcüklerle toplantıyı kapadı:

—İte, missaest!

1. Anevrisma: Damarların ya da kalbin çeperlerinde belli bir kesimin şişip torbalaşması ve

incelmesi. (Çev.)

2

AYNA VE MABEL

Gecenin sevgi dolu karanlığı, çıplak sokağın onların nasıl taşındıklarını görmesine izin

vermemişti. Yine de pek çok kişi, cröton çitlerin arkasından onlara bakıyor, mahallenin

çocukları da hiç konuşmadan onları seyrediyorlardı.

Işıklar yanınca, badanası dökülmüş duvarlar ve her şeyin yoksulluğu karşısında Mabel şok

geçirdi. Böyle bir hayat tarzında her türlü konfor çekip küçülmüştü, tıpkı " suyun adi bir kumaşı

çektirmesi gibi.

Ertesi sabah, acımasızca rahatsız bir uykudan sonra, terkedilmişliğin sınırlarını anlamak için

erken kalkması gerekmişti. İnsana eziyet olsun diye evin dışında yapılmış olan

helada tuvalet

kapağı bile yoktu. Mahallenin bütün

öteki evlerindeki gibi. İçerde küçük bir lavabo ve ömründe sıcak su denilen şeyi görmemiş bir

banyo küveti vardı.

Evin dışında, bir setin üzerinde, kendisini beklemekte ve her gün bekleyecek olan çamaşırı

yıkayabileceği bir tekne bulunuyordu.

Neyse ki Roberto, mutfaktaki gösterişsiz küçük masanın üzerinde sade bir kahve hazırlamış,

ekmek ve bir kutu tereyağ almak için oradaki dükkânlardan birine gitmeye hazırlanıyordu.

Evi bir düzene sokabilmek için iki gün boyunca hiç biri işe gitmeyecekti. Sonunda ev bir parça

düzene girdi de. Yataklar yapılmış, giysiler küçük dolaplara ve salonda kullandıkları pembe

renkli konsola yerleştirilmişti. Onun üzerine de eski saati koymuşlardı; saat, eski evdeyken

çevresinde bulunanların eksikliğini hissedermiş gibi, çalışırken sıkıntıyla içini çekiyordu sanki.

Saatin camının, yalnızca çıplak kiremitlerin göründüğü sıvasız tavanın bir parçasını yansıtması

korkunçtu. Geceleri yarasaların bile içeri girdiğine tanık oluyordu saat, ama uzun zaman kapalı

kalmış bir evde olağan bir şeydi bu. İnsanların gelmesiyle yarasalar yeniden

portakal

bahçelerine ve öteki bahçelerin kuytu köşelerine geri döneceklerdi.

Korkunç iki gün ve iki gece geçirdiler. Birbirleriyle konuşma isteğini yitirmişler, herhangi bir

şey olduğunda ancak sabır ve avunma içeren bir gülümsemeyle karşılık veriyorlardı.

Sonra daha da beter oldu. Oğulları, kör karanlıkta kalkıyorlar, onu uykuda bırakarak istasyona

gitmek üzere evden çıkıyorlardı. Bu kez gün ışıyıp onun uyanması daha da başka oluyordu,

sabahleyin kahvesini götürüp üzüntüsünün içinde onu uyandıracak bir hizmetçisi yoktu. Neyse

ki oğullan, insanın içini sızlatacak kadar insaflı davranıyorlar, birkaç parça kahve bulaşığım da

yıkayıp kurulaya-rak bırakıyorlardı.

Bu sessizlik ve yalnızlık içindeki feryadının daha da

canhıraş olduğunu hissetti. Yapayalnızdı. Yüzünü teknenin borusundan akan suyla yıkamıştı.

Sabahın sıcak olacağı fark ediliyordu.

Canı sıkkın bir tavırla küçük bir sıraya oturdu, yerinden kalkmadan ispirto ocağını yakarak

kahveyi ısıttı. Kendi kendisiyle bile konuşma isteği duymuyordu. Ellerini keyifsizce yüzüne

kadar kaldırdı ve oynatarak parmaklarını inceledi. Yerinden kalktı, gidip pembe konsolun

çekmesin-deki tırnak makasını aldı. Bir yandan kahve ısınırken, artık hiçbir anlamı olmadığını

anladığı uzun tırnaklarım kesmeye koyuldu.

Kahveyi fincanına koydu ve bu anlamsız hayatı, bir dilim ekmek biçiminde çiğnemeye başladı.

Alçak topuklu eski bir çift ayakkabıyı ayağına geçirip, yemek pişirmek için gerekli şeyleri

almaya bakkala ve kasaba gitmek zorundaydı. Başlangıçta ve bu işe alışana kadar, elinden

korkunç yemekler çıkacaktı.

Umutsuzluğunu anlamamaları için sokakta gözlerini yere dikip yürüyordu. Hem de o çirkin

suratları görmemek için; onlara bakmak zorunda kaldığında daha da çirkin görünüyorlardı.

Ağlayıp sızlanmak ya da Gustavo'nun ruhuna sövmek yerine her şeyi sessizce kabullenmek

zorundaydı.

Gündüzleri tek başına geçiriyordu. Hiç kimsesi yoktu. Öteki evi aklına getirmek istemiyor,

'yakın arkadaşlarından bazılarının kendisini ziyaret etmek için bu kenar mahalleye gelecekleri

hayalini bile kurmuyordu.

Saat sekizi geçince, üç oğlunun eve gelmesini beklemek ve çevresinde hâlâ hayat olduğunu

hissetmek için kendine çekidüzen verip saçını tarıyordu.

Ama o üçü, inanılmaz derecede yorgun geliyorlar, söyleyecek pek az şeyleri

oluyordu.

Başlangıçta gazete parası bile artıramıyorlardı. Müzik ve okuyacak herhangi bir şeyleri

olmayınca Mabel, kendisine acı çektirecek ve gözlerini sımsıcakyaşlarla dolduracak her türlü

düşünceden kaçma-

rak vakit öldürüyordu.

Yaşantısında korkunç derecede hüzünlü ve kayıtsız bir şey uzayıp gitmeye başlamıştı.

Süpürgeyi eline alıp defalarca evi süpürüyor, çıplak eve fazla gelen birkaç mobilyanın tozunu

alıyordu. Sokaktan gelen her türlü gürültüden kaçıyordu. Ne kadınların kavgalannı dinliyordu,

ne de balıkçının bağırmasını. Fabrikanın sirenini duymamak için kulaklarını tıkıyordu.

Böyle yapmasa sonunda kesinlikle aklını oynatırdı. Ara sıra onun inziva yerine doğru bakan

komşu yüzler olduğunu hissediyor, ama hiç kimse hakkında bir şey bilmek istemiyordu.

Hayatın onlarla arasına koyduğu mesafe öyle büyüktü ve çevresindeki bu insanlan anlama

umudu öyle azdı ki, kimsenin yanına nasıl yaklaşacağını bile bilmiyordu.

Ara sıra, mutfakta duran ve oğullarının tıraş olup saçlarını taradıkları küçük oval aynanın

karşısında durarak, yeniden önemli biri olup olamayacağını ya da hayat

belirtileri gösteren yeni

bir kişiliğe kavuşup kavuşamayacağını anlamaya çalışıyordu. Ama o küçük ayna ne konuşmayı

ve onu avutacak bir şeyler söylemeyi biliyordu, ne de ruhunda gizli bir umut yaratabiliyordu.

Gördüğü, yalnızca yorgun, yıpranmış, makyajsız bir yüzdü. Saçındaki aklar, boyanın kalmadığı

yerleri giderek kaplıyordu. Yalnızca buydu gördüğü.

— Sen bir hiçsin, Mabel. Bir hiç! Ruhuna bak, onun hayatta artık hiçbir anlamı olmadığını

anlayacaksın.

Aklına gelen saçmalığa gülümsedi. Mutfağın ucuna gidip oradan kapıya kadar gelseydi, o küçük

ayna neyi yansıtırdı acaba? Yaşlı bir kadını; üzerinde çiçekli bluzu, koyu renk, basit eteğiyle,

saçları alnına düşmüş bir cadıyı. Aslında ayakkabıları yumuşaktı ama alçak topuklu ve eskiydi.

Rugan ayakkabıların, beyaz ya da sarı lâme ayakkabıların dönemi gerilerde kalmıştı...

— O kadar gerilerde ki, Mabel, var olduklarını hayal

bile edemezsin...

Dördüncü gün, onu en çok korkutan şey başına geldi. Ömründe düğme dikmemişti, eski

çoraplara yama yapıldığını da hep duyardı. Ama şimdi işler daha da büyük bir facia halini

alıyordu. Kirli çamaşır sepeti her yanından taşıyordu: çoraplar, gömlekler, donlar.

Daha kaç gün önce RAcardo, anlamlı ve acı bir gülümsemeyle, iki yaşlı portakal ağacının

arasına bir ip germişti. Mabel, sepeti tekneye kadar sürükleyerek, üzerine suyu açtı. Tekne

yarı yarıya dolduğunda, dehşetle açılmış gözlerinin önünde kabarcıklar çıkarmakta olan suyun

içine çamaşırları birer birer atmaya başladı. Sabun elinin altındaydı.

İçeri gidip bir eşarp buldu ve içgüdüsel bir hareketle saçlarını bağladı.

— Hayır, Mabel. Hiçbir şeyin cesaretini kırmayacağına söz vermiştin. Olan oldu bir kere. Bütün

sorun başlamakta.

Biraz iğrenerek ellerini ılık suya sokup çamaşırları akan suyun içine bastırdı. Düzensiz bir

biçimde her birini dışarı çekip sabunla çitiliyordu. Bu hareketi pek çok kez tekrarlıyor, elleri

yanıyordu. Önce en hafif parçalardan başladı. Onları sabunladıktan sonra sıktı ve kalkıp ipe gi-

derek^ başarısından yarı hoşnut bir tavırla astı. Güneşin, bembeyaz cildini yaktığını

hissediyordu, ama aldırmadı. Yeniden teknenin başına geçip birkaç parça daha yıkadı. İpe geri

döndüğünde güneş daha da kızmıştı. Neyse ki dip taraftan hafif bir rüzgâr gelir gibiydi.

Üçüncü kez teknenin başına geçip son parçaları da çıkararak sıktı; tam ipe doğru

gidecekken

gördüğü şey karşısında donakaldı ve gırtlağından bir isyan çığlığı yükseldi.

Rüzgâr, bütün yaptığım berbat etmiş, yere düşen temiz çamaşırlar, toz toprağa ve çöpe

bulanmıştı.

Kendini tutamadı, ellerini açarak öteki parçalan da yere bıraktı.

95

96899899499159?4

Öfkeyle birkaç saniye teknenin duvarını yumrukladı, sonra da aynı yere başını dayayarak

hıçkırmaya başladı.

— AllahımL. AllahımL. Şimdi her şeye yeniden başlamak zorundayım.

Uzun süre hıçkırdı durdu, tam o sırada omzuna bir el dokundu ve tatlı mı tatlı bir ses şöyle

dedi:

— Ağlamayın, hanımefendi; ben size yardım ederim.

Yüzü hâlâ gözyaşları içinde kadına doğru döndü. Çirkin, yıpranmış, kırışıklar içinde bir kadındı,

ama gözlerinde iyilik okunuyordu.

— Birazcık bekleyin.

Mutfağa gidip oturacak bir sıra getirdi;

— Buraya otururs anız biraz yatışırsınız. Mabel, hâlâ hıçkırarak onun dediğini yaptı.

Kadın, ipe kadar gitti ve yerdeki bütün çamaşırları topladı. Gülerek geri döndü, ağzında pek

çok dişin eksikliği, pek çoklarının da çürük olduğu görünüyordu.

—¦ Mandal koymayı unutmuşunuz.

Suyu yeniden doldurup çamaşırı içine attı ve onu yatıştırmak için konuşmaya başladı:

— Her halde mandalınız yoktur, öyle değil mi? Mabel, mandalın ne olduğunu bilemeden başını

salladı.

— Ben eve gidip birkaç tane getireyim.

Mabel, kadını gözleriyle izledi ve çitin içindeki bir delikten geçtiğini gördü. Geri dönmekte fazla

gecikmemişti, tekne suyla dolarken yanına oturup bütün çirkinliğiyle yeniden gülümsedi.

— Bu işi ömrünüzde hiç yapmamıştınız, öyle değil mi?

— Hayır. Hiç yapmadım.

Yaralı avuçlarını gösterdi. Süpürgenin bıraktığı izler ve çamaşırı sıkarken harcadığı çabanın

acısı görünüyordu.

— Ne korkunç şey, hanımefendi! Bu kadar güzel el-

ler, böyle işler için yaratılmamıştır. Gerçekten çok yazık. Ama ben size yardım ederim.

Çocukluğumdan beri benim bütün hayatım böyle geçti. Sonra evlenmek için fabrikadan

aynldım. Ondan sonra da çocuk ve bezden başka bir şey olmadı hayatımda.

Ellerini tekneye soktu; Mabel, her şeyi ne kadar büyük bir beceriyle yaptığına hayran oluyordu.

Zayıf, yıpranmış ellerine hiçbir iş zor gelmiyor gibiydi.

— Gördünüz mü? Bitti bile. Şimdi bana yardım edin, çamaşırı bu leğene koyup gelin benimle;

gidip asalım.

Mabel, minnettarlıkla onun dediğini yaptı.

— Adınız ne sizin?

— Barbara. Ya sizinki, hanımefendi?

— Mabel.

— Pekâlâ, Bayan Mabel, ihtiyacınız oldukça ben hep gelirim bu çamaşm yıkamaya.

— Bu olacak şey değil, Bayan Barbara, çünkü hizmetinizin karşılığını ödeyemeyiz.

Öteki, çamaşırlan alıp ipe asıyor ve mandallarla tutturuyordu. Bir an duraklayıp gülümsedi.

— Kaygılanmanıza gerek yok. Kimse paradan söz etmiyor.

— Ama bu doğru bir şey değil!

— Neden? İnsanlar bu dünyaya birbirlerine yardım etmek için gelmişlerdir. Üstelik böyle

tertemiz birkaç çamaşırı yıkamak hiç de zor değil! Siz bir de benim yıkadığım ve fabrikadaki

bütün o insanlann terini içmiş, pis kokulu, kirli çamaşırla boğuşmanın nasıl olduğunu

görmelisiniz... O, gerçekten zor bir iş.

— Peki bunlann hepsini birden nasıl yapıyorsunuz? Çocuklannız olduğunu söylememiş

miydiniz?

— Beş tane, Bayan Mabel. Beş tane afacan. Dışanya çamaşır yıkamak, o beşinin ve kocamın

söküklerini dikmek, hepsinin üstüne de bu bir alay insana yemek pişirmek zorundayım.

Çıplak Sokak 97/7

¦.....i.....III.....iıiılElIlylHlieıl

iş sona erdiğinde, Mabel'in pembeleşmiş yüzünde bir minnettarlık gülümsemesi vardı.

*— İhtiyacınız olunca beni çağırın. Tamam mı?

— Bu haksızlık, Bayan Barbara; sizin yapacak onca işiniz varken„.-

— Hiç değilse bu zahmetli yaşantıya alışana kadar size yardıma gelirim.

Mabel, kadını çite kadar geçirdi. Büyük bir merakla sordu ona:

— Başıma geleni nasıl gördünüz?

— Çok huysuz bir tavuğum var, onu kovalıyordum, buraya geldiğimde her şeyi gördüm.

Bambu çitin deliğinden içeri kaydı, ama evine girmeden önce şöyle dedi:

— Rahatsız olmazsanız, sizin bahçenize kaçma fobisi olan, boynu yolunmuş siyah tavuğumu

yakalamak için ara sıra buradan geçmem gerekecek...

— İstediğiniz zaman ve istediğiniz saatte gelin. Teşekkürler.

Mabel, güneşten kaçıp, dinlenmek için gidip küçük sıraya oturdu. Mutfağa girdiğinde,

istemeden küçük oval aynaya baktı ve yüzündeki ilk gülümsemeleri yansıttığını gördü. Eziyetli

onca günden sonra ilk kez...

Ondan sonra Tanrı'nın zaman denilen o lütfü, akıp gitmeye başladı.

Artık Mabel'in elleri teknedeki suyun içinde ağrımıyordu, yüzündeki o kentlilere özgü solgunluk

da yerini sağlıklı ve canlı bir görünüme bırakmıştı.

Yalnızlığı bir kenara itti ve çıplak sokağın eşsiz bir güzelliğe sahip olduğunu keşfetti. Kardeşlik

yeteneğine, sevgi ve anlayışın daha pek çok başka biçimlerine sahipti bu sokak. Dışandan

görünen o acayip yoksulluk duygusundan kurtulmuştu. Noel geldiğinde hayır işlerini üstleni-98

yor, kendisinden daha az talihli olanlara eşyalar dağıtıyordu, sanki aralarında onları

birbirlerinden ayıran bir dünya varmış gibi. Çok değişmişti. Bayan Barbara, Bayan Cor-delia,

Bayan Marîa Jose" ile arkadaşlık kurmuştu. Öğleden sonra saat üçte sokağı geçip, herhangi bir

arkadaşının evinde, basit bir fincan kahve içmeye utanmıyordu artık. Vakit bulduğunda, Bayan

Marîa Josö'nin çocuklanndan birini kucağına alarak Ulusal Radyo'daki dizileri bile dinliyordu.

Büyüyünce asker olsun da vatana hizmet etsin diye çocuk doğurmaya içi giden

zenci kadın

Bangû'ya hep iyilikle gülümseyerek bakıyordu. Ama doktor, bunun olanaksızlığını biliyordu ve

gebe kalmasını yasaklamıştı Bangû'ya, yoksa iki hayat birden kaybedilecekti.

Bay Abrahao'yu, evinden kaçmış sokakta dolaşırken gördüğü ender günlerde selâmlamak

hoşuna gidiyordu. Sokakta sürekli top oynayan, uçurtma uçuran ve koşup ihtiyar Lübnanlının

elini tutan çocuklar öyle güzeldi ki.

Daha pek çok başka şeyler de keşfetmişti. Doğrusu günün birinde kente geri dönme umudunu

elden bırakmıyordu, ama şimdi Tanrı'nın dünyaya verdiği çeşitliliğin büyüklüğüne açmıştı

gözlerini.

Üzerinden yıllar geçse de, Bayan Bârbara'nın umutsuzluk gözyaşlarını sildiği o ilk günü asla

unutmayacaktı.

Sokağın kavga, dargınlık, hatta dedikoduyla çalkalan-dığı anlar oluyordu; tartışmalar,

düşmanlıklar, kindarlıklar yaratılıyordu, ama bu onlann sorunuydu.

"Bayan Mabel'e gelince, işler farklıdır." Ona zarif, iyi eğitim görmüş bir hanımefendi diye başka

gözle bakıyorlar, onu övgülere boğuyorlardı.

Kasaptan ya da Bay Antoninho Verdureiro'nun dükkânından bir şeyler satın alırken başını

önüne eğmiyordu artık. Hattâ onun yüksek sesle konuşması, gürültüyle gülmesi, sokaktaki

şarkılar ve hiç bitmeyen sorunlar hoşuna bile gidiyordu.

99

Başlangıçta Römulo, 'kargaşaya ayak uydurma' diye adlandırdığı bayağılığından dolayı

ayıplıyordu onu. Ama Roberto'yla Ricardo, Mabel'deki bu değişikliği hayranlıkla karşılıyorlardı.

Hüznü ve kaygıyı korkutup kaçırması, olağanüstü bir davranış olmuştu. Onun kendi anneleri

olduğuna, eski Mabel olduğuna inanamıyorlardı. Ve içleri, rahatlamış olarak gülümsüyorlardı,

çünkü küçük evin içindeki büyülü hava, sadelik ve huzurla dolmaya başlamıştı.

Ama bu huzur ve sadelik de uzun sürmeyecekti. Bir gece Römulo epeyce gecikmiş ve yemeği

onsuz hazırlamaya koyulmuşlardı. Aradan bir saat geçtikten sonra Römulo, büyük bir

gürültüyle, neredeyse çığlıklar atarak ve herkesi çağırarak girdi içeri. Beklenmedik bir şeyler

olmuştu.

— Ricardo! Roberto!

Mutfağa dalıp Mabel'i kollarının arasına alarak dans etmeye başladı.

— Sakin ol, oğlum, aklını mı kaçırdın?

Onun elini bırakıp, sağ elinde tuttuğu, kâğıda sarılı bir şişeyi gösterdi.

— Bakın size ne getirdim, dünyanın en büyük haberini kutlamamız gerekiyor. Gökteki

meleklerin bile getiremeyecekleri bir haber.

Bardakları alıp masaya koydu ve tirbuşonu bulup çıkardı; yerine oturduğunda hâlâ gülüyordu.

Daha önce içtiği anlaşılıyordu, çünkü gözleri çakmak çakmak yanıyordu.

Bardağını doldurup kaldırdı. —Haydi şerefe!

Ötekiler de, haberin ne olduğunu hâlâ bilmemelerine rağmen, bardaklarını tokuşturdular.

— Tahmin edin! Tahmin edemediğinize göre ben söy-liyeyim. Dayanamıyacağım. Kente geri

dönüyoruz. Yeniden zengin olacağız.

Öteki üç bardak aşağı inmiş, yalnız onunki havada im

kalmıştı.

— Melekler dualarıma kulak verdiler. Hermes dayının anevrisması patlamış, cehennemin dibini

boylamış.

Ötekiler hâlâ sessizliklerini koruyorlardı.

— Ne oldu? Dünyanın en iyi haberini getiriyorum ve hiç kimse neşelenmiyor.

Biraz da acıyarak bakıyorlardı ona.

-r- Hayata geri dönüyoruz. Bu pislikten kurtuluyoruz. Bu berbat sokağı bırakıyoruz. Buradaki

sıkıcı ve pis kokulu insanları da. Hepinizin istediği şey de bu değil miydi? İyi ya, o cimri ve

salak dayının mirası çok büyük. Hepimizin geleceğini güvence altına alacak.

Ne yapacağını bilemeyerek bardağı yeniden doldurdu.

— Hiçbir şey söylemeyecek misin, Roberto? Ya sen, Ricardo? Sen de mi, Mabel?

— Erkek kardeşimin ölümünü çok kaba bir biçimde haber veriyorsun bana. Hayattaki tek erkek

kardeşimin.

— Şu işe bakın! Siz görüşmüyordunuz ki. Clarissa Teyze, sen ve Hermes dayı arasında her

zaman büyük bir nefret vardı.

— Öyle de olsa, bir ölüm haberi vermektesin. Ölüm de, basit bir saygıdan daha fazlasını hak

eder.

— Ne zamandan beri, Mabel?

— Ne zamandan beri mi?...

Gülümsedi, bir elini artık en ufak bir boya izine rast-lanmaksızın tamamen bembeyaz olan

saçlannm arasından geçirdi ve yerinden kalktı.

— Ancak Allah bilir ne zamandan beri olduğunu. Aynaya gitti ve yüzünün hüzünle

gülümsemekte olduğunu gördü.

101

BÜTÜN TREN, YÜRÜYEN BİR SOKAK

Ricardo ile Roberto, yeni yaşantılarına yavaş yavaş alışıyorlardı. Aylar geçmiş ve o sıcak yazın

yerini, bazan saldırgan bile olabilen bir soğuk almıştı.

Saat sabahın beş buçuğunda yataktan kalkmak, sulandırılmış berbat bir kahve içmek, sonra da

istasyona kadar yürümek pek de hoş değildi; Bangu'dan saat altı buçukta hareket eden bir

'dumanlı Marfa', ikisinin yan yana oturarak yolculuk etmelerine olanak veriyordu. Öteki trenler,

yani Çampo Grande ve Santa Cruz'dan gelenler dolu oluyor, insanlar sahanlıklardan bile

sarkıyorlardı.

Ancak bugün, her zamankinden farklı bir gündü. Aynı sırada yan yana oturmuşlar, trendeki

manzarayı seyrediyorlardı. Oradakilerin pek çoğu, ya zaten tanışıyorlardı, 102

ya da arkadaşlık kurmaktaydılar. Birbirlerine sorunlarını anlatıyorlar, hayattaki sorunları

düzeltmeye çalışıyorlar, ya da hiçbir çözüm bulamadan yalnızca yakınıyorlardı.

Roberto, ağabeyinin sakin, huzurlu yüzüne yan gözle baktı. Herhalde aynı şeyleri, hem de

kendisiyle aynı zamanda düşünüyor olmalıydı.

— Ricardo, bu habere ne diyorsun?

Ağabeyinin yanıtı epey gecikti, sonra da kayıtsızlıkla bir omuz silkme biçiminde oldu.

— Dün gece uyuyamadım.

— Fark ettim.

—Ya sen ne diyorsun?

— Bu konuyu sakince düşünmemiz gerek. Hiç telâşa kapılmadan. Gün boyunca düşünüp sonra

dönerken konuşsak daha iyi olacak, acele etmeden...

Başka bir şey söylemedi, ama Römulo'nun inanama-dığı sözleri, hâlâ kulaklarında

yankılanıyordu.

—Yeniden zenginiz. Bir hafta içinde kente geri dönebiliriz. Yoksulluğa paydos!...

Keyfinden parmaklarını çıtırdatan kardeşinin hali geliyordu gözünün önüne.

—Yakında uygarlığa geri dönüyoruz. Çıplak sokağa, pis insanlara, boğucu sıcağa elveda. Toz

toprağa ve çamura da.

Roberto, kendini tutamayarakyeniden sordu ağabeyine:

— Gerçekten, Ricardo, sence Mabel yine eskisi gibi olur mu?

Ricardo, yanıt vermeden önce gülümsedi:

— Evet, bundan eminim.

Aman Allahım! Bütün o aylar, annelerinin hiç değilse bâzı davranışlarını değiştirmiş olmalıydı.

Hayır. Aynı insan olamazdı. Mabel'in içinde daha anlamlı bir şey biçimlenmiş ve

ruhunun

derinliklerine inmiş olmalıydı. Mabel, hayattaki bütün sahte ve olumsuz şeyleri keşfetmiş olsa

'i';

-^ ¦*

gerekti. Ama yine de, Römulo 'iyi haber' dediği şeyi onlara duyururken, annesinin yüzündeki

mutlu gülümsemeyi unutamıyordu.

— Dostlarım, artık vakit geldi. Hermes dayının ahev-risması patladı. Yığınla paramız olacak.

Daha sonra, alaylı bir tavırla şöyle demişti: — Bir anevrismanın patlaması için ömrümde hiç bu

kadar büyük bir istek duymamış, hiç bu kadar dua edip yalvarmamıştım.

Ricardo, hiçbir yorumda bulunmadan, sert sert bakmıştı ona. Roberto'nun aklı karışmıştı. Ama

Mabel'in gülümsemesi, gece boyunca yüzünden silinmemişti.

Tren, yoluna devam ediyor, duruyor, düdük öttürüyor, raylardaki traversleri sayarak yeniden

yürüyüşe geçiyordu. Realengo'ya geldiklerinde tren öylesine dolmuştu ki, yaz sıcağı geri gelmiş

gibiydi, çünkü içeri kurum girmesin diye herkes kapalı pencerelerle yolculuk ediyordu. Yazın

daha da kötü oluyordu, çünkü beyaz pamuklu bezden giysiler müthiş kirleniyor, Mabel de

durmadan söyleniyordu. Çamaşır leğeninde berbat olan parmaklarından ve avuçlarında çıkan

koca koca nasırlardan yakınıyordu.

— Şekerci! Şekerci! Kim şeker ister? Külahla yerfıstığı! Şekerler, karamelalar, çikolatalar!

Şekerci, izin isteyerek küçük sepetini trenin koridoruna yığılmış insanların arasından itiyordu.

Bir meslekdaşınm yanında oturmuş, kahverengi çirkin bir kazak örmekte olan öğretmen

hanımın, ne insanların geri kalanının rahatsızlığı umurundaydı, ne de şekercinin haykırmaları.

Çocuğun daha güneş doğmadan kalkıp sokakları çıplak ayakla yayan olarak geçtiğini, ucuz

mallarla dolu tepsisini yüklenerek, anne ya da babasına yardım edeceği birkaç kuruşu

kazanabilmek için kondüktörlerin öfkesini göze aldığını aklına bile getirmiyordu.

— Ben, Hermes dayının anevrisması patlasın diye dua etmediğime yemin ederim. Gerçi ara

sıra kente geri 104

dönmenin, daha insanca ve daha az yorucu bir hayat sürmenin hayalini kuruyordum ama,

bunu aklıma bile getir-medim.

Ricardo, onu dirseğiyle dürttü.

—Yüksek sesle düşünüyorsun. Ben de istemedim bunu.

— Ama Römulo bunu açıkça söyledi.

— Römulo öyledir. Hep öyleydi.

Yeniden Mabel geldi aklına. Acaba annesi de 'öyle' olması için dua etmiş miydi? Kötü bir

yargıya varmak istemiyordu.

Biraz daha ilerde, öbür uçta, büyük bir tartışma çıkmıştı. Hımhım bir kadın sesi, avaz avaz

bağırıyordu:

— Şu pencereyi pekâlâ kapatabilirsiniz, beyefendi. Yoksa kendinizi dünyanın hâkimi mi

sanıyorsunuz?

— Hiç öyle bir şey sandığım yok, anladınız mı? Biz burada sıcaktan ölüyoruz, boğuluyoruz.

— Amma da tuhafsınız, gözlerimize kurum dolmak-tansa sıcaktan ölmek daha iyidir. Herhalde

sizin gözlerinizin üzerinde tente var ki bu sizi ilgilendirmiyor.

— Baksanıza, hanım, tuhaf olan sizin büyükbabanızda-. Ben sekiz çocuk babasıyım ve trene

gezme olsun diye binmiyorum. Doyurulacak sekiz boğaz, giydirilecek sekiz nüfus demektir.

Okuldu, formaydı, kâğıttı, kitaptı, anladınız mı?

— Ben kimsenin yaşantısını hesaplıyor değilim, ama siz bir beyefendi olsaydınız, pencereyi

kapartırdınız.

— Siz de bir hanımefendi olsaydınız, kendinize bir Bu-ick satın alıp tek başınıza yolculuk

ederdiniz.

Bu noktada tartışma daha da kızışmış, büsbütün birbirlerine girmişlerdi. Kadıncağız bir türlü

susmuyor, yenilgiyi kabul etmiyordu.

— Ben kendime bir Buick satın alabilecek olsaydım, ondan önce size bir görgü kuralları kitabı

satın alırdım.

— Rahatsız olanlar önce kendilerini düzeltsinler.

O sırada, bir çocuk ağlamaya başladı ve 'artık yeter' diyenler girdiler sahneye.

— Sakin olun, yahu, sakin olun. Böyle bir saçmalık için kavga edilir mi?!

Pencerenin gürültüsü duyuldu; cam kaldırılıp kapatılmıştı. Az sonra çocuk ağlamayı bıraktı,

kadın biraz daha söylendi, ama her şey eski haline döndü. Ortalıkta daha fazla sıcaklık, daha

az kurum vardı.

Hermes dayı, muazzam bir miras bırakmıştı ve Ma-bel'le Clarissa teyze arasında pay edilecekti.

Miktarın ne kadar olduğunu Roberto hayal bile edemiyordu. Ama Rö-mulo öyle büyük bir

sevinç göstermişti ki, önemli bir miktar olsa gerekti.

Tren, gideceği yere doğru ilerliyordu, ama tekerlekler yalnızca Roberto'nun anladığı bir

sözcüğü haykırıyorlar-dı:

— Copacabana! Copacabana! Co-pa-ca-ba-na! Elini ter içindeki alnından geçirdi. Şimdi ne

olacaktı? Aynı hayata geri dönecekti. Hepsi döneceklerdi. Dünyanın çevresinde bir yolculuktan

geri döner gibi bir şeydi bu. Yüzleri daha temiz, daha iyi yalanmış olarak aynı toplumsal

düzeye

J geri döneceklerdi. Yeniden paralı olarak, yeni yiyecekler-

le, yeni toplantılarla, yeni iskambil desteleri ve ruletlerle, geceler ve geceler boyu

yaşayacaklardı.

Hep Deodoro'da binip Bento Ribeiro'da inen bir sakat geçti önlerinden. Salı günlerinin

dilencisiydi ve artık belirli bir müşterisi vardı.

Kalabalığı itip kakarak, tek bacağı üzerinde koltuk değneğiyle ilerliyordu. O uzaklaştıkça, pek

çok kimse yorumda bulunuyordu:

— Yok, şekerim. Onun bir sürü evi varmış. Sırf kötü alışkanlıktan dileniyor. Tıpkı Engenho de

Dentro'daki şu Ceara'lı kör dilenci gibi; dediklerine göre kondüktöre yüzde bile veriyormuş...

—Ama benim verdiğim öyle az bir şey ki, ona yardımı

bile olmaz.

— Evet ama sizin ona verdiğiniz o azıcık şey, ihtiyacı olan birinin daha çok işine

yarayabilir.

Tren daha da dolmuş, insanlar büsbütün sıkışmışlardı. Bu kez, çantalar içinde tencereler

taşıyan bir grup binmişti; böylesi, dışarda yemek yemekten daha ekonomik oluyordu. Öyle

neşeyle konuşup anlaşıyorlardı ki, herhalde istasyonda beklerken başlamış oldukları sohbeti

sürdürüyorlardı hâlâ.

— Şu Pimenta futboldan hiçbir şey anlamıyor. Nerede görülmüş Löpez'in millî takımda sağaçık

oynadığı?

— Ama adamın iyi olduğunu söylüyorlar.

—Yok canım! Ben Flamengo'da Romeu'yla birlikte hücum hattını tamamlıyordum. Valido vardı,

Romeu, Le-nidas, Peracio, bir de herhangi bir solaçık.

— Bu olamaz. Patesko var, Botafogo'da Perâcio'yla birlikte oynuyor.

— Bence olmaz. Fluminense'nin hücum hattında kimler yoktu: Biorö, Romeu, Sandro, Tim ve

Hercules. Anladın mı?

— Evet, ama Elmas'ı unuttun, Kara Elmas olmadan ne hücum hattı olur, ne de başka bir şey.

Şapkasında ve yakasında sırmalı şeritler bulunan üniformasıyla kondüktör gelmişti.

— Biletler, lütfen.

Trik-trik-trik, diye deliyordu biletleri. Onları topluyor, Merkez Garına kadar

devam edecek

olanlarınkini ise geri veriyordu. İnsanların arasından geçerek ilerliyor, sıraların üzerine

eğiliyordu.

Birisi söylendi:

— Şu herif de amma homongolos. Bir haftadır ortalıklarda görünmüyordu; tam ben bugün bilet

almadan bindim, kontrole geleceği tuttu.

Ricardo, bu söze güldü. Herhalde adam, homongolo-sun ne anlama geldiğini bilmiyordu; bir

yerde duymuş ol-

malıydı ve etkili bir küfür gibi kullanıyordu.

Biraz ilerde, bütün yol boyunca kitap okuyan seçkin bir beyefendi, ceketinin önünü açtı,

yeleğinin cebinden biletini çıkardı. Sonra da gözlerini kitaptan ayırmadan bileti geri aldı.

Sahibinin gösterdiği özenle kitabın tertemiz tutulmuş kapağında şöyle yazıyordu: 'Yurtsuz

Yahudi'.

Mareşal Hermes'de, seçkin beyefendinin yanında bir kişilik yer açılmıştı. Alnı ter içinde, boynu

yıpranmış bir kravatla boğulmuş, eski ceketinin yakasından terler fışkıran şişman bir adam

doldurdu bu yeri. Tencere çantasını kucağına koydu, küçücük, yumuk yumuk

elleriyle

yelpazelenmeye başladı.

— Uff! Ara sıra Tann insana acıyor. Nasırlarım volkan ateşi gibi yanıyordu.

Ricardo, gülümseyerek baktı adama. Bütün yol boyunca hiç susmayanlardandı. Adam, yanında

okumakta olan seçkin beyefendiye yöneldi:

— Bu yeri bulamasaydım, herhalde yorgunluktan bayılacaktım. Dün neredeyse kalkılacak

saatte yattım. Evde kıyametler koptu. Komşunun bir sürü tavuğu var, ama onları başıboş

bırakıyor. Sonuçta hayvanlar bizim hatunun bahçesine girmişler, yeni diktiği sebzelerin hepsini

ezmişler. Bir hengâmedir kopmuş. Bizim hanım durur mu, tavukları sopayla kovalayıp bir güzel

pataklamış; ben eve yardığımda iş çığrından çıkmıştı. Ben de balıklama daldım kavgaya.

Sonunda karakola düştük.

— Hımmm...

Ricardo, iyi niyetle gülümsedi, ama adam o seçkin beyle sohbet etmek istiyordu. Ricardo,

kardeşine baktı, ama o, olan bitenlerin farkında bile değildi. Karşıda oturan, geçkin dememek

için epeyce yıpranmış denebilecek iki öğretmen hanımın konuşmalarına dalmıştı. Olayı anlatan,

yapmacıklı bir ses tonuyla konuşuyordu:

— Vallahi ne yapacağımı bilemiyorum. Ama esmer ve öyle yakışıklı bir adam ki, Clark Gable,

yanında hiç kalır.

Son derece geniş omuzlu, ırıyan bir tıp. Flamengo kulübünün kürekçisi. İri, yemyeşil gözler.

İncecik bir bıyık. Alnına düşen dümdüz siyah saçlar... -Ee?

— Ne yapacağımı bilemiyorum.

— Ama işin tavukla kaldığını sanıyorsanız —diye devam ediyordu seçkin beyin sıra komşusu—

çok aldanıyorsunuz. Yatmaya gittiğimizde neredeyse geceyarısıydı. Uyuyan kim? Evde herkes

sinirliydi, kimi portakal suyu içiyordu, kimi evden dışarı çıkıyor, kimi mutfağın kapısını açıp

dünyanın gürültüsünü çıkarıyordu.

— Hımmm...

— Öyle bir gülümsemesi var ki —diye devam ediyordu öğretmen hanım— her kadının aklını

başından alır. Benimle bir konuşuyor, o gülünısemesiyle yiyor âdeta. Biliyor musun bana ne

önerdi?

— Hayır. Anlatsana.

— Anlatacağım. Çocukluk arkadaşım değil misin, sana bütün hayatımı anlatınm. Evet, beni

cumartesi günü Metro-Passeio'da dört seansına davet etti. Ama gitsem mi

bilemiyorum.

— Ben olsam, hiç düşünmeden giderdim...

— Evdeki o hengâmenin dışında —diye devam ediyordu susmak bilmez geveze —, sıcaklık da

korkunçtu. Çarşaf, yatak, hepsi ateş gibi yanıyordu. Pencereyi açayım dedim, ama hatun itiraz

etti, sivrisinekler doluyor diye. Ben de, açayım da sonra filit yaparım, dedim. Ama bu kez

hatun kendisi alev aldı; ben deli miymişim, tam da yerleri cilalamak için canının çıktığı bir

günde olur muymuş...

— Düşünsene, kent merkezinde, saat dörtte kuyruğa girmek —diye sürüp gidiyordu öteki

konuşma—. Hiç bitmeyen o kuyrukta insan o bronz renkli harika atletin yanında bütün

dikkatleri üstüne çeker. Birden bir tanıdık geçse, dedikodular hemen dört bir yana yayılır.

—İyi ama, şekerim, bunun ne önemi var? Varsın ko-

nuşsunlar. Zaten insan hiçbir şey yapmasa da herkes konuşuyor, hattâ daha da çok...

— Çünkü, doğrusunu isterseniz, polis yalnızca kent merkezine bakıyor. Copacabana tamamen

lüks —diye devam ediyordu adam—. Karnavala avuç dolusu para akıyor, şimdi bir de

stadyumlara milyonlar gidiyor, birtakım kısa pantolönlu adamlar bir topun

peşinde koşsunlar

diye. Yapacak hiçbir işleri olmayan bir haydut çetesi. Dünyanın hali bitik. İşte sonuç bu: çimler

büyüyüp sokak köşelerini kaplıyor. Yağmur yağdı mı sokak çamur deryası oluyor. Otların

yanında durgun su birikintileri oluşuyor, sivrisinekler de istedikleri gibi yüzüyorlar. Allah

aşkına, hayat mı bu?!

— Hımm...

— Sen olsan gider miydin? —diye soruyordu karşıdaki—. Ne dersin?

— Öyle bir adamla aya bile giderdim.

— Bilemiyorum. Niyetinin ne olduğunu bilmediğim için korkuyorum...

— Onca sıkıntıdan sonra insan uykuya dalınca —diye geveze adam devam ediyordu—,

uykudan çok uyuşukluk oluyor. Ne oldu biliyor musunuz, efendim? İşi gücü olmayan bazı

serseriler Brezilya millî takımının kadrosunu tartışmaya koyuldular. Biri, Romeu uğruna

Luisinho'yu çıkarıyor, öteki Kara Elmas'la.Perâcio'yu sokuyor, tartışmanın sonu gelmiyordu.

İnsanı deli etmek için...

— Hımm...

— Ah, şekerim, bir erkek insanı nasıl da baştan çıkarabiliyor! Bütün düşündüğüm bu. Ders

verirken bile onun gözlerini karatahtada görüyorum.

— Adine?

— Ramon. Ah, hayalimin erkeği RamönL.

— Ne diyeyim, efendim? Artık daha fazla dayanamadım. Yataktan fırladığım gibi büyük bir

gürültüyle pencereyi açtım. "Sizin yapacak işiniz yok mu? Çalışan ve erken-

den kalkması gereken birinin uykusunu ne diye bozarsınız? Neden gidip de köşebaşında

konuşmuyorsunuz?" Bana ne karşılık verseler beğenirsiniz? Nur içinde yatan rahmetli anama

sövdüler, bu yetmiyormuş gibi beni de cehennemin dibine...

İşte o anda şaşılacak bir şey oldu. Yurtsuz Yahudi'yi okumakta olan seçkin beyefendi, dönüp

şişkoya baktı ve 'hımm!' demek yerine bütün içini döktü.

— Ben size bir şey söyliyeyim mi? Pekâlâ. Bizim evde de buna benzer bir şey oldu, yalnız

bizdekiler tavuk değil hindiydi. Sizin sokağın insanları fazlasıyla nazik ve çekingen. Futboldan

söz eden insanlar tarafından uyandırılma-mın yanı sıra, biliyor musunuz benim uykum nasıl

bölündü? Biliyor musunuz? Orlando Silva'nın bana serenat yapmasıyla! Saat sabahın dört

buçuğunda, beni uyandırmak için Pbdnguinha'nın iîosa'sını söylemesiyle. Tamam mı?

Şişko, fena halde bozulmuştu, ne diyeceğini bilemedi. Seçkin beyefendi, hiç istifini bozmadan

kafasını çevirip Yahudi'nin yolculuğunu okumayı sürdürdü.

Neyse ki tren, Bento Ribeiro'yu ve Oswaldo Cruz'u geçmiş, Madureira'ya yaklaşıyordu; orada

şişko, siyah deri çantasıyla birlikte yerinden kalktı.

Onun yerini oldukça genç, kokular sürüp sürüştürmüş biri aldı hemen; George Raft'ın yaptığı

gibi saçların olabildiğince düz olmasını gerektiren modanın tam tersine, saçlan kıvır kıvırdı.

Tren, rayların üzerinde kaymaya başlar başlamaz, dayanılmaz derecede yapmacıklı ince bir

sesle, moda olan bolerolardan birini mırıldanmaya koyuldu.

— Gitsem mi, şekerim?

— Evet.

— Şeye bağlı.

— Neye?

— Bilmiyorum. Cascadura'ya geliyoruz artık, buradan Engenho de Dentro'ya gidene kadar

söylerim sana gi-

dip gitmeyeceğimi.

Cascadura 'ya vardıklarında biri ortaya bir lâf attı:

— Yeni trenler için elektrik şebekesi döşemeye başladıkları yer burası değil miydi? Korkunç bir

lüks olacak bu.

— Saçmalığın daniskası. Domuzlara inci saçmak gibi bir şey. Daha düzenli ve

temiz pak bir

tren konur konmaz insanlar onu hemen mahvederler.

Quintinho istasyonu görünmüştü.

— Gitsem mi, canikom?

— Tabiî, şekerim. İstasyon çok kalabalıktı.

— Herhalde gideceğim. Her şey gitmem gerektiğini gösteriyor.

— Gitmezsen adresini bana ver, ben uça uça giderim.

Engenho de Dentro'ya hemencecik varmışlardı. Öğretmen hanım, yerinden kalkıp trenin

koridorundaki kalabalığın arasından kendine yol açmaya çalıştı ve dönüp son kez sordu:

— Sahi gitsem mi?

— Elbette gitmelisin. Böyle bir erkek hayatta insanın karşısına her zaman çıkmaz.

— Yeşil gözlerin gücü insana neler yaptırmıyor! Yarın görüşürüz.

Ama neredeyse iki metre boyundaki bir melezin yanından geçerken, nasırlı ve güçlü bir elin

kolunu yakaladığını hissetti. Dönüp meleze baktı. Adam, altın dişlerini göstererek edepsizce

güldü.

— Biliyor musunuz, hanımefendi? Ben sizin yerinizde olsam, giderdim. Ama giderdim ve

cumartesiye kadar beklerdim; çünkü siz ömrünüzde böyle şey görmemişiniz-dir. Dünyada öyle

bir tip mevcut değildir, hele sizin için hiç. Öyle bir erkek çıkacak olsa, inanın bana, herhalde

ben bile uça uça giderdim...

Kadın, sinirli bir tavırla kendini kurtardı; melez, keyifle güldü. Bu sıkışıklıkta ve o inme telâşı

içinde, şemsiye-

yi kafasına yeme tehlikesinde olmadığını biliyordu.

O gün cumartesiydi. Ricardo ile Roberto, yalnızca yarım gün çalışıyorlar, öğleden sonranın bir

bölümünü Rio de Janeiro'nun güzelliğini görmeye ayırıyorlardı. Onları daha önce hiç bu kadar

heyecanlandırmamış bir güzellikti bu, ama yazın yakıcı sıcağı kalmayıp, gökyüzü, mayıs ayının

nostaljik mavisini daha da artıran o nisan sonu mavisine büründüğünde... ah, bütün o görkemli

güzelliğiyle Rio de Janeiro'ya doyum olmuyordu! Deniz, kentin kıyılarını yemyeşil çeviriyordu.

Dağların o daha da koyu ve ışıltılı yeşili. Bahçelerin o büyülü güzelliği. Gâvea'nın, yeşilliklerinin

ve parklarının nemini koruyan o tatlı yumuşaklığı. Geleneksel aileleriyle, o Laranjeiras'ın

zarafeti. Ve hepsinin üstünde de, turistleri ve öteki eyaletlerden gelenleri, güneş

ışığıylayıkananGuanabara'nmbüyüsünü görmeye çeken Pan de Azûcar'ın o ihtişamı (bütün

öteki eyaletlerden geliyorlardı, çünkü onlar, iyi birer Rio'lu olarak, ömürlerinde

Urca'ya kadar

bile gitmemişlerdi). Ve bütün bunlar yetmiyormuş gibi, böylesine bir harikayı coşkuyla

kutsayan ve kocaman bir barış güvercinini andıran, kolları iki yana açılmış o İsa heykeli.

Sao Jose sokağındaki bir lokantada sakin sakin öğle yemeklerini yiyorlar, sonra da,

Ricardo'nun dediği gibi, |kendi dünyalarının gerçeğine' geri dönüyorlardı. Merkez garında,

olağanüstü Favela'nın ve Pedreira de Sao Di-ego'nun süslediği Pedro II istasyonunda başlayan

bir dünyaydı bu. Daha sonra Lauro Müller köprüsüne kadar yürüyorlardı; söylentiye göre,

köprünün mühendisi, trenlerin ve zamanın geçmesiyle köprünün yıkılacağı korkusuyla canına

kıymıştı. O gitmişti, ama köprü hayatını sürdürüyordu ve daha uzun yıllar böylece

sürdürecekti...

Cumartesi günleri trenler bile hangi gün olduğunu biliyorlardı sanki. O kadar dolu olmuyorlardı,

hem eve daha

Çıplak Sokak

113/8

erken dönüldüğünden, hem de pek çok kimse aynı iş saatlerinde çalışmaya devam ettiğinden.

Ama onlar, hayır; onlar talihliydiler.

Campo Grande treninde rahatça oturabildiler; ne yazık ki Deodoro'ya, oradan da Bangu'ya

kadar direkt giden Mangaratiba'nın saati gelmemişti daha.

Her türlü satıcı, ortalığı istilâ etmeye başlamıştı.

— Şansınız var, beyler. Kobra var, timsah var, fil var. Kadın, koltuklar arasında, bomboş

koridorda dolaşıyordu. Yüzünde alaycı bir gülüşle, bir delikanlıya sordu:

— Geyik1 ister misin, delikanlı? Ve hiç beklemediği biryanıt aldı:

— İnek isterim, teyze.

Kadın, ötekilerin gülmeleri karşısında bozulduğunu belli etmemeye çalışarak, elindeki biletlerin

arasında araştırdı.

— İnek yok.

— Ben var sanıyordum.

Yığınla gazete vardı. Daha az tanınmışlar, ötekilerin ortasındaydı, en ucuzlar da öyle.

— Globo, A Noite, Diârio.

Ama adamın sesi Radical'de daha güçlü çıkıyordu, çünkü en büyük cinayetlerin kan kokusu

Radical'de ve Vanguardia 'da duyuluyordu.

— Taraklar, iğneler, makaralar, aynalar!

Tren, düdüğünü öttürüp yola çıkmadan önceki o saatte, büyük küçük her türlü aziz heykeli de

bulunuyordu. Atına binmiş, ejderhayı öldüren minicik Aziz Yorgo'lar. Çanak

içinde gözlerini

taşıyan, büyük boy Azize Lucia'lar. Omzunda kuzusuyla, saçları kıvır kıvır, minik Aziz Yuhan-

na'lar. Çocuk İsa'yla güller taşıyan, çok büyük boy Azize Teresa'lar...

1. Sayıları hayvanlardan oluşan bir tür piganyo olan Bicho oyununda halkın yeğlediği hayvan.

(Çev.)

— Kosmas'la Damianos var mı?

— Allah Allah, bunca aziz varken, kalkmışolmayanı istiyorsunuz!

Ricardo, bu insan manzarasına bakıp tatlı tatlı gülerek şöyle dedi:

— Bunlar, gerçek insanlar, Roberto. Yaşamayı da biliyorlar, acı çekmeyi de. Etten kemikten

insanlar bunlar; onlann hayatları hoşuma gidiyor. Onlarınki gerçek hayat.

Roberto'nun bakışlarında hüzünlü, ama aynı zamanda son derece kaygılı bir ifade belirdi.

— Biliyorum. Ama unutma ki bugün cumartesi. Yanıtımızı bugüne hazırlayacağımıza söz

vermiştik.

— Ben de biliyorum. Onlar pazartesi günü gidiyorlar. Pazartesi geri dönüyorlar.

Tren, düdüğünü öttürdü, satıcılar perona inmek için koşuşmaya başladılar.

Tekerlekler o yolculuk şarkısına henüz başlamıştı ki, zengin çocuk giysileri taklit edilerek

gülünç bir biçimde giydirilmiş, üç yaşlannda bir çocuk, deli gibi bağırmaya

başladı:

— Su istiyorum, anne. Susadım...

Herkes duygulandı. Susuzluk, büyük insanlar için bile korkunç bir şeydi, küçük bir çocuk için

daha da beter. Çocuk çığlıklar atıyordu. Birisi, ona acıyarak sordu:

— Neden bara gitmediniz, hanım? Orada su yoksa bile hiç değilse bir limonata, portakal suyu,

Frenk üzümü ya da demirhindi suyu vardır.

—Vaktim olmadı. Bu treni kaçıramazdım. Praçâ Qu-inze'de indiğimizde canım çıkmıştı zaten.

Tramvay bir türlü gelmiyordu. Nefes nefese yetiştim buraya, bu benim oğlan da kurşun gibi

ağır.

Çocuk, haykırmaya devam ediyordu. Herkes onu avutmaya çalışıyor, birazcık beklemesini

söylüyordu. En-genho de Dentro'ya vardıklarında, kondüktöre düdüğü bi-

raz geç çalmasını rica edecekler, bir koşu bara kadar gidip ' herhangi bir içecek alacak vakit

bulabileceklerdi.

Ama çocuk, onca bağırmaktan mosmor kesilmişti. Annesi, onu kucağına almış, ne yapacağını

bilemiyordu. Sallıyor, tatlılıkla konuşuyor, ona neler vaat etmiyordu, ama boşuna! Öyle bir

hengâme kopuyordu ki, boğucu havanın neden olduğu en küçük bir başağnsı bile

dayanılmaz

hale geliyordu.

Kondüktörle konuşup treni Engenho de Dentro'da iki dakika fazla bekletmek için izin

kopardılar. Herkes, bu ortak mutsuzluğa bir çare bulmak için el ele vermişti.

Tren durdu. Hareket memuru her şeyi ayarladı ve trenin düdüğü, bir gönüllünün bara gidip bir

şişe demirhindi suyuyla koşa koşa geri dönmesine yetecek kadar iki dakika geç çaldı. Adam,

heyecanla yaklaştı, bu yardımseverliğinin uygulayıcısı da kendisi olmak istiyordu. Bardağı

çocuğun ağzına götürdü ve herkesi şaşırtan bir şey oldu: çocuk, bardağa bir yumruk attı, eliyle

iterek bağırdı:

— İstemiyorum!

O zaman işler değişti.

— Demek istemiyorsun, ha? Öyleyse ben içerim.

Ve bardağı kafasına diktiği gibi hepsini gırtlağından aşağı boşalttı. Bardağı bara geri vermeye

koştu, düdük çalarak hareket etmeye başlayan trenin sesini ancak duyabildi. Sahanlığa atladı

ve uzanan yardım elleriyle yukarı çıka-bildi.

Çocuk hâlâ ağlıyordu.

Halka hiç değilse yirmi yıl hizmet vermişe benzeyen, şişman, esmer bir itfaiyeci, kadına doğru

eğilip öğütte bulundu:

— Hayatımda görmediğim şey kalmadı, hanımefendi. Yangınlar, dumandan boğulmalar, deniz

kazaları, ama... ama... bu benim oğlum olsaydı...

Anne de öyle yaptı. Çocuğu kucağına yüzükoyun yatırdı ve vagondaki en az iki yüz elin

arzusuna tercüman

olan iki unutulmaz şaplak indirdi.

Çocuk, sızlandı, sızlandı, ama gözleri gitgide kapandı ve uykuya dalarak herkese rahat bir

nefes aldırdı.

— Ricardo, söz vermiştin... Bugün cumartesi. Ricardo, güldü ve Roberto'nun omzuna hafifçe

vurarak onu yatıştırdı.

— Kararımdan dehşete kapılacaksın. Ben onlarla birlikte geri dönmeyeceğim. Burada

kalacağım.

—Ama nasıl olur? Biz yeniden zengin olacağız, Ricardo.

— Hayır. Gitmiyeceğim. Ben gerçeği keşfettim, bu insanlar için çalışacağım.

—Ama nasıl?

— Bilmiyorum. Zamanı geldiğinde, Tann bize nasıl olacağını söyleyecektir.

— Şaka ediyorsun, Ricardo. Ya ben ne olacağım? Ricardo, garip garip baktı kardeşine, ama

yine de gözlerinde sevecenlik ve anlayış dolu bir dünya vardı.

— Sen onlarla birlikte gidersin. Hepsi bu.

*—¦ Bu özveri dünyasında kalmayı mı yeğliyorsun? Bitmek bilmeyen yolculuklarla dolu bir

dünya; küçücük, yoksul bir evin içinde, oysa öte yanda...

— Evet. Öte yanda bencil ve sahte bir dünya var. Ahlâk yoksunu, sevgisiz. Ben kalıyorum.

Sizler gittiğinizde, elbette yokluğunuzu hissedeceğim.

— Ya Mabel? Mabel bizim annemiz.

— Mabel mutlu olacaktır. Bütün bu olanları unutacak ve kendi görüşüne uygun bir mutluluğa

kavuşacaktır. Zaman, mucizevî bir biçimde her şeyi siler, ihtiyarlığın kırışıkları dışında her şeyi.

— Buna inanıyor musun, Ricardo?

— Evet, ama zaman, ihtiyarlığın kırışıklarını silmese de yumuşatır.

Bir an duraksadı, heyecanlanmıştı.

— Herkes çekip gittiğinde, işimi bile bırakacağım. Ar-

tık calışmıyacağım. Yalnızca ruhum çalışacak. Bu insanlara daha yakın yaşayacağım ve onlara

yardım edeceğim.

— Nasıl bir yardım?

— Zamanı geldiğinde ona da bir çözüm buluruz. Tanrı ve ben.

— Ricardo, Ricardo! Hiçbir şeysiz nasıl yaşayabilirsin?

— Temelde tek şey yeterli. Hakkım olan mirasa karşılık buradaki küçük evi bana bırakmalarını

isteyeceğim. Bu temel koşul olunca her şey çözümlenir.

—Ya ben de kalmak istersem? Seni dünyada bırakamam. Hayatta benim için sevgi ifade eden

tek kişisin sen. Ya ben de kalmak istersem?

Ricardo, boğazının düğümlendiğini hissetti.

— Senden bu kadarını isteyemem. Ama kalırsan, bayram ederim.

— Eskiden sahip olduklarımızın yokluğunu hissetmez miyiz?

.— Ben şimdiye kadar hiç hissetmedim. O kibirli yaşantılardan zorunlu olarak kaçtığım ilk

günden beri. Aşık olduğum o kişiyle bir daha asla karşılaşmak istemiyorum. Sana doğruyu

söylediğimi biliyorsun...

Roberto, kulaklarına inanamıyarak başını salladı.

— Bence her şeyden feragat demek olan bir dünyayı denemek için zenginlerin dünyasını

bırakmak, ne kadar tuhaf.

— Neden tuhaf olsun, kardeşim? Uzun yıllar önce, Ga-utama Buda adında bir adam, yoksullar

arasında yaşamak için sarayındaki zenginlikleri ve debdebeyi terk etmişti... ve mutlu olmuştu.

Daha sonra başka bir adam, Assi-si'li Aziz Francesco da, aynı biçimde, bahtsızların yaşamlarına

ortak olmak için zenginlerin dünyasını bırakmıştı, öyle değil mi?

—Ama onlar birer azizdi!

—Yaşadıktan çağda onlara o gözle bakılmıyordu. Hiç

değilse başlangıçta.

Sustular. Sonra Ricardo yeniden aynı konuyu açtı:

— Bu arada, ailemizin artık ihtiyacı olmadığına göre, son aylığımızın geri kalanıyla sade bir

hayat sürebiliriz. Bittiği zaman da Tann yardım eder. İnan bana. "Süsenler, ne bez dokur, ne

de iş işler. Efendimizin kuşları, dünyayı yalnızca şarkılarının güzelliğiyle doldurur..."

Roberto, kararını vermişti:

— Seninle kalacağıma yemin ederim, kardeşim. Birlikteliğimiz, tüm serüvenlerin en garibi

olacak.

— Öyle olmadığını göreceksin. Aslında her şey çok basit. Saç sakal bırakacağız. İki ihtiyarcık

gibi rahat rahat dolaşacağız. Ben doksan altı yaşımda olacağım, sen de seksen altı. Hepsi bu.

Ve büyük bir sevecenlikle, insan kalbindeki iyiliğe yaklaşacağız. Bu da yalnızca Tann'nın elinde

olan bir şey. Kalplerinin derinliklerinde içtenlik bulundukça, herkes Tanrı'nm eline dokunabilir.

YENİ BİR DÜNYANIN EŞİĞİNDE

Gece olunca Antao yeni bir mum yaktı, sandalyesini alıp oturdu, Yaman'ı kucağına yerleştirdi

ve yeniden düşüncelerine daldı.

Ananias, artık ezbere bildiği bu hareketleri hiç düşünmeden izliyordu, bütün istediği

hareketlerin sırasını değiştirerek onu şaşırtmasıydı. Ama ne gezer! Antao hiç yanıl-mazdı.

Ananias da kendi sandalyesine oturdu. Rengi atmış sadeliği içindeki pembeye boyalı konsola

baktı. Üzerinde duran paket paket mumlar, mucizelere, ziyaretlere ve ermişi arayanlara verilen

öğütlere tanıklık ediyordu. İyileştirilmiş yılancık hastalıklarına, romatizmalara, hayaletlerden

korkmalara, belkemiği sorunlarına ('beli tutulanîa-

ra'), sinir bozukluklarına, öksürüğe ve ermişin, gözlerinin etkili bakışlarıyla iyi ettiği onca şeye

karşılık olarak getirilmiş mumlardı bunlar. Mumların, bu insanlann hayatla-rmdaki önemi

şaşılacak şeydi.

— ...Peki şimdi, Ricardo, ne yapacağız?

Ananias, sorduğu o ilk soruyu gülerek hatırladı. Sonra daha da fazla gülümsedi, çünkü şimdi

ağabeyini Ricardo diye çağırmak isteseydi, beceremezdi. Ricardo! Antao ona daha çok

yakışıyordu.

— ...Peki şimdi, Ricardo, ne yapacağız? Light Şirketi elektriğimizi kesti. Gecelerimiz karanlık ve

hüzünlü olacak. /

Ricardo, kayıtsız bir tavırla bakmıştı ona.

— Bir çaresine bakarız. Görürsün.

Büyük bir güvenle konuşuyordu. Nasıl olsa bir şeyler olurdu. Bu güvenlik duygusunu,

kurtulmayı nasıl becereceğini anlamak için başını derde sokmaya bayılan büyükannesinden

almıştı. Ailesi, her zaman son derece karmaşık bir aile olmuştu. Acayip, yüzeysel, bohem.

Ananias, kendisinin bile hemen hemen çocukça denebilecek ne delilikler yaptığını

unutmuyordu. Büyükannesi öldüğünde neredeyse hiç umursamamıştı. En küçük torununun her

istediğini yerine getiren ö ihtiyar kadına sevgi duymadığından değil. O ölmüştü ya, tamam!

Ölüm, hayatın içinde gerekli olan şeylerden biriydi. Saygısızca, ama gerekli bir şey. İnsanlar

doğuyordu, öyle değil mi? Hayatın çeşitli aşamalarını yaşayabiliyorsa, çocukluğunu

tamamlıyor, ergenlik çağını ve olgunluğu geçiyor, yaşlılığa giriyorsa, ölümün, bunların hepsini

birleştiren bir teyel ipliği olmasından daha doğal bir şey olamazdı. Yaşlı insanlar ölümü

beklemek zorundaydılar. Büyükannesi öldüğünde, kaskatı bedenine hiçbir duyguya kapılmadan

bakmıştı. Ne de olsa seksen iki yıl yaşamıştı! Bu sonuncu taşlaşma sırasında her şey yok olup

gitmişti: çocukluk, olgunluk ve yaşlılık dönemleri. Özellikle de, korkunç öyküler anlatmakla

geçirdi-

ği yaşlılık dönemi; bütün bunlar çok kısa bir süre sonra, kötü bir koku içinde sıfıra inecek,

gururu, azametli tavırları, zarif pozları ve kanında soyluluk kalıntıları olan bedeni, pis pis

kokacaktı. Öyküler anlatan, başkalarının arkasından dedikodu yapan, dua eden, iftiralar eden,

öğütler veren dili çürüyecekti. Solgun karnı bozulup giderken, hiçbir şeyi hatırlatmayacaktı, ya

da olsa olsa kurumuş tütün yapraklarını getirecekti insanın aklına. Yanılgılar, delilikler,

dengesizlikler ve sahte coşkular yaratan bir ailenin devamı olduğunu kimse hatırlamıyacaktı.

Gurur ve başarısızlıklar. Aslında belki de o, ailenin zorunlu ve kaderci bir devamından başka bir

şey olmamıştı.

Büyükannesi, dört mumun arasında yatan o büzülmüş, sıska şey değildi. Büzülmüş, yarı açık

ağzı, ne huzur ifade ediyordu, ne de acı. Ama mumlar öyle değildi. Mumlar

güzeldi, kımıldıyor,

hayatın temposuyla birlikte soluk t alıyorlardı...

Şimdi de mumlar konsolun üzerindeydiler.

—.. .Peki şimdi, Ricardo, ne yapacağız?

Yeniden büyükannenin hayali geldi gözünün önüne, çevresindeki acılı görünmeye çalışan,

kasıtlı bir acı ifadesi taşıyan, rol yapan yüzlerle birlikte. Bütün bunlar onu nasıl da

sinirlendiriyor, nasıl ailesiyle karşı karşıya getiriyordu! Kumar oynamaya bayılan, tembel

parmaklan yalnızca kâğıtları karmak ve fişleri avuçlamak için yaratılmışa benzeyen ailesiyle.

İşte bu yüzden, daha baştan beri, parmaklarının fişlerden değil de etten yapıldığını kendi

kendine kanıtlamak için, Bayan Bârbara'nın tavuklarının altını yoklamıştı.

Amcalarından bazıları, o ağırbaşlı toplum karşısında olduğundan başka görünmeyi

beceremediği için ona hırslanmalardı. Onlara teşekkür etmiyor, gelip de 'Başınız sağ olsun,

taziyelerimizi kabul edin' dediklerinde, omuz silkiyordu.

— Neden taziye? O yaşlıydı ve ölmesi gerekiyordu.

Hep aynı şeyleri yineleyerek zaten yan gitmiş durumdaydı; yüzünü sirkteymiş gibi gülünç bir

biçimde boyar olmuştu. Böylesi daha iyi.

On yedi yaşı, hissetmediği bir acıyı kabullenemiyor-du. Anlattığı öyküler güzeldi, ama kendi

gerçek öyküsü, insana acı verecek kadar aptalcaydı. Büyükannesini hep böyle tanımıştı. Ağır

ağır yürüyen bir ihtiyar. Yolculuktan döndüğü zamanlar, siyah etekliğini çocukların önünde

çıkararak, yıpranmış bir bedene biçim vermeye çalışan sımsıkı korsajmı gözler önüne sererdi.

Şekerlemeler, dergiler getirir, gülerek konuşur, geceleri Carotinha'nın öykülerini anlatır, sonra

da salyalı birkaç iyi geceler öpücüğü verirdi. Uzun sözün kısası, büyükanne ihtiyar bir kadındı.

— Büyükannemiz de bir zamanlar çocuktu, Roberto.

— Hayır, değildi!

— Elbette öyleydi. Senin gibi küçüktü. Sonra büyüdü.

Büyükannesi gözlerinin önünde hep ihtiyar olarak görünür ve her defasında biraz daha

kuruyup buruşurken, nasıl küçük bir çocuk olabilirdi? Hayalini kuruyor, gözünün önüne

getirmeye çalışıyordu. Günün birinde bir sonuca vardı; onu küçük olarak görüyordu, ama tıpkı

şimdi olduğu gibiydi. Korseli, korsajlı, siyah etekli bir minyatür. Tıpkı şimdiki gibi. Bu keşfine

gülmüyordu da, çünkü ciddi olarak düşünüyordu.

Mumlar konsolun üzerindeydi. Antao düşünüyordu, gecenin uykusu daha da sıcaktı, çünkü

kenar mahallede yaz, Copacabana'dakinden daha fazla ısıtıyordu.

— Peki şimdi, Ricardo, ne yapacağız? Hiç değilse bu karanlığa karşı muma ihtiyacımız var.

Ama mumlar, ölmüş büyükannelerinin dört bir yanındaydı. Yanan mumlar, sönen, tükenen

mumlar. Ciddi yüzlü insanlar. İkiyüzlülükler, çiçekler. Ricardo bakıyor, her şeyi uzun zamandan

beri tahmin eden gözleriyle izliyordu. Ricardo, kendisinden on yaş büyüktü. Her şeyi delip

geçen o gözler. Hiç kızmadan kardeşinin kusurlarını

düzelten, onu izleyen, fiziksel ve ahlaksal gelişmesine dikkat eden de oydu. Sakin, sevecen bir

insandı. Ötekilerdeki züppelikten eseryoktu onda. Aklına gelen her şeyi ona sormak hoşuna

giderdi. Aslında onun desteğiydi, dostuydu. Ailenin geri kalanı, ağabeyinin aradığı belirli

yalnızlığı kabul etmiyor, bankacı olarak çalışmasını da az çok kızgınlıkla karşılıyordu.

Askerlikten kurtulur kurtulmaz, kardeşine bankada kendi yanında bir iş bulacağına söz

vermişti. Hiç kimse, ailenin yanlış yolda olduğunu bilen Ricardo' nun gözlerindeki sertliğe karşı

koyamazdı. Ailedeki düzensizlik hakkında bir yorum yapmazdı, ama kendi özel hayatını

savunur, gözlerinin etkili kılıcıyla korurdu onu.

Masanın karşısında saat duruyordu. Daha doğrusu, büyükannesi, saatin karşısındaki masanın

üzerine yatırılmıştı. Saat, yine aynı saatlerde çalıyordu. Siyah saat. Siyahlar içindeki

büyükanne. Siyah —diyordu Peder Roqu-ete—, siyah, ışığın olmaması demektir. Gözlerinin

üzerine örtülmüş olan şal, artık koyu renkli bir mendille bağlanmış olan ağzına kadar iniyordu.

Şalın dantelinin arasından görünen teninin kırışık beyazlığı da, yeşile kaçan soluk bir tondaydı.

Ananias, daha fazla dayanamamış, Ricardo'ya bakıp dışarı çıkmıştı. Orada dışarıda, çiçekler

içindeki bahçe, akşamın geri kalan saatlerini yaşıyordu. Evin çevresini dönerek bahçenin dip

tarafına doğru yönelmiş ve dostu mango ağacına bakmıştı; onun yanmasında, onun dallarıyla

birlikte büyümüştü. Ağaç onun bütün sırlarım ve çocukluk hayallerini bilirdi. Zaten her ağaçta

bir çocuk kalbi yok muydu?

Güçlü yatay dallardan birine tutturulmuş olan jimnastik trapezinin belli belirsiz sallandığını

görmüştü. Başı döner, midesi, yaşadıklarının etkisiyle bulanırken, mango ağacının güzel

gölgesinde rahat bir soluk almıştı. Ölümden değil, ifade edemediği ve başka türlü gösterdiği

onca duygudan rahatsızdı. Haykırmak, yaşadığım hissetmek is-

tiyordu. Bacağının kaslannı yoklayarak sıçramış, elleri, trapezin tahtasını kavramıştı. Trapezde

giderek daha hızlı sallanmış, sallanmış ve sallanmanın verdiği başdönmesiy-le bakışları,

yelpaze biçiminde bir açıklıkta inip çıkan yeşil yaprakların karmaşası içinde kaybolmuştu.

Başdönmesi gittikçe artıyor, bütün dünya, o yeşilliğin içinde kayboluyordu. Dünya, daha Önce

gördüğü o katı, sıkıcı şeydi. İlkokulda insanın kıçını uyuşturan sıralar kadar katı. Kare kökler,

ikinci derece denklemler kadar sıkıcı. Çift köklü denklem formülünü genizden gelen bir sesle

açıklayan Ma-rist1 rahibin sesi kadar sıkıcı: "Eksi b'nin kare kökü, artı ya da eksi h2'nin kare

kökü, eksi 4ac, bolü 2a." Hayır, öyle değil, yanıldınız. Ben dedim ki: "Eksi b'nin kare kökü, artı

ya da eksi h2'nin kare kökü, eksi 4ac, bolü 2a." Böyle dediğine yemin edebilirdi, ama herhalde

artı ya da eksileri koyarken bir yerde yanılmış olmalıydı. Ne aptalca ve sıkıcı bir dünyaydı...

Her şeyi unutmak istiyor, sallanıyor, sallanıyor, zorlamak istediği bu unutkanlığın içine yeşili ve

huzuru doldu-ruyordu.

Trapezin çizdiği hat gittikçe büyüyordu. Bacaklarını kırmış, başaşağı gelmişti. Yeniden yukarı

baktığında, man-go ağacı, bir sirk çadırının kubbesine dönmüştü; bilekleri enli kayışlarla

bağlıydı. Bedenine yapışan beyaz bir tayt giymişti, askıları sırma işlemeli atletinin önünden

göğsü görünüyordu. Trapez gittikçe yükseliyor, ayaklarının burnundan ucu ucuna asılı olan

bedeni, seyirciler arasında ürpertiler yaratıyordu. İnsanlar coşkuyla bağırıyorlardı. Akrobasinin

zevkini çıkarırken, yeniden Sarrazani kardeşlerin en genci olduğunu hayal ediyordu. Trapez

yıldızı Sarrazani. Bağrışmalar azalıyordu. Ölümün ve vardığı son hızın büyüsüne kapılarak

gözlerini yummuştu. Çok geç-

1. Marist: 1817 yılında Marcelino Champagnat adında bir rahip tarafından Fransa'da kurulan,

gençlerin eğitimine yönelik dinsel bir kurumla ilgili olanlara verilen ad. (Çev.)

hızın büyüsüne kapılarak gözlerini yummuştu. Çok geçmeden dünya yeniden o eski sıkıcılığına

geri dönecekti. Sarrazani'lerin en küçüğü değil, yeniden Roberto olacaktı. Sirkin kubbesine

mango ağacının koyu yeşil yaprakları geri dönüyordu. Trapez duruyor, duruyor, duruyordu.

Gözleri bir anda açılmıştı. Gerçek alkış sesleri duyulduğunda açmıştı gözlerini. Yüzlerce alkış.

Yeniden trapeze tutunarak, yönünü şaşırmış bir halde yere atlamıştı. Çevresi,

tanıdığı bazı

yüzlerle sarılıydı. Cesareti karşısında gözleri korku içinde büyüyen insanlar. Cenaze nöbetinden

kaçıp, onun ve mango ağacının dünyasına girenler.

Salonu boşaltarak büyükanneyi alışkanlık halinde tespih çekmekte olan yarım düzine ele

emanet eden bu insanların kayıtsızlığını düşündü. Bahçe insan kaynıyordu. Onun neden

kaçtığını anlıyorlar, misafir salonunda kendilerini oyalayacak bir gösteri olsun istiyorlardı.

Gözleri yaşlarla dolmuş, odasının yalnızlığına koşmuştu. Daha sonra babası merdiveni çıkarak,

ihtiyarın yüzünü öpmesi için onu çağırmaya gelmişti. Onunla son kez vedalaşmalıydı.

— Gitmem. İstemiyorum. Beni tiksindiriyor. Yüzünde büyükannenin salyalı öpücüklerinin

anısını hissediyordu. Şimdi gözleri kapalıyken bile, siyah kefenin içinden çıkan yüzünü, solgun

dudakları bağlayan nemli mendili görüyordu. Hayır. Gitmeyecekti.

Tiksinme duygusu bütün düşüncelerini kaplıyordu. Büyükannenin kemikli, pis kokulu yüzü,

gittikçe soğuyor, buz gibi oluyordu. Hayır, gitmeyecekti. Her şey bittikten sonra, aşağıya

inmeye karar verdi. Salon sessizdi ve bomboştu, çünkü dışarı çıkardıkları eşyalar henüz

yerlerine konmamıştı. Çiçeklerin bayıltıcı kokusu halılara ve perdelere sinmişti.

Mum parçalan,

beyaz dikenler gibi yerin her tarafında görünüyordu. Eski saat, tekdüzeli soluklarla zamanı

sayıyordu. Çalan saatlerin hiçbiri, zamanın gerçek 126

anlamını belirtmiyor, mide bulandırıcı, neredeyse tiksindirici olan bu dünyanın varlığını

kanıtlayamıyordu.

Annesi, büyük salondaki aynalardan birinin önünde boyanıyordu. Büyük bir özenle, kırışıkların

gözkapakları-nı yok ettiği gözlerinin rimelini tazeliyordu. Annesi siyahlar içindeydi; her zaman

siyah, simsiyah olan o kocaman, güzel, pınl pırıl saat de, sıradan ve önemsiz ailesinin tüm

evrimini ve bir anda çöküşünü gizlice anlatıyordu sanki.

— Peki şimdi, Ricardo, şimdi ne yapacağız?

— İnancını kaybetme. Bekle hele. Yarın görürüz. Ananias, bu anılan kendinden iyice

uzaklaştırmak ister gibi kafasını salladı.

Saat, aynı saatti. Değişen, çevreydi. Orada, konsolun yakınında duruyordu hâlâ, çünkü artık

onu kimse istemiyordu. Eskimişti. Sarkaçlannın yaldızlan soyulmuştu. Küf, zamanı sayan bu

âletin tahtasını yavaş yavaş yiyip bitirmişti. İşini yapmadan susuyordu. Sessizlik içinde Ölüp

gidecekti. Tıpkı çekip giden ailesi gibi. Belki de onun öylesine iyi bildiği öyküleri hatırlamamak

için susuyordu. Eski, eski, eski siyah saat.

Ve yardım gelmişti. İki gün gecikmeyle de olsa gelmişti.

Yine böyle bir geceydi ve Yaman, Antao'nun sıska bedenine sürtünerek daha rahat bir pozisyon

arıyordu. Gece hâlâ sıcaktı ve yaz sıcağı kedilerin kızgınlığını artırıyordu. Sulamita herhalde

kendini içgüdülerinin zevkine bırakmış olmalıydı. Ama Yaman, hayır. Bu haşin hayvan,

romantik coşkuların aşamalannı çoktan aşmıştı. Ötekiler karanlıkta miyavlıyorlar, o ise, gözleri

neredeyse kapalı, kayıtsız bir tavırla hiç oralı olmuyordu.

Gecenin içinde bir çığlık yankılanmıştı. Korkunç bir haykırmaydı. Sokağa insanlar

doluşuvermişti. Bütün pencereler açılmış, saçlan dağınık bir sürü kafa uzanmıştı dı-şan.

Çocuklar korkuyla ağlaşmışlardı. O korkunç, canhıraş, acı çığlık yinelenmiş, bir an için geceye

asılı kalmıştı.

Birini mi gırtlakhyorlardı? Bay Costinha'nın evinden mi gelmişti? Hayır. Bayan Marfa Josd, bir

çarşafa sarına-rak çığlığın ne olduğunu anlamaya koşmuştu.

— 'Sefalet ve Açlık'ın karısıymış bağıran. ('Sefalet ve Açlık', veresiye satmayan bir manavdı ve

birkaç kuruş daha kazanabilmek için bir tek anasını satmadığı kalıyordu.)

— Bayan Cordelia, çığlığı duydunuz mu? Evet. Manavın karısının gözleri evinden uğramış,

gözkapaklarından dışarı fırlamıştı. Yarım düzine hayalet görmüş olsa gerekti. Gözlerini bir

noktaya dikmiş, ağzından salyaları akarak kendinden geçmişti. Dükkândaki bıçağı kapıp canına

kıymak istemişti.

Sonra Bayan Marîa Jose', sesini alçaltarak anlatmıştı: — Hani o terk edilen evdeki genç oğlan

var ya. Hemen koşup oraya gitmiş. Özür falan dilemeden insanları yararak geçmiş, kadının

yanına yaklaşıp, düştüğü yeri ateş gibi yakan bakışlarını dikrniş ona. Kadın, ellerini indirip

bıçağı ona vermiş, o da yavaşça dua etmiş.

Bayan Marıa Jose, Bayan Cordelia'ya dönüp yeniden yorumda bulunmuştu:

— Ben onların öyle dua ettiklerini bilmiyordum... Sonra ellerini kadının gözkapaklarının

üzerinden geçirmiş. Kadının bakışları düzelmiş ve kendine gelmiş. Çocuk onu odasına götürüp

yatağına yatırmış, alnını okşamış ve kadın ânında uykuya dalmış. Bugün hiçbir şey

hatırlamıyor.

Bayan Cordelia, gözleri evinden uğramış bir halde öylece durmuş dinliyordu. Önündeki çitin

üzerinden hayaletler, günahkâr ruhlar, beyaz cinler, süpürgesiz gündüz cadıları, neler neler

geçiyordu...

Ara sıra kekeliyordu yalnızca: "Olacak şey değil!" O günden sonra her şey değişmişti. Yaz aynı

şekilde geçip gidiyordu. Kediler geceler boyu miyavlıyorlardı. Ondan birkaç ay sonra,

Sulamita'nın büyükannesi olan o san kedi, upuzun sıskalığı içinde oransız gövdesiyle, otların

arasında birkaç çirkin yavru getirmişti dünyaya. Hayat ne güzeldi!

Bu olaydan sonra mumlar gelmeye başlamış ve rengi atmış pembe konsolun üzerinden bir

daha hiç eksik olmamıştı.

Ananias, önceleri ağabeyine korkarak bakıyordu. Ri-cardo'nun, ailesini öylesine etkileyen

gözleri, gerçekten bir tuhaftı. O bakınca bir şeyler oluyordu: bir alev dalgalanıyordu sanki.

Kendi isteğinin dışında korkunç bir güç oluşuyordu. Başlangıçta, onun çıldırdığını bile

düşündüğü olmuştu. Ama ötekiler, yavaş yavaş bunu ermişlik olarak adlandırmışlardı. Ricardo,

iyi bir insandı. Çok iyi bir insandı. Hakkı vardı: onun seçtiği bu hayat, insancıl ve gerçekti.

Mademki gönüllü olarak onun peşinden gitmişti, bu hayata uyum sağlayıp onu anlamalıydı.

Ağabeyinin mucizelerine de yavaş yavaş alışmıştı. Her şey öylesine doğaldı ki. Ünü bütün

sokağa yayılmış, mumlar giderek artmıştı. Ama para, hayır. Yaptıkları en fazla şey, bir tabak

yemeği kabul etmek oluyordu. Daha sonra, yavaş yavaş, ders vermeye, okuma yazma

öğretmeye başlamışlardı. Bütün bunlar yemek, çamaşırlarının yıkanması ve mum karşılığında

oluyordu. Ve geceleri artık karanlık değildi.

— Diz çök, kardeşim. Roberto, onun dediğini yapmıştı.

— Bundan böyle senin adın Ananias. Böylesi çok daha iyi olacak ve Tanrı'nın kulağına daha

yumuşak gelecektir. Ben de yalnızca Antao olacağım.

Roberto'nun yüreği hop etmiş, içinde sızlayan bir şey duymuştu. Ne olduğunu bilemiyordu.

Sonra yavaş yavaş alışmıştı. Ananias, Antao. Antao ile Ananias. Saat durmuş, gece sakin,

yalnızca sarı kedi karanlığın içinde uzun uzun miyavlamakta.

Çıplak Sokak

129/9

3

BUM...! BUM...! KÜÇÜK BİR SAVAŞ

Ananias orada durup, çitin üzerinden sarkmış, Bayan Bârbara'nın incir çekirdeğini doldurmayan

konuşmalarını dinliyordu. O arada Tricolinete de, parmaklıkların arasında oynamayı

sürdürüyordu. Sulamita, bütün tem-belliğiyle, yazın uzayan otlardan daha da

uzun, yayılmış

yatıyordu. Sapsaıı tüyleri, kurumuş otlarla aynı renktey-di. Yeşilimtrak, tasasız gözleri, hayatın

akışını seyrederken, ışıltılar saçıyordu. Geri kalan her şey, aynı eskisi gibiydi.

Bayan Barbara, haykırdı:

— İşte haydut orada.

Antao, aceleyle kapıya yöneldi, kapıyı aralayıp bağırdı:

— Şist!... Pedrinho, gel buraya!

Çocuk, kuş kafesini güvenceye alarak, on metre kadar ötede durdu.

Ananias, ona yaklaştı.

—Yaklaşmayın, yoksa kaçarım.

— Seni tutmaya niyetim yok. Yalnızca sana birşeyler söylemek istiyorum.

— Öyleyse 'deyin'.

Haydut, meydan okuyordu. Sekiz yaşlarındaydı ve her türlü şeytanlığa aklı eriyordu. Sınıfta

onu sinirlendirmek için her şeyi yanlış söylüyordu. 'Söyleyin'diyeceğine 'deyin' diyordu. 'Olsun'

diyeceğine 'ossun' diyerek dilek kipini katlediyordu. Hele özel adları büsbütün berbat ediyordu:

"Bartolomeo". "Bartolomeo değil, Pedrinho, Barto-lome" denir..."

— Bendin oralarda coleiro avlamayacağına söz vermiştin. Bir daha yapmayacağına Antao'ya

namus sözü vermiştin.

— Peki kim dedi böyle bir şey yapacağımı?

— Elindeki kafesi görüyorum.

— Bay Antao'ya, oraya gitmeyeceğime söz verdim ve gitmiyorum.

—• Öyleyse nereye gidiyorsun?

— Sokağın ucuna, Bay Abrahao'nun evine gidiyorum. Size dedim ya, bunu yapmasam, sinema

seansımı kaçırırım. Flash Gordön'u görmem için bana para veren siz değilsiniz.

— Gordön değil Gördon.

— Gördon ya da Gördon, bütün bildiğim, gidiyor olmam.

Arkasını dönüp yeniden yürümeye koyuldu. Ananias, canı sıkılarak gitmesine gozyumdu. O

sevdiği küçük karaltının, uzaklarda kaybolduğunu gördü. Sonra sükûnetle gülümsedi. Bay

Abrahao'nun evi çok hoştu. Bir keresinde evden kaçıp bütün günü Lübnanlıyla birlikte geçirdiği

için, o 134

1

yıl Noel'de ermiş olma şansını yitirmişti. Hem onun için, hem de melek olduğunu unuttuğu ve

seksen altı yaşında bir ihtiyarcık gibi davranmayı bir yana bıraktığı için. Kendini yeniden orada

hayal etti. Bay Abrahao, kocaman bir mango ağacının gölgesinde çok hoş bir çevre

oluşturmuş, çocukları çevresine toplamıştı. Onlara 'Serçelerim' derdi. Büyük bir şamata içinde

gelirler, her yanı çocukça bir sevince boğarlardı. Bahçenin her yanına kafesler kurarlardı. Kan

ter içinde geri dönerler, inanılmaz bir susuzlukla musluktan su içmek için izin bile istemeden

içeri girerlerdi. Suyunu emmek için portakal isterler, o da aşırmasm-lar ya da ham meyveleri

yemesinler diye hiç karşı koymazdı. Akşam olurken, Bay Abrahao'nun 'Dorly' sabunuyla banyo

yapmak için duşa gidip, seyrek saçlarını kelliğini kapayacak biçimde tarayarak, mis gibi

kokular içinde verandaya geri dönmesini beklerlerdi. Onun en sevdiği andı bu; hamağa oturup

beklerdi. Hemen her zaman öneri Pedrin-ho'dan gelirdi:

— Bugün şarkı söylemek istemiyor musunuz, Bay Abrahao?

— Artık ezbere biliyorsunuz..

— Zararı yok, yine de hoşumuza gidiyor.

Ve hemen gidip odadan mandolini getirirler, telleri tıngırdatırlardı. Bunu hoşlarına gittiği için

yaptıklarını biliyordu. Gerçi başlangıçta işin içinde biraz alay vardı, ama artık öyle değildi.

Dostluk için yapıyorlardı. Onun cömertliğine karşı bir minnettarlık gösterisiydi bu.

Koca gövdesiyle sandalyenin önüne doğru oturur, yakasız gömleğinin kollarını sıvayarak kıllı

kollarını ortaya çıkanr ve çalgıyı eline alırdı.

Yalnızca iki eski şarkı biliyordu ve bunları Arap müziği temposuyla okurdu. Uzak ülkesinin

özlemini gidermesine yardım ediyordu bu. Müziğin eski olmasının önemi yoktu. Önemli olan

yüreğini ferahlatmasıydı. İlk akorları vurur ve şarkıyı okumaya başlardı.

135

Kontun meyvesi ya ya Harcadığı hep bara.

Hayal âlemine dalıp gözlerini yumar, çocuklar da saygılı bir sessizlik içinde dinlerlerdi. Öyle ki,

bu iş olmasa, Bay Abrahao'nun evini ziyaretlerinde bir eksiklik hissedeceklerdi. Şarkı sona

erdiğinde alkışlayıp, hemen öteki şarkıyı isterlerdi.

Mandolinden yine aynı ince akorlar çıkardı, hepsi aynıydı:

Ey aziz, ey melek... İyilik et iyilik Öyle büyük iyilik ki Sanki Efendimizinki..

Kadın ve tavuk Birbirine eş Tavuk yer mısır Kadınsa bara... Ey melek, melek...

Çocuklar alkışlarlar, o da, ağzının sol tarafında altın kaplamalı köpek dişinin göründüğü

kocaman bir gülümsemeyle, yerine kaldırsınlar diye mandolini onlara geri verirdi.

Sonra yerinden kalkar, çocuklarla birlikte kapıya kadar giderdi. O saatte artık akşam olmaya

başlıyordu.

Bazıları elini sıkarlar, bazıları ise yalnızca yarın görüşürüz derlerdi. Bazıları hayırduasını bile

isterlerdi. Sonra da karanlık basmadan eve varabilmek için bir koşu tuttururlardı. Neşe içinde,

ellerindeki kafesleri sallayıp içlerindeki coleiro'lan büsbütün ürküterek.

Onların neşesiydi bu. Çocukluk neşesi. Çocukluk da kuşlar kadar güzeldi. Çiçeklerin en güzeli

gibiydi. Çocuk-

1. Arapçada 'p' sesi bulunmadığı için, Lâtin Amerika'daki Arap kökenliler bu sesi 'b'olarak

söylerler. (Çev.)

luk, bir güldü.

Ananias, ağır ağır dış kapıya geri döndü, ama bir araba gürültüsü onu kendine getirmişti ve

nedenini hemen anladı. Rosinea, ağır aksak yürüyerek sokağın tozunu kaldıran yaşlı bir eşekle

birlikte, arabanın yanında yayan olarak geliyordu. Sözünde duruyordu: bu kalpsiz sokaktan

uzakta yaşayacaktı artık.

Ouvidor sokağında keman kutusu bir darbeyle yere düştüğünden beri kendini tam bir facia

içinde hissediyordu. Kutu açılmış, içinden keman yerine bir önlükle, kapağı açılıp dışarı un ve

şehriyeler dökülen bir tencere çıkmıştı. Sokakta herkes birbirine anlatmış, o da ortadan yok

olmaya karar vermişti. Başka bir sokakta bir oda kiralayacak ve yeni dostluklar edinecekti.

Oradakilerin hiçbiriyle bir daha konuşmayacaktı. Bir tek onlarla konuşacaktı, çünkü onları

dürüst insanlar olarak görüyordu.

— İyi günler, Bay Ananias.

— İyi günler, Rosinea.

Araba biraz daha ilerledi ve Rosinea, kederli bir tavırla dönüp baktı.

— Hoşça kalın, Bay Ananias.

— Güle güle, Rosinea.

Ananias, Bayan Bârbara'nm evinin oradaki eski yerine döndü. Biraz daha sohbet edeceklerdi.

— Hayır, onu adam etmek mümkün değil.

— Öyle. İşin kötüsü ben bayılıyorum o çocuğa.

— Anlaşılıyor. Söylemenize gerek yok.

Ama arabanın gürültüsü kulaklarında yankılanmaya devam ediyordu.

— Bir şeyin farkına vardınız mı, Bayan Barbara?

— Neyin, Bay Ananias?

— Rio de la Plata'dan pazara muz getiren katır sürüsü artik buradan geçmez oldu.

Portekizlilerden biri mi hastalandı ne?

Bayan Barbara, yanıt vermeden önce meleğin ma-

sum yüzüne dikkatle baktı. Acaba gerçekten bilmiyor muydu, ona hiçbir şey anlatmamışlar

mıydı?

O sahne gözünün önünde canlandı hemen. Portekizlilerden biri, oradan geçerken şöyle

demişti:

— İşte şurası. Mucizeler yaratan o iki büyücünün evi şurada.

Biri bunu duyup kızmıştı; işte ne olduysa ondan sonra olmuştu. Ne? Ermişlere büyücü dersiniz

ha? Birbirlerine girmişlerdi. Ertesi gün, Bay Abrahao'nun evine saklanarak sürünün yolunu

gözlemeye koyulmuşlardı. Dediklerine göre yaşlı Türk1 bile bu olayda taraf tutmuştu.

Portekizlileri söylediklerine pişman etmişler ve onlara öyle bir gözdağı vermişlerdi ki, işin

şakası yoktu; hattâ bir daha o sokaktan geçmeye kalkışırlarsa, her defasında onlan sopayla bir

güzel okşayacaklardı.

— Doğru. Galiba başka sokaktan geçmeye karar vermişler.

— Ama çok büyük bir tur atmaları gerekecek.

— Eminim bu sokak çukurlarla dolu olduğu için öyle karar vermişlerdir. Özellikle de o büyük

yağmurdan sonra.

—Yağmur ne zaman yağdı, Bayan Barbara?

— Bir gece yağmıştı. Siz herhalde çok derin uyuyordunuz ki duymadınız.

Tartışmak istemiyordu, ama doğrusu yağmuru hiç fark etmemişti, çünkü yağmış olsaydı ertesi

sabah evin her yanı akardı. Her neyse.

Bir ot parçasını kemirmeye koyuldu.

— Eşyalarıyla birlikte Rosinea geçti. Zavallıcık. Bayan Barbara, içinden güldü. Bu insanlar

gerçekten

yalnızca ermiş olabilirlerdi. Her şeyden uzakta, iyiliğin yanında yaşıyorlardı. Buna hiç kuşku

yoktu.

1. Lâtin Amerika ülkelerinde, eski Osmanlı topraklarından vaktiyle göç edenlere, hangi etnik

gruptan olurlarsa olsunlar, 'el turco' (Türk) denir. (Çev.)

Bum!... Bum!... —Oysa küçük bir savaş çıkmıştı.

Okulda olmuştu bu. Çocuklardan biri, 'Şu çocuk, o delilerin sokağında oturuyor,' diye yorumda

bulunarak öteki çocukları kışkırtmıştı.

— Deli diye senin anana derler.

— Asıl seninkine.

Kıyamet kopmuş, müdire hanımın gelip, kollarını kavuşturmuş bir dizi çocuğu teneffüste

duvarın önüne dizmesi gerekmişti.

Ama iş bununla da bitmemişti, hayır. Ders sona erince, okulun köşesinde kavga çıkmıştı.

Çocuklardan

birini

cezalandırmışlardı,

yaralanan

çocuğun

burnu

kanamış,

gözü

anlatılamayacak biçimde morarmıştı.

Ve bu ikisi, hiçbir şeyden haberleri olmaksızın, yalnızca iyilik ediyorlardı. ,

Bayan Marfa Jose" bile, dobradinha yapmak için kasaba gerdan almaya gittiğinde, bu işe

karışmıştı. San benizli, sıska bir kadın itiraz etmişti:

— Hey, Bay Deodato. Ben daha önce geldim, siz de kalkmış bu büyücüye benden önce hizmet

veriyorsunuz.

Bayan Marîa Jose, âdeta bir oklu kirpiye dönüşmüş ve kadına diklenmişti:

— Sen ne söylüyorsun, kadın? Burada büyücü olan kim?

— Büyücü değilse de o iki deliye bitişik oturmakta. Bayan Marîa Jose, öyle bir tokat aşketmişti

ki, tek bir

küfür etmesine bile vakit kalmamıştı. Sonuçta sarı benizli, bir daha Bay Deodato'nun

dükkânına adım atamadı. Dediklerine göre fena halde kapışmışlar, hattâ etekleri

yukarılara

sıyrılacak biçimde yerlerde bile yuvarlanmışlardı. İşin kötüsü, sarı benizli, donsuz geziyordu.

— Gözünüze ne oldu, Bayan Marfa Jose?

— Hiçbir şey, Bay Ananias. Bahçede tavuk kovalıyordum, gözümü çite çarptım.

— Öyleyse sıcak suyla pansuman yapın da o morluk

geçsin.

Yok canım, zavallıcıklar hiçbir şeyden kuşkulanmıyorlardı.

— Bay Ananias, size bir sır verecek olsam, saklar mıydınız?

—Yemin ederim.

Ve hem ağzının, hem de kalbinin üzerine haç işareti

yaptı.

— Kim ölecek biliyor musunuz?

— Aman Allahım, Bayan Barbara. Böyle söylemeyin. Öteki, üzülerek anlattı.

— Bu, üzücü bir gerçek, ama gerçek. Bizim Bangû, gebe. Karnı büyüdü.

— Olamaz!...

—Doğru söylüyorum. Bütün hayali, daha sonra vatana hizmet etsin diye bir oğlu olmasıydı.

— Ama o çocuk doğuramaz ki. —Bunu hepimiz biliyoruz.

— Peki şimdi?

— Düşürmek istemediğini söylüyor.

— Zavallıcık!...

Bum!... Bum!... —Küçük bir savaştı bu.

BayPolydoro, panayırdayken, sucuğun kilosunun 'Sefalet ve Açlık'm dükkânında daha ucuz

olduğunu söylemişti.

— Öyleyse siz de oradan alın. Zaten orası mucizeler sokağı, öyle değil mi?

— Ne demek istiyorsunuz?

— Saçı sakalı birbirine karışmış o iki ihtiyar orada

oturmuyor mu?

— Bence siz sözünüzü geri alsanız iyi olacak. O iki adam birer ermiş. Hadi, bir daha tekrar edin

de göreyim.

Bu kadarı yetmişti. Adam hiçbir sözünü geri almadı, ortasında 'y' ile yazılan Bay Polydoro da,

Güvenlik Güçle-rindeki eski günlerini hatırlamıştı. Eşyalar ortada uçuşma-

/ ¦ -

. , Karsızlarda-ler, hepsi Poiynm*

ti. Evet, zava j &vvcaş, r , to.

14.- ^îrK —İçeri gire-_HoSça^,Baya anias,n

d* kalın kaim bıyığa-Kema^an^^^^o^*

»«** *" SaS>C^ar*y»»™*4*mha taI1ecikto>rttaTOBa 141

ber vermesini duyabilmek için kulak kabartarak, bütün bir günü eski püskü bir iskambil

destesiyle oyun oynamakla geçiren beş başıboş serseriymiş bunlar; duyar duymaz da,

kahvaltılarının yoksulluğunu giderebilmek için, tavuğun duyurduğu şeye ilk önce kim el atacak

diye bir koşu gi-derlermiş. Dorinha, Defin âyini yürüyüşünde Veronica rolünde ilâhî

söylüyormuş da (Defin âyini mi, yoksa Kefen âyini mi olduğu pek anlaşılamamıştı ya) günün

birinde Radyo Tupf'nin 'casting'inde yer almayı umuyormuş. Ro-sinea'nın kemanı artık yokmuş

da, uygunsuz bir anda te-petaklak olup önlükle şehriyeye dönüşmüşmüş. Bay Ed-mundo,

gazete almaya uğruyormuş da, ekmeğin parasını ödeyip emekli maaşının geri kalanını bicho

oyununa yatırı-yormuş. Sokaklarda evden eve zikzaklar çizen Jacob, evlere girip bütün olan

biteni ve olacakları dinliyormuş. Savaş, dünyayı acımasızca kana bulayıp insanları yok ederek,

pek çok nefretlere neden oluyormuş. Bütün bunlar konuşuluyordu. Hattâ daha da fazlası.

Konforu unutmuş, ama cırcır böceklerinin müziğiyle dolu çıplak sokakların bütün o renkli

dünyası buydu; belediyenin ihmalciliğiyle terk edilmiş, ama yaşanan hayatlarla rengârenk

sokaklar; kentin unutup gittiği, ama titreşimli, insancıl, soluk alan, var olan

sokaklar... Bütün

bunlar bir araya geldiğinde, Ananiâs'ın ağabeyiyle girişmeye cesaret edemediği bir sohbetin

harikulade konusunu oluşturuyordu.

İşte o zaman geceler dayanılmaz derecede uzuyordu. Boğucu, yapış yapış oluyordu. Kediler, o

bitmez tükenmez konuşmaları içinde bağrışıyorlardı: —Sana ipekli bir giysi vereceğim—

istemem. Sana ipekli bir giysi vereceğim— onu yırtarım, yırtarım". Saatler sessizce geçip

gidiyordu. Saat durmuştu. Kedilerin ermişi Yaman, Antao'nun kucağında, soluğunun

temposunu onunkine uydurarak soluyordu. Salonda mumların sessizliği, alevlerin tekdüzeli

dansı. Bu, üçyüz altmışbeş gün böyleydi. Üçyüz altmışbeş gün, artık yıllarda üçyüz altmışaltı

gün oluyordu. Kim ol-

sa bıkar, ara sıra sonsuzluğa karşı öfkeye kapılırdı.

Bellek oyunları oynamaya başlıyordu: denizlerin adları, dağlarınki, adalarmki. Gerçek coğrafya

haritaları. Grönland, Cibuti, Cayena, Fernando de Noronha... Hay al-lah: aklına yalnızca

hapishaneye benzer yerlerin adları geliyordu. Bütün sıcaklıklara kapalı dünyalar. Ama neden

olmasın? Gece de sıcak değil miydi? Evet, ama kediler yine de özgürdüler ve

ertesi gün

Sulamita, sonu gelmez bir düşün içinde, kuru otların rengine karışacaktı.

Kendi yakınmalarına öfkelenerek her şeyden vazgeçiyor, sonunda uyuklamaya başlıyordu.

Koşuşturma artmıştı. Sokak kapıları paldır küldür açılıyordu. Kapıları öyle bir çarpıyorlardı ki,

boyalan dökülüyordu. İnsanlar, bir an önce sokağa çıkabilmek için pencerelerden atlıyorlardı.

Aman Allahım! Neler olmuyordu ki! Kimse yerinde duramıyordu. Herkes tek bir noktaya doğru

yöneliyordu. Oyunlar, toplar, carniça oyunu, uçurtmalar, Light'm zaten ayakta olan sinirlerini

iyice bozuyordu. Her şey unutulmuştu. Tek geçerli olan, o büyük merak maratonuydu.

Ananias, çitin üzerinden sarkmıştı. Bay Edmundo, gazete almayı bırakmış, sokaktaki yönünü

değiştirerek, ayaklarını sürüyüp sabolanyla toprağı kaldıra kaldıra oraya gidiyordu. Kapı

önlerinde unutulmuş çocuklar, tek başlarına kalmalarına ağlıyorlardı. Oraya kadar gidemeyen

bildik yüzler, gözlerinde korku okunarak, sinirli hareketlerle çitlerin üzerine birikmişlerdi. Neler

olmuyordu ki!...

— Aman Allahım! —Ama açıklayıcı hiçbir haber gelmiyordu. Ne olduğu kesin olarak

bilinmiyordu. Herkes gidiyor, ama olanları anlatmak için hiç kimse geri

dönmüyordu.

Ananias, neredeyse yan beline kadar çitin üzerinden sarkmıştı.

143

— Hay kör şeytan, melek olmasaydım ben de gider^ dim oraya.

Aklı biraz karışmış olarak kafasını kaşıdı. Çünkü gerçekten melek olsaydı, oraya uça uça

gitmişti bile; buna hiç kuşkusu yoktu.

Olanları en az açıklayabilecek biri dönüp gelmişti: Bay Edmundo, kıpkırmızı suratıyla ter içinde,

neredeyse konuşamayacak haldeydi.

— Ne olmuş, Bay Edmundo?

— Dediklerine göre bir kadın kendini portakal ağacına asmış. Bütün bildiğim bu. Oraya kadar

ulaşamadım.

O sırada büyük bir umut ışığı belirdi: bütün evlerin boşaldığını ve kendisiyle ilgilenebilecek

kimsenin kalmadığını gören Bay Jacob, bir koşu oraya gitmişti.

— Siz bir şey gördünüz mü?

— Pek fazla bir şey görmedim, çünkü üzücü şeyler görmek hoşuma gitmez. Kadının biri kendini

portakal ağacına asmış. Korkunç bir şey.

Ne ondan başka kimse geçti, ne oraya gidip de dönen oldu, ne de olayın geri kalanını

anlatacak biri göründü. Sokakta kimseler kalmamıştı. İçeri girdi. Dışarı çıktı.

Musluğa gitti.

Yeniden sokağa döndü. Kimseler yoktu. Yeniden musluğa kadar giderek biraz su içti. Sokak

onu çekiyordu, ama hâlâ kimse yoktu. Sinirlerinin bozulduğunu hissediyordu. Teknenin önünde

durmuş, musluğu açıyor, ellerini yıkıyor, yüzünü ve saçlarını ıslatıyordu. Bağırarak Tri-

colinete'ye seslendi. Ama Tricolinete kendi parmaklıklı dünyasında yatıyordu, hiç oralı olmadı.

Ananias, melek olduğunu unutarak yeniden dış kapıya koştu. Hiçbir şey yoktu. Hiç kimse...

Allahım, bu insanlar deli! Kapı önlerindeki çocukların yaygarası artıyordu, o tek başına,

unutulmuş onca çocuğu avutamazdı ki. Birden gözleri parladı. Gözlerinin parıltısı giderek de

artıyordu. Bayan Marîa JosĞ, deli gibi bir heyecan içinde geliyordu. Memeleri bir sağa bir sola

salla-

— Hey, Bayan Cord^eeeeeeeelia! Öteki, yanıt vermedi.

Tiz sesi, sinirlerini ayağa kaldırmıştı. Öyle bağırıyordu ki, Rîo-Sao Paolo yolunun öte yanından

bile duyulabilirdi.

— Bayan Cordeeeeeeeeeeeeeeeeeeeelia!...

Öteki, soluk soluğa göründü, ellerini önlüğüne kuruluyordu.

— Hay Allah, yahu! Neredeydiniz ki bu kadar geciktiniz?

— Ayakyolundaydım, insan yaptığını yarıda kesemez

ki, zararlıymış.

— Aman, Bayan Cordelia, yardım edin bana! Ne korkunç şey! Neler olduğunu

hatırlayamıyorum bile. Gözlerimi yumuyorum ve karşımda görüyorum onu. Korkunç bir

Şey!

Sanki soluğunu tutmak ister gibi elini göğsüne bastırıyordu.

— Oraya gittim, Bayan Cordelia. İpe asılı bir top gibi durmadan dönüyordu. Gittim oraya.

Dünyanın insanı toplanmıştı. İnsanları yara yara yanma yaklaştım. Su bendi-

^ nin orada Jeremias'la birlikte oturan Bayan Eva'yı tanıyor musunuz?

Bayan Cordelia, gözlerini koca koca açarak başını salladı.

Otların içindeki Ananias da salladı başını, sanki doğrudan kendisiyle konuşuluyormuş gibi.

— Kafadan yarı 'kontaktı' o. Dediklerine göre hep içinde sıcak su buharı olduğundan

yakınırnıış. Artık Bay An-tao'yla birlikte dua etmek istemedi ve işte olanlar oldu. İki gündür

yemek yemiyormuş. Hayaller görerek köşe bucak dölamyormuş.

Bayan Marfa, olayı daha da dramatize etmek için bir an bekledi. Parmaklarını çatırdattı,

hareketlerini yavaşlatıp, uzun uzun karşısındakine baktı.

— Bay Jeremıas, mallarını satmaya pazara gittiğinde o yalnız kalmış. Kafasının içindeki

kargaşa da gittikçe artı-yormuş.

Yeniden durakladı. Bayan Cordelia'nın gözleri iyice dışan uğramıştı.

—Adam döndüğünde, oradaymış. Portakal ağacında asılıymış. Ne korkunç! Gözleri dışan

fırlamış. Sıska bacakları durmadan sallanıyordu. Hele dili, Bayan Cordelia, aman Allahım, dili

mosmor, ağzının bir köşesinden iki karış aşağı sarkıyordu. Teni, kahve süzgeci rengindeydi,

neredeyse kül renginde...

Bayan Cordelia'nın gözleri kıvılcımlar saçıyordu. Bilye gibi yusyuvarlak olmuştu. Soluk

almıyordu. Bedeni katılaşmıştı. Kaskatı. Dönüp kendi bahçesine doğru yürümeye başladı,

boğulma olayını anlatan Bayan Marîa Jose'nin sözlerini artık anlayamıyordu. Portakal

ağaçlarına bakarak ürperdi. Portakal ağaçlan öyle büyümüştü ki. Dallarının uçları kıvrıktı.

Boğumlarla doluydu. Ağaçların öyle çok dalı vardı ki. Asılmak için öyle çok ip sallanıyordu ki,

hem de ona doğru yaklaşıyorlardı. Sıra kendisine gelmişti. Neyse ki ölüm çabucak gelecekti.

Her şeyden vazgeçmişti artık. Gözlerini yumdu. Dünya çevresinde döndü ve yere düştü.

O gece ermişleri alelacele oraya çağırdılar. Antao, ellerini Bayan Cordelia'nın

yüzünde

gezdirerek gözlerindeki korku ışıltısını azaltmak için uzun süre orada kaldı. Kadm-

146

cağız sonunda uykuya dalana kadar. , • .

Bayan Barbara, kafasını sallayarak şöyle dedi kendi

kendine:

—Ya bu adam iyilik yapmaktan vazgeçer, ya da Bum!... Bum!... küçük savaş artarak devam

eder.

147

ASKER, RÜYA VE HEMŞİRE

Yaz, o güzelim yaz, sanki çoktan çekip gitmiş değildi. Aslında hava soğukken, geceler, uyumak

için çok daha hoş oluyor, sivrisinekler azalıyordu, ama erken kalkmak zorunda olanlar,

Pedreira do Murundu'da oturanlar ve fabrikaya kapanıp çalışanlar için çok eziyetliydi. İnşaatta

çalışanlar ise hep bir ölüm kalım savaşı içinde yaşıyorlardı; parmaklarıyla neredeyse

gökyüzüne dokunarak orada, yukarda duruyorlar, aşağı baktıklarında da mezarlıkla

karşılaşıyorlardı: yalnızca çiçeklerle, mumlarla, ya da insanın kalbinde yaşayan herhangi bir

özlemle anılan uyuyanların dünyası olan mezarlıkla.

Havalar soğuduğunda, herkes yazın geri gelmesini dört gözle bekliyordu. Yaz geldiğinde ise

şikâyetler artıyor-

du, çünkü sıcaklar çok uzun sürüyordu. Bu kez hiç bu kadar sıcak olmamış gibi geliyordu. Hiç

kimse mevsimlerden hoşnut değildi. En iyi ay, nisandı. Gökyüzü masmavi oluyordu, hava da

ne sıcaktı, ne de soğuk.

Artık soğuk hava, bir kadeh içkinin bile ısıtmayı beceremediği rutubetiyle, evlerin her

köşesinden içeri giriyordu. Doğru dürüst bir battaniyesi olan, onun sıcacık kucağına

sığınabilirdi. Ama ermişlerin ikisi birden, incecik bir yorganın altında büzülüyorlardı. Sanki

büyük boy cenin-mişler gibi, çenelerini dizlerine bitiştirmeleri gerekiyordu. Birazcık güneş

çıktığı günler hoşlarına gidiyordu. İşte böyle azıcık güneşli bir günün ortasında Bayan Maria

Jos£, onları banklarında oturmuş buldu. Tricolinete, Anani-as'ın ayaklarının dibinde kendini

ısıtıyor, Yaman da, neredeyse Antao'nun sıska göğsünden içeri giriyordu.

Bayan Maria Josö'nin elinde, gazete kâğıdına sarılı büyük bir paket vardı.

— Bilin bakalım ne getirdim?

Ermişler, yanıt vermeden belli belirsiz gülümsediler.

Bayan Maria Jose, paketi açtı ve içinden mavi renkli iki tane eski harmaniye çıktı. Yağmurda

giyilenlerden değildi de, yaldızlı düğmeleri olmayan ceketi andırıyorlardı daha çok.

Yerde, yarı açık paketin içinden düşmüş, pembe kâğıtlı başka bir paket daha vardı.

—Yeni değil ama ısıtır. Cordeiro'nun aklına esmiş bunları getirmek.

Ceketleri denediler, her ikisi de öyle ince, öyle sıskaydılar ki pelerin giymiş gibi oldular.

Bayan Marîa Jose, kafasını kaşıdı.

— Allah Allah! Cordeiro, oradakilerin en küçüğü olduğunu söylemişti.

— Çok güzel, sıcacık. Çok teşekkürler, Bayan Maria Jose\

— Evet, çok güzel.

149

Bayan Marîa Jose, yere eğilip öteki paketi aldı.

'Sefalet ve Açlık'ın dükkânından iki çift sabo aldım. Bu soğukta yere çıplak ayakla basıldığı

nerede görülmüş? Birdenbire adamakıllı bir gribe yakalanıp, fena halde öksürük ve zatürre

olacaksınız.

Pek hoşlarına giden saboları ayaklarına geçirip ağır ağır yürüdüler. Ananias, sevinçle

gülümseyerek Bayan Marîa Jose'ye baktı.

— Geçen yıl çok soğuk yaptığında, Bay Cordeiro'ya neredeyse sormuştum, insanı soğuktan

koruyacak böyle bir şeyi var mı diye.

— E neden söylemediniz? Bütün kış boyunca o soğuğu çektiniz...

— Bizim için zaten fazlasını yapıyorsunuz.

Bayan Marîa Jose\ duygulanmıştı. Hiçbir şeye asla itiraz etmiyorlardı. Onlar için her şey iyi ile

mükemmel arasındaydı.

— Ya sizin bizim için yaptıklarınız? Antao, söze karıştı:

— Biz gerçekten hiçbir şey yapmıyoruz. İnsan bazan Tanrı'nın yardımıyla tutarlı bir şey

yapıyor, o kadar.

— Bugün birazcık daha ısınmış olarak uyuyacaksınız, öyle değil mi, Bay Antao?

— Öyle sanıyorum.

Bayan Marıa Jose, ermişlikleri arttıkça her geçen gün biraz daha gözden kaybolan iki

ihtiyarcığa baktı ve ruhunun derinliklerinde, gözlerini yaşartacak kadar büyük bir acıma duydu

onlara.

— Baksanıza, bugün kahve içtiniz mi?

— Hayır, efendim. Bayan Barbara, tepedeki kuzinini ziyarete gitti, şu 'beli kayan' kuzinini;

Bayan Cordelia da Realengo taraflannda dolaşıyor. İlk torununun doğumuna gitti.

— Hay Allah! Öyleyse sizler dünden beri yemek yeme-diniz!

— Hayır, efendim. Pedrinho dün bana bir mariamole getirmişti, onu Antao'yla

bölüştük.

Bukadan da fazlaydı! Böylesine alçakgönüllü insanları görüp de gözleri yaşarmayacak bir

Hıristiyan olamazdı. Onlar asla hiç kimseden bir şey istemiyorlar, ama kendilerine gerek

duyulduğunda, iyilik etmek için hiçbir çabadan kaçınmıyorlardı.

Bayan Marfa Jos6, ikisine de elini uzattı.

— Hadi gelin, eve gidelim.

Ermişleri, sanki iki küçük çocukmuş gibi ellerinden tutarak sokağı geçirdi; gerçekten de iki

çocuktan başka bir şey değillerdi.

Mutfakta oturarak ekmek yiyip kahve içmeye koyuldular.

— Bir parça ekmek yiyin, Bay Antao. Neredeyse yok olmak üzeresiniz. Bay Ananias'dan daha

zayıfsınız siz.

— Gerek yok, Bayan Marîa Jose\ Ben hemen hemen hiç acıkmıyorum.

Ama kendisine uzatılan ekmek parçasını aldı.

— Vakit geçiyor, dostlarım. Bangu'nun karnı da öyle büyüdü ki görülecek şey...

Bir an sustular, çünkü üçü de bu facianın boyutlarını biliyorlardı.

— Eli kulağında, bugün de olabilir, yarın da... İşin en üzücü yanı da, zavallının, sahip

olamayacağı o bebek için giysiler işlemiş olması, artık yürüyemeyecek hale gelene kadar. Bana

öyle geldi ki sanki o kundak bezleriyle zıbınları ölüm için hazırlıyor...

Ananias, Antao'dan çok daha fazla duygulanmıştı.

— Çocuğu düşürsün diye herkes elinden geleni yaptı. Ama o, istemedi. Tann'nın iradesine

uymak istedi, karşı gelmek değil.

Ananias, o uzun boylu kadını getirdi gözünün önüne, onlann çamaşırlarını yıkamaya bayılır,

kulağa ne hoş gelecek şeyler söylerdi.

— O her zaman çok Bayer'di.

— Böyle karmaşık konuştuğunuz zaman sizi anlamıyorum.

Kullanılmış ceketinin içinde mutlulukla güldü Anani-as.

— 'Bayer'inse, iyidir'.1 Sonra, çok da iyi kalpli.

Sustular; Ananias'ın düşünceleri çok uzaklara, geçmişin gizli dönemeçlerine gitmişti. Bankadaki

iş arkadaşlarından biri hep bu tümceyi kullanırdı. Onu şimdi neden hatırladığını bilmiyordu.

Yeşil renkli tramvaylardaki bütün ilânları ezbere bilirdi o:

Sayın, yolcu, bakın hele

Yanınızda oturan

Şu yakışıklı beye.

İnanın ki neredeyse

Kurban gitti bronşite,

—Kurtuldu Kreozottu Rom sayesinde.

Dahası da vardı; arkadaşı, bütün bunları, bazı sözcüklerin hecelerini değiştirerek de

söyleyebiliyordu:

Sayın yolcu, hakin bele

Oturağınızda yanan

Şu bayışıklı yeke.

İnanın ki deysenere

Kurban gitti şronbite,

—Kurtuldu Romlu Kreozot sayesinde.

— Hadi, Ananias. Kendine gel. Nerelerdesin? Ayda mısın?

Antao'ya bakarak, hiçbir şey söylemeden güldü. Bir an için melek olmaktan kaçtığını

açıklayamazdı ona.

İkisi el ele tutuşup ağır ağır sokağı geçtiler. Ama daha önce, Bayan Marîa Jose'nin evine gidip

bir tabak yemek

1. Bayer ilâçlarının reklâmına atıfta bulunuyor. (Çev.)

yiyeceklerine söz verdiler.

Bu melek olma sorunu Ananias'm aklını kurcalıyordu durmadan. Hangi melek sınıfından

olduğunu, hangi sınıflandırmaya girdiğini hiçbir zaman Antao'ya söylememişti. Rahip Roquete

ona her zaman meleklerin pek çok gruplara aynldıklanm söylerdi: Melekler, Başmelekler,

Üstmelekler, Tronlar, Kerubiler, Seraflar, hattâ Domin-ler. Geri kalanını pek hatırlamıyordu.

Ama önemi yoktu. Seçme hakkı olsaydı, Dominleri seçerdi. Onlar daha güzeldiler; meleklerin

krallanydılar, dükleri ya da prensleriydiler. Ne güzel olurdu!

Hava yağmurlu ve oldukça rüzgârlı olduğundan, ceketlerin sıcaklığından yararlanabilmek için

mumları erkenden söndürmeye karar verdiler. Sırtlan pek olarak geçirecekleri ilk kış olacaktı

bu. Yıllannı, böylesine tatlı bir rahatlığı bilmeden geçirmişlerdi. Hınzır yağmur, kiremitleri

atlayıp, çatıyı koruyan tenekelerin dışına akıyordu. Ara sıra birkaç damla da, teneke kutuların

içine düşerek, insanın uykusunu getiren hoş bir ses çıkarıyordu.

Saat geceyarısını geçmiş olmalıydı ki hızlı hızlı kapı vuruldu.

— Bay Antao!... Bay Ananias!... ' Ananias, yerinden fırladı, bir kibrit çakıp

mumu yaktı. Kapıyı açtı, bir parça yağmur vurdu yüzüne.

Kapıyı çalan, koşa koşa gelmiş olan Bay Deodato'dan başkası değildi.

— Zenci Bangu. Ölmek üzere, sizleri görmek istiyor. Tartışacak ya da düşünecek vakit yoktu.

Hasır şapka-

lan kafalanna, yeni sabolan ayaklanna geçirip sokağa çıktılar.

Çirkin ve hüzünlü çıplak sokak, şakır şakır yağmur sulan altındaydı. Ara sıra su

birikintilerinin

üzerinden at-lamalan gerekiyordu.

153

— Sokak lâmbalarının altından gidelim, oraları daha yüksek ve daha az ıslak.

Lâmbaların çevresinde böcek bulutlan uçuşuyor, insanların yaklaşmasıyla kurbağalar

ürküyordu.

— Her şeyi yaptılar. Her şeyi! Fabrikanın eczacısı bile geldi. Ebeler, yapacak hiçbir şey

olmadığını söylüyorlar, çocuk bir türlü doğamıyormuş.

Bir süre daha yağmurun altında yürüdüler, ama çamur ve kayıp düşme tehlikesi yüzünden yol

bir türlü bitmiyordu.

— Üfürükçü Bayan Rosâlia'yı çağırmışlar, yapılacak bir şey olmadığını görmüş. Doktor

Frederico'yu çağırmışlar, sezaryen de yapılsa annenin hayatının kurtulamayacağını söylemiş.

Yardım istenebilecek her yere telefon etmişler, ama Deodoro'dan Engenho de Dentro'ya kadar

hiçbir şey bulamamışlar. Sampaio'da trenler birbirine girmiş; tam bir felâket olmuş.

Dediklerine göre çok insan ölmüş, daha önceki felâketlerde olandan daha fazla yaralı varmış.

Sokağın sonuna geliyorlardı ve ışıkları yanan evin çevreyi aydınlattığı fark ediliyordu,, Yağmura

rağmen kapıya ve çitin yakınına insanlar birikmişti. Bazıları.alçak sesle bir Bendito okuyorlardı.

Hemşire, işin sonuna gelene kadar sersemlesin diye hastaya bir iğne yapmıştı.

Ermişler içeri girerlerken, insanlar saygıyla uzaklaştılar.

İçerden kadının inlemeleri duyuluyordu. Üzerlerindeki ıslak ceketleri çıkarmalarına yardım

ettiler, onlar da alçakgönüllü bir tavırla oradakileri selâmladılar.

Bir köşede Peder Santa Helena oturuyordu, günah çıkartmak ve kutsal yağ sürme hizmetini

yerine getirmek üzere gelmişti.

Candan bir tavırla selâmladılar rahibi, çünkü onun çok iyi bir insan olduğunu biliyorlardı. Rahip

de karşılık verdi ve saçı sakalı birbirine karışmış bu zavallıların yok-

sulluklarını ve sıskalıklarını incelemeye koyuldu. Kilisesinin sorunlu adamlarıydı bunlar. Ama bu

kadar saf bakışlı, böylesine çocukça sade insanlar, son zamanlarda çıkan öylesine büyük bir

savaşı nasıl olur da hak ederlerdi? Oraya gelmelerinin nedeni, olsa olsa dua etmekti, buna

hakları da vardı. Kendisi de dua etmeye gelmemiş miydi? Zavallıcığın fazla acı çekmemesi için

yürekten dua ediyordu. Hayatı arayan, dışarı çıkmak isteyip de doğanın kendisine yardım

etmediği bir çocuğu olmasının ne demek olduğunu o ne bilirdi ki? Binlerce damla bir araya

gelse, orada, içerde inlemekte olan kadının hissettiği o korkunç acıya ulaşamazdı.

Rahip, içindeki huzursuzluğun verdiği teri silmek için elini alnından geçirdi. Hava soğuktu, ama

odanın içi boğucuydu, giysilerin, gereği gibi yıkanmadan pek çok kez kullanılmasından gelen o

ağır kokusuyla yüklüydü hava. Uyuklamaya çalışarak gözlerini yumdu, ama o iki adamın

yüzleri, tertemiz ifadeleriyle iki melek gibi, gözlerinin önünden gitmiyordu. Çok tuhaftı bunların

hepsi...

Antao, odaya girdi ve Bangu'nun, gözleri evinden uğramış bir halde, yüzü terden pırıl pırıl,

köhne bir yatakta yattığını gördü. Gözbebeklerinde cam gibi bir pırıltı vardı sanki.

Yanına yaklaşarak bir elini tuttu, hafifçe sıktı. Odada yalnızca kadının iniltileri duyuluyordu.

Ananias bile, rahatsız etmemek için soluğunu tutmuştu. Ermişin hareketlerini izleyenler, sanki

umutla, son bir umutla dolu bir akım oluşturmak istercesine, bakışlarını bütün gücüyle ona

diktiğini gördüler.

Hemşire, bu sahneden büyülenmiş gibiydi. Bayan Marîa Jose\ neredeyse Bayan Çordelia gibi

hissediyordu kendini, ona 'bir şeyler olacak'tı.

Bangu, onun kim olduğunu anlayınca, duyulur duyulmaz bir sesle yalvardı:

— Kurtarın beni, Bay Antao. Kurtarın. Ölüme terk et-

meyin beni...

— Sakin ol, kızım. Burada kimsenin ölmesi söz konusu değil. Sakin ol.

Elini bırakmadan, zorlukla yanına diz çöktü ve öteki elini, zencinin şişkin karnının üzerine

koydu.

İşte o zaman şaşılacak bir şey oldu. Antao, bakışlarını yukarı çevirdi, gözlerinden ışık

saçılıyordu.. Sanki ışıktan kocaman gözyaşları, yüzüne ve sakalına iniyordu. Bütün bedeni

saydamlaşıyor, yerden havalanmak ister gibi oluyordu.

Herkes, korku içinde ondan uzaklaştı. Bangu'nun dudaklarından canhıraş bir feryat yükseldi.

Karnı kımıldamaya, hareket etmeye başlamıştı.

Ermişin yüzünde giderek yok olmaya başlayan ışığın yerini korkunç bir solgunluk almıştı.

Kadının üzerine eğilerek, neredeyse kulağına doku-nurcasına konuşmaya başladı. Boğulur gibi,

acı çekerek konuşuyor, sözcükler zorlukla dökülüyordu ağzından:

— Gördün mü, kızım? Vatana hizmet edecek bir evlât istiyordun, değil mi? İşler her zaman

insanın istediği gibi gitmez. Ama Tanrı ona hayatını bağışladı. Rüyaların tam olarak yerine

gelmeyecek... Çocuğun asker olamayacak, ama güzel bir hemşire olacak...

Kendisini kaldırmalarını istedi, çünkü kalkacak gücü yoktu. Bütün bedeni tir tir titriyordu.

— Ebelerle hemşireyi çağırın. Doğum sancıları başladı. Artık iş onlara düşüyor...

Bayan Maria Jose'nin yaşlarla dolu gözleriyle karşılaştı. Başka bir şey yapamadı. Bayılarak yere

yığıldı.

Antao, bir hafta boyunca ateşler içinde yandı; Anani-as, ağabeyinin ölmek üzere olduğu

düşüncesiyle deliye dönmüştü. Ama sonra yavaş yavaş iyileşti. Sokağın bütün kadınları, gece

gündüz başucunda nöbet tutuyorlardı. Ba-156

yan Barbara, Bayan Cordelia ve Bayan Maria Jose de onların arasındaydı.

Bangu'nun bir kızı olduğu haberi, mahalledeki her sokağa çabucak yayılmıştı. Bayan Barbara,

korku içinde mırıldanmaktan kendini alamıyordu:

— Allahım, eğer eskisi küçük bir savaş idiyse —Bum!... Bum!... şimdiki ne olacak acaba?

— Gümgüm!... Güm!... Gümgüm!... topyekûn bir sa-

/

GERİ DÖNÜŞ

Peder Santa Helena, şakır şakır terler içinde, şişko gövdesini ağır ağır sürükleyerek, rengi

atmış bir güneş şemsiyesinin altına sığınmış, istasyona doğru yürüyordu.

İstasyonun basamaklarını çıkarken tabelâyı seçebiliyordu: Bangu. Yukarı çıktığında da, bütün o

yöre iyice görünüyordu. Bangu Atletik Kulüp'ün sahası. Dokuma fabrikasının büyük bahçeleri

ve daha uzaklarda, rüzgârın zevkine varan, gökyüzünde birbirine karışmış rengârenk

uçurtmaların dünyası. Uçurtma mevsimiydi ve çocuklar onun din derslerinden ve dualarından

kaçıyorlardı. Ama Tanrı'nın gökyüzünü, mavi ve bulutların beyazı gibi öylesine güzel renklerle

doldurmaktan daha büyük bir dua olabilir miydi? Biraz oyalanabilmek, yüreğindeki sıkıntıyı sö-

küp atabilmek için bunları düşünüyordu. Şu anda o uçurtmalar dünyasındaydı. Çıplak

sokakların dünyasında. Veremin dünyasında. Fabrikanın özlem dolu sireninin yiyip bitirdiği

insanların dünyasında.

Basamakları ağır ağır inmeye başladı, gutunu azdırmamak için ayaklarını dikkatle basıyordu.

Ama bu kez elleri daha çok ağrıyordu, çünkü siyah çantasını durmadan bir elinden öbürüne

geçirse de, dünyanın tüm günahları kadar ağır geliyordu ona. Çantanın içinde o lanet olasıca

'dilekçe' vardı. Böylesine bir acımasızlığın ve talihsizliğin taşıyıcısı da kendisiydi.

Öyle perişan bir haldeydi ki kendisini selamlayanlara bakamıyordu bile. Pontius Pilatusfia1 aynı

durumda hissediyordu kendini. Hiçbir şey yapanıaz durumdaydı. Hiçbir

şey.

Bir yer bulup oturdu, o kahrolasıca çantayı da ayaklarının dibine koydu. Kimseyle konuşacak

hali olmadığı için cebinden gözlüğünü çıkarıp burnunun üzerine yerleştirdi ve dua kitabını açtı.

Hiç değilse ruhunda birazcık huzur doğabilsin ya da huzura yeniden kavuşabilsin diye Tanrı'y-la

konuşmayı deneyecekti. Böylece, gerçekten dua etmeyi başaramadığı için dua ediyormuş gibi

yapınca, insanlar onu yalnızlığıyla başbaşa bırakacaklardı.

Yine de birkaç çocuğun yanma yaklaşarak kendisinden 'azizcikler' istemesini engelleyemedi.

Ceplerini araştırdı, bulamayınca da dua kitabının arasında işaret olarak kullandığı birkaç

tanesini onlara verdi. Onlar bitince de hüzünle gülümsedi.

— Başka yok. Kiliseye gelip beni bulursanız, size daha fazlasını veririm. O küçük resimlerden

herkese yetecek kadar var.

Dikkatini yeniden dualara verdi; bunu başaramıyor-

1. Pontius Pilatus, İ.S. 26-36 yıllan arasında, İsayı'yı yargılayan mahkemeye başkanlık eden ve

çarmıha gerilmesi emrini veren Yahuda valisi. (Çev.)

du, çünkü Uç Marîa'ların mızrak gibi uzanan parmaklan, onu kilisedeki kutsal

eşya odasının

duvanna sıkıştırarak çaresiz bırakmışlardı.

— Ne yazık ki, Peder Santa Helena, siz bu işi fazlasıyla sürüncemede bıraktınız. Çok fazla.

Bakın şimdi hayatlarımız nasıl bir tehlikeyle karşı karşıya. Adamakıllı bir önlem almak

zorundasınız.

Gerçekten bir savaş başlamıştı. Aslında, iki savaş. Bir yanda, birbirlerini tehdit edip yok eden

insanların dünyası. Almanya, Fransa'yı yutuyordu, İngiltere'yi yutmakla tehdit ediyordu.

Gazete haberlerinde kanlı fotoğraflar yayınlanıyordu. Rusya, hemen taraf tutacaktı. Birleşik

Devletler de öyle. Gemiler yola çıkmıştı. Brezilya, savaşa katılmıştı. Bayan Concepciön'un oğlu

Sebastidn bile gönüllü olarak yazılmıştı. Yirmi yaşının saflığı içinde, büyük bir mutlulukla

savaşa doğru yola çıkmış, gururu, annesinin yüzündeki gözyaşlarını silmeye yetmemişti. Onun,

öylesine genç, öylesine yakışıklı, öylesine mutlu, kendisini kutsaması için kiliseye kadar

geldiğini hatırlıyordu. Onu kut-sadıktan başka, bu uğursuz serüvende koruması için Nos-sa

Senhora de Penha madalyonunu da bir çengelli iğneyle göğsüne tutturmuştu. O anda pek çok

insan böyle hissetmiş olmalıydı. Kaç ana, kaç baba, o huzursuz gençliğin

yuvalarından kaçıp

gittiğini görecekti! Ve Tanrı, o savaşta kiminle olacaktı? Yalnızca sevgi, huzur ve iyilik demek

olan Tanrı. Herhalde Almanlar da kendi dinlerinde Tanrı'nın kendileriyle birlikte olduğuna

inanıyorlardı. Herhalde Fransızlar ve onların dini de Tanrı'nın kendilerinden yana olduğuna

inanıyorlardı...

Öğleden sonraları gazeteler, yeni yeni kanlı haberler duyuruyorlardı. Yeni gaddarlıklar. Yeni

barbarlıklar. Batan gemiler. Artık Brezilya gemileri bile torpillenmeye başlamıştı. Acımasızca

parçalanmış pek çok Brezilya gemisinin adlarım okumuştu. Adlarını birbirine karıştırıyordu. O

adlan andığında doğru söyleyip söylemediğini bilemiyor-

.....Bili.....

du; Poconi miydi, Itanage miydi, yoksa başka bir tanesi mi. Yalnızca biri, belleğine kazınmıştı:

Araraquara. O da, önünde bir arara' adı olduğundandı...

Ama aklını kurcalayan düşüncelerde, başka bir savaşın parmağı vardı. Kendini daha yakından

ve daha acımasızca ilgilendiren bir savaştı bu. Üç kızkardeşin, kendisine doğru kargı gibi

uzanan parmaklarıydı.

— Nasıl bir tehlike karşısında olduğumuzu görün. Evimizin camlarını kırdıklarını kendi

gözlerinizle gördünüz. Şimdilik yalnızca camla yetindiler. Ama tehditler de aldık. Kâğıtlara

yazılıp taşlara sarılmış notlar. Bu çılgınlık böyle sürüp gidemez. Mümkün değil! O sokakta

oluşan kollektif isteriyi ve bunun komşu sokakları da nasıl sardığını görüyorsunuz. Bizim kutsal

hayatlarımızın karşılaştığı tehlike yetmiyormuş gibi, şimdi bir de evin bütün önünü onarmak

zorunluluğunun getireceği çok büyük bir zararla karşı karşıyayız!

Öte yandan Bay Abrahao da çıkagelmişti. Noel gecesi âyinindeki şık giysileri vardı üzerinde.

İhtiyar Lübnanlı kalkıp kilisedeki odasına kadar geldiyse, savaşın gerçekten patlak verdiğine

işaretti bu.

— Bakın, Beder Santa Helana. Kimse kimsenin işine burnunu sokmak niyetinde değil. Ama

gerekiyorsa, inceldiği yerden kopar. O azizcikleri rahat bıraksınlar, çünkü onların kimseye bir

zararı dokunmuyor. Ellerini hebimize yalnızca iyilik yabmak için uzatan zavallı masum

insancıklar onlar.

Sıkıntıdan ter içinde kalan alnını ve artık kırlaşmaya başlayan kocaman kara bıyığının

çevrelediği burnunu silip biraz rahatladı.

— Hayır, Beder, azizcikleri düşkünler evine götürmek söz konusu olamaz. Onlar oradan

çıkarlarsa, ancak kendi istekleriyle çıkarlar. Ben buraya oradaki ve öteki so-

1. Arara: Bir yırtıcı kuş. (Çev.)

kaklardaki insanların hebsinin adına geldim. Tamam mı, Beder Santa Helena?

İhtiyar Lübnanlı, onlann o sokaktan yalnızca kendi özgür ve içten gelen iradeleri ile

çıkabileceklerine yemin etmişti.

Ama üç kızkardeş, yine onu suçluyorlardı.

— Kabahat biraz da sizde, Peder Santa Helena; işin bu boyutlara varmasına göz

yummamalıydınız. Bu adamların düşkünler evine gitmeleri gerekiyor. Delilerin yeri, düşkünler

evidir.

Pederin seyrek san saçlannın son aylarda kırlaşması boşuna değildi. Öylesine dalgındı ki

yaklaşmakta olan treni ve binmek için kendilerine yer arayan insanları fark etmedi bile.

Adamın biri onu dürttü.

— Peder, öyle dalmışınız ki treni kaçıracaksınız.

Sıkıntı içindeki şişko gövdesini kaldırmak için sevecenlikle kendisine uzanan yardım ellerine

gülümseyerek teşekkür etti.

— Bırakın çantanızı ben alayım.

Böylesi daha iyiydi, çünkü adam, dünyanın ezici ağırlığını taşımakta olduğunu bilmeyecekti.

Trende boş yer yoktu, ama hayırsever biri, oturduğu yeri şişman ve yorgun, ter içindeki kederli

rahibe bıraktı. Çantasını bacakla-nnın arasına koyup, cebinden dua kitabını çıkardı yeniden.

Sohbetlerden kaçmak ihtiyacındaydı, ama yine de bu savaşla ilgili iki yoruma tek heceli

yanıtlar vermek zorunda kaldı.

— Bazılan onlara deli gözüyle bakabilirler, ama ben bugüne kadar onlann yaptıklannda iyilikten

başka bir şey görmedim.

Bayan Marfa da Penha, yaşlı bir dövüş horozu gibi kabarmıştı.

— İyilik mi? Siz buna iyilik mi diyorsunuz? Delilik bu, hem de en âlâsından. Ben, toplumun

çoğunluğu adına konuşmak üzere buradayım. Onlar iyilikle ya da kötülükle

buradan gidecekler. Sokaklardaki insanların saflığına karşı girişilen saldırıların cezasız

kalmasına yardım etmiş oluruz. Efendimiz Hazreti İsa, Golgota'da o çarmıhı, pis ve cahil iki

ihtiyar dilenci kendisini gülünç duruma düşürsün-ler diye yüklenmedi.

— Onlar hiç de öyle değiller. Yama içinde olabilirler, ama üstleri başlan tertemiz, ne sadaka

dileniyorlar, ne de cahil insanlar. Tersine, İsa'nın sevecenliğini öylesine belirleyen o tatlılığa ve

insancıllığa bürünmüşler.

— Öyleyse siz onlann tarafını tuttuğunuzu mu söylemek istiyorsunuz? Hem bizim

saygınlığımıza, hem de Kutsal Kiliseninkine karşısınız demek!

— Ben taraf tutuyor değilim. Ama acele etmek de istemiyorum, bir haksızlığa katılmak da.. .

¦— Erkeklerimizin bize yapılan saldırılan engellemek için silâhlanacaklarını bilseniz iyi olur.

Bizim insanlanmı-zm da, dostlanmızın çocuklannın da. Ve bilin ki bu şiddet ortamında oluk gibi

kan akacak, Peder Santa Helena! Hayaller gören bir avam tabakasının şiddeti karşısında kimse

bizi tutamayacak.

Aman Allahım, Allahım! Ne yapmalıydı? Böyle bir durumda ne gibi gerekçeler öne sürebilirdi?

— Pekâlâ. Olabildiğince sakin bir biçimde hareket etmeye çalışacağız. Oraya kadar gidip o

sokağın insanlarıyla konuşacağım.

Gitmişti de. Gelen yanıt, net ve içten olmuştu.

— Onlar düşkünler evine gidemezler. Zorla da buradan çıkanlamazlar. Ancak kendileri içten

gelen iradeleriyle oraya gitmek isterlerse, giderler. Ya da akrabalan gelip onlan alırlarsa...

— Güzel. Peki bu durumda akrabalannakim haber verecek? Birinin kalkıp kente kadar gitmesi

ve akrabalannı bulması gerekiyor. İşte gerçek, bütün çıplaklığıyla ortada.

Sonunda o kimse, kendisi olmuştu. Yanında eski püs-kü çantasıyla, raylann üzerinde kayıp

gitmekte olan o tre-

ne bu yüzden binmişti işte. Sabrının ve yaşlılığının üzerine açtığı, oldukça eskiyip rengi kaçmış

güneş şemsiyesiyle birlikte. ¦ ¦ .

Elindeki kitabın sayfasını çevirdi, çünkü dua etmekte olduğu izlenimini vermek zorundaydı.

Savaştı bu. Savaşlar. Savaş. Savaşlar. Tren, uyukîa-yanlara yineleyip duruyordu: savaş,

savaşlar, savaş, savaşlar...

Orada insanlar birbirlerini öldürüp yok ediyorlardı. Burada insanlar birbirlerini öldürüp gırtlak

gırtlağa geliyorlardı. Bir kez daha ö mucize dedikleri şeyi getirdi gözünün önüne.

— Siz kendiniz tanık oldunuz o mucizeye.

— Hayır, ben mucizeyi görmedim. Ben daha önce çıkmıştım; bir mucize olduysa, Tanrı'mn

izniyle olmuştur. Tanrı'nm iradesi dışında kafamızdan bir tek saç teli bile düşmez.

Bu beyan karşısında alaylı gülüşmeler duyulmuştu. Ama onun o adamlarda gördüğü en büyük

mucize, sadelikleriydi. Çekine çekine, içlerine kapanarak geliyorlardı. Öylesine büyük bir saflık,

iyilik ve anlayışla bakıyorlardı ki, çevrelerindeki insanların yüreklerini güven ve

huzurla dol-

duruyorlardı. Rahip, hayatındaki bu başarısızlığı kabullenerek, deli dedikleri bu iki adamın

bakışlarını gözünün önüne getirdi. O tatlılık ve sevgi dolu ışıltı, gerçek bir tapınak gibiydi. Onun

kilisesindeki bütün mumlardan, bütün kandillerden, bütün mihraplardan, bütün azizlerden

daha büyük, daha sıcak, daha insancıl, daha gerçek bir tapmaktı.

Kendim tutamayarak gözleri yaşlarla dolmuştu; adînin baş harfleri yeşil iplikle işlenmiş

mendilini alelacele çıkarıp gözlerini örterek, alçak sesle hıçkırdı. Çünkü acınacak durumdaki

zavallı bir rahibin, ağlamaya bile hakkı yoktu.

Ömründe görmediği kadar lüks, küçük bir salona alınmıştı. Çantasını dizlerinin üzerinden

ayırmadan, ne yapacağını bilemez halde bekliyordu; şemsiyesini hizmetçi alıp götürmüştü.

Onu orada unutacak olsa, sahip olduğu tek şemsiye olmasına rağmen, utancından asla geri

dönüp isteyemezdi.

Mabel, ağır ağır yürüyerek girdi içeri. Onu eskiden tanıyan Peder, davranışmdaki değişikliği

fark etmişti. Artık saçları tümüyle bembeyazdı, ortadan ayırıp başının arkasında halka

biçiminde toplamıştı. Elini sıktı ve aynı eliyle, ne kadar zorlukla hareket

edebildiğini anladığı

rahibi omzundan tuttu.

— Ne kadar uzun zaman oldu, öyle değil mi, Peder Santa Helena?

Nezaketle gut hastalığım ve akşam yemeğine kalıp kalamayacağım sordu.

Rahip, ne diyeceğini bilemiyordu. Bu kadın, vaktiyle onun ortamında, kendisinin şimdi burada

olduğundan çok daha rahat olmuştu.

Elleri, kendisine iyi baktığını gösteriyordu, tırnaklarına doğal renkte bir oje sürülmüştü.

Kırışıkların yaşlılığını ve saygınlığını gösterdiği yüzünde boyadan eser yoktu.

—Yine mi onlar?

— Evet. Yine onlar. Yalnız bu kez işler bir faciaya, hattâ neredeyse bir savaşa dönüşmek üzere.

Öne eğilerek çantasını açtı ve 'dilekçe'yi çıkarıp uzattı.

Mabel, gözlüğünü takıp ağır ağır okudu. Şaşkınlıkla rahibe baktı. Gözleri yaşlarla doluydu.

Büyük bir acıyla yalnızca şöyle mırıldanabildi:

— İnsanların hakkı var. Kiliseniz haklı, ve tabii siz de öyle.

— Ben bu işte, zor durumda kalan Pilatus gibiyim, Bayan Mabel. Onların basma böyle bir şey

gelmesini istemez-

dim. Sonuna kadar direndim. Oradan zorla çıkarılmalarına dünyada razı olamazdım. Zaten bu

yüzden bu mesajı getirenin ben olmasına karar verdim.

Üzerinden bu yükün kalkmasıyla, elleri her zamanki gücüne kavuşmuş ve ruhundaki

huzursuzluk azalmış gibiydi.

Mabel, elindeki kâğıdı kucağına bırakıp uzun uzun tül perdeye baktı. Sonra oradaki çıngırağın

kurdelesini çekerek, insanı duygulandıracak bir ifadeyle gülümseyerek bekledi.

Hizmetçi içeri girdiğinde ona yalnızca şöyle dedi:

— Lütfen Bayan Clarissa'ya söyleyin de benim yerimi alsın. Bugünlük oyuna dönmeyeceğim.

Kapı kapandlkdan sonra, rahibe bir açıklamada bulundu.

—Pif-paf oynuyorduk. Herhangi bir hayır işi için haftada birkaç kez oynuyoruz.

Şimdi sorunun ağırlığı onun omuzlarına yüklenmişti ve bu sorunu çözmeye nereden

başlayacağını bilemiyordu.

— Sizce bu bir tedavi konusu mu? Elbette öyle. Ben de öyle düşünüyorum.

Rahip, başını olumsuz anlamda salladı.

— Bu insanların onları o sokaktan kovmalarına varacak kadar mı kötülediler, bilmek isterdim.

— Onları mucize yaratmakla suçluyorlar. İyilik etmekle suçlanıyorlar. Böyle bir şeye gerek

olduğunu sanmıyorum, ama benim kilisemin insanlarıyla onların oturdukları evi çevreleyen

sokaklardakiler arasında korkunç bir savaş patlak verdi.

O yoksul ev, bütün ayrıntılarıyla Mabel'in gözünün önüne gelmişti.

— Onları oradan çıkarmaya çalışırız.

Ama duygularına yenik düşmüştü, ağlayarak pederin ellerine sarıldı.

166

7873

— Lütfen, Peder Santa Helena, çocuklarıma kötü dav-ranılmasına izin vermeyin. Onlar hasta,

ama cani değiller.

— Ben değil, o sokağın insanları, kimsenin onlara dokunmasına izin vermeyeceklerdir. Ben de

kendi hesabıma durumu yumuşatmaya çalıştım. Şiddet kullanılmaması için elimden geleni

yapacağım.

Hizmetçi, gümüş bir tepsiyle geri dönmüştü. Mabedin elleri öyle titriyordu ki, Peder kahveyi

kendisinin koymasına izin vermesini rica etti. Kahve, sinirleri bir parça yatişürmıştı; hizmetçi

çekilir çekilmez konuya devam ettiler.

— Geri dönmeleri için siz gidip onlara yardımcı olamaz mısınız?

— Benim yarlığım hiçbir işe yaramaz. Hattâ belki de durumu daha kötüye götürür. Onlann

gözünde, benim kente geri dönmem bir hüsrandı. Onlar bunu, eskiden sürdüğüm hayatın aynı

yüzeyselliğine geri dönmem olarak yargıladılar. Ama ihtiyarlığımın geri kalanını yeniden

güvence altına almaktan başka bir şey yapmadığımı anlayamadılar.

— Belki en küçük oğlunuz...

— Robertomu?

Peder Santa Helana, gülümsedi:

— Evet. Ananias dedikleri. Belki o, pek o kadar hasta değildir ve size yardımcı olabilir.

— Çok zor. Roberto her zaman ağabeyinin peşinden gitmiştir. Yıllardan beri o korkunç

serüvende ona eşlik etmesi de bunun kanıtı. Her Noel'de ne oluyor, biliyor musunuz? Ben

arkadaşlarımın her birine armağanlar yolluyorum ve Bayan Barbara'dan onlara da bazı

paketleri vermesini rica ediyorum; bir de öğreniyorum ki paketleri açıp, onlara daha çok

ihtiyacı olanlara dağıtıyoriarmış. Hep böyle oldu. Onlar bizi reddettiler, yalnızca sağlıksız

insanlar onlar gibi yaşayabilir.

I

il

— Onlar gibi olup, her şeyden vazgeçmekten gelen o ruh huzuruna sahip olabilmek için neler

vermezdim! Daha önce de hiçbir aziz, deli gözüyle bakılmaktan kurtulamamıştır. Onları

yalnızca Tanrı'nın adaleti yargılayabilir.

Mabel, koltukta arkasına yaslanarak derin derin içini çekti.

r- O sokağı çok zaman özlemişimdir. Bu hayatta fazla bir anlamımız olmadığını keşfetmem için

Tanrı'nın önüme çıkardığı bir fırsat olmuştur orası. O sokaktaki insanların yüreklerinde

bulduğum içtenliği, başka hiçbir yerde bulamamışımdır. Her neyse...

Yeniden doğrularak elektrik düğmesini çevirmesiyle, akşam karanlığının çökmeye başladığı

salona ışık doldu.

— Romulo yann sabah arabayla gidip onları getirmeyi dener. Bir kez buraya geldiler mi, en iyi

doktorlara, en iyi sanatoryumlara götürülürler. Beni asıl kaygılandıran şey, Peder, onların

gelmeyi isteyip istemeyecekleri...

— Yumuşaklık, beceriklilik ve sabırla, sonunda döneceklerdir.

— Aksi takdirde?

Peder, vermeyi istediği yanıtı veremeyerek, ellerini iki yana açtı.

— İnsanlar... polis... düşkünler evi...

— Lütfen, devam etmeyin. Deli de olsalar, onlar benim evlâtlarım, ölünceye kadar onlara

yardım etmeye uğraşacağım. Onların bizim hakkımızda bir şey duymak istemediklerini bile

bile. Siz Römulo'ya eşlik ederek bize yardımcı olabilirsiniz.

— Elimden ne gelirse içtenlikle yaparım.

— Öyleyse burada kalın. Yemeği bizimle birlikte yersiniz, yann sabah erkenden büyük oğlumun

arabasıyla gidersiniz.

—Yapamam, Bayan Mabel, Nezaketinize teşekkür ederim, ama kalamam.

— Bana büyük bir iyilik etmiş olurdunuz. Durumun

ne kadar vahim olduğunu düşünün, Peder. Onlar benim evlâtlarım. Bana onca yardım eden o

mahalleden birini ağırlamama niçin engel olasınız? Allah aşkına, kalmanızı rica ediyorum.

Peder, yine de kararsızdı.

— Sofrada bizimle birlikte yemek yemek istemezseniz —çünkü sizin sadeliğinize uymadığım

anlıyorum— biz üçümüz başka bir odada birlikte yeriz, siz, Romulo ve ben. Ve bu konuyu rahat

rahat konuşuruz. Kalacaksınız değil mi?

— Biliyor musunuz, Bayan Mabel, bundan onur duyardım, ama bir sorunum var, hemen bugün

eve dönmemi gerektiren bir şey.

— Bunu hemen buradan çözümleyemez miydiniz? Benimle açık konuşun, Peder Santa Helena,

bu kadar önemli sorun ne olabilir?

Rahip, utanarak başını önüne eğdi, sesi zorlukla duyuldu.

— Ayaklarım.

— Ayaklarınızın nesi var?

— Gut hastalığı çekiyorum ve her gece bir tedavi uygulamam gerekiyor; basit ama özel bir

tedavi. Yapmazsam, yarın her zamankinden beter bir gün geçiririm.

— Peki gerekli olan ne?

—Yaşlı hizmetçim, onları her gece bir leğende hafif tuzlu ılık suyla yıkar. Arkasından da

yanmasını azaltmak için parmaklarımın arasına talk sürer.

— Öyleyse kalıyorsunuz. Ben kendim yıkarım ayaklarınızı, siz de yaşadığınız dünyaya olan

minnettarlığımı birazcık ödeyebilme olanağını benden esirgemezsiniz.

—

Buna

asla

izin

veremem,

Bayan

Mabel.

Dünyada

olmaz...

'

— Abartmayın. Daha fazla tartışmayalım. Oğullarımın benimle ilgili bir noktada yanıldıklarını

göreceksiniz. Ben yıkamayı öğrendim. Bütün o sadeliği içinde Bayan

169

94

Bârbara'nm şu sözlerini hiç unutmamışımdır: "insanlar, başkalarına yardım etmek için

doğmuşlardır." Yerinden kalkarak, elini rahibe uzattı.

— Gelin sizi konuk odasına götüreyim. Merdiven çıkmaya bile gerek yok. Size bir pijama, bir

havlu, bir de rahat terlik bulayım. Göreceksiniz ki benim sokağım çıplak değil, ama

sevecenlikle dolu. Banyodan sonra yemek saatine kadar biraz dinlenirsiniz.

Gözlerinde yaşlarla durup pedere baktı. Onun tombul ellerini, elleri arasına alarak sevgiyle

sıktı.

— Sizin bana yapmakta olduğunuz iyiliği, yalnızca Tanrı değerlendirebilir...

Haber, bütün sokağa yayılmıştı. Her köşeden aynı feryat yükseliyordu.

— Ermişleri alıp götürmek istiyorlar!

Bir hengâmedir koptu. Evler boşalmıştı. Süpürgeyi, bıçağı, orağı, taşı, tuğlayı, hattâ sopayı

kapan koşuyordu. Siyah renkli, pırıl pırıl otomobil, Rio-SaoPaolo yolunu geçip ermişlerin

bulunduğu tarafa yönelir yönelmez, insanlar sokağı doldurup her şeye hazırlanmışlardı. O iki

adamın evlerini kuşatarak, onları dişleri ve tırnaklarıyla savunmaya hazırdılar.

Yalnızca o ikisi, hiçbir şeyden habersiz, orada içerdeydiler. İşi sağlama almak için Bayan

Barbara ile Bayan Cor-delia, çitin arkasından içeri girip, sanki daha fazla korumak isterlermiş

gibi, onlarla sohbete başlamışlardı.

Romulo ile Peder Santa Helena, düşmanca bir tavırla önlerinde duran kalabalığı arabadan

görmüşlerdi.

— Çok sakin olmalıyız, Doktor Romulo. Daha yavaş sürseniz iyi olacak. Allah vere de bir şey

olmasa.

Cebinden beyaz bir mendil çıkardı, biraz da gülünç bir hareketle kolunu dışarı uzatarak

sallamaya başladı. Otomobil, durup bakmakta olan kalabalığın on adım

berisinde durdu. Sinhâzinha nineden Pedrinho'ya kadar herkes oradaydı; Bay Abrahao'dan

tutun da, 'Sefalet ve Açlık'a varana kadar. RosineVnın nereden çıktığını kimse bilmiyordu,

hıncını unutmuş,, şemsiyesini yıldırıcı bir tavırla tutuyordu elinde.

Önce Peder Santa Helena, hiç de hoş olmayan bir gülümsemeyle indi arabadan.

— İyi günler, arkadaşlar. Kötü bir niyetle gelmedik buraya. Kararlaştırdığımız gibi, büyük

ağabeylerini getirmek üzere kente gittiğimi gördünüz. Buradan gitmek istemezlerse, kimse

onları zorlamayacak. Ama hepiniz yardım ederseniz iyi olur.

Tombul eliyle otomobili gösterdi. Niyetinin olabildiğince iyi olduğunu kanıtlamak istiyordu. Bay

Abrahao'ya doğru yürüdü.

— Çocukları gitmeye razı etmemize yardımcı olmalısınız. Böylesi daha iyi. Bayan Mabel onlara

bakacak; onlara iyi doktorlar bulacak.

Sinhâzinha nine, lâf a karıştı:

— Niçin doktor? Onlar hasta değiller ki. Ermişliği iyi edebilecek doktor yoktur.

Bay Abrahao, hepsinin adına konuştu:

— Çocukları getirin. Kendileri gitmeye karar verirlerse, hiçbir şey yapmayız.

Romulo, arabadan inip yarı çökmüş dış kapının altında durdu. Bir an için, zamanın ve

bakımsızlığın küçük evde yaptığı tahribata gitti gözü. Kiremitler eksikti, çitler artık neredeyse

hiç yoktu. Duvarlarda, tuğlaların dişlerini ortaya çıkaran delikler açılmıştı. Otlar eve soluk

aldırmıyordu, yalnızca patikaya benzer bir yerden geçilebiliyordu.

Mutfak penceresinde Bayan Cordelia' nın yüzü göründü.

— Ermişleri getirebilirsiniz.

Ve o ikisi, sanki gerçekten inandıkları yaştaymışlar gibi ağır ağır yürüyerek geldiler. Bayan

Cordelia, Ananias'ı

elinden tutmuş getiriyordu, Antao da dayanmak için kolunu Bayan Barbara'ya vermişti.

İşte o zaman, çıplak sokağın sakinleri, onların sendeleyerek yürüyen sıska iki ihtiyarcığa

dönüşmüş olduklarını fark ettiler. Yüzlerinin rengi, zayıflıktan ve uzamış sakallarının

gölgesinden koyulaşmış gibiydi.

Onca insanın evlerinin önünde durduğunu görünce korkmadılar. Önce Peder Santa Helena'ya,

sonra da o iyi giyimli adama tatlı tatlı gülümsediler. Ananias, onu iyi gö-remiyordu, çünkü

güneş çok kuvvetliydi ve onlar gölgeden çıkmışlardı. Ama az sonra onu tanıdı. Dönüp Antao'ya

baktı ve onun gözlerinde en ufak bir tanıma ışıltısı olmadığım gördü. Sanki göğsü

patlayacakmış gibi çok büyük bir acı duydu içinde. Acı gerçeğin ilk darbesiydi bu.

Geçmeleri için yol açtılar. Her bir yüzde, sessizlik ve beklenti görünüyordu. Sanki kimse soluk

alamıyordu.

— Roberto!... RicardoL.

Römulo, heyecandan çok öfkeyle baktı o ikisinin yüzlerine. Antao'yu kolundan tuttu; ama o,

kendini tutan eli nezaketle silkeleyip, olabildiğince tatlı bir sesle şöyle dedi:

— Ben Ricardo değilim. O da Roberto değil.

— Sizler yaşlanmış ve bitmişsiniz. İki ihtiyar gibi yürüyorsunuz.

— İki ihtiyarız da ondan. O, seksen altı yaşında, ben de doksan altı. Ben Antao'yum, o da

Ananias. Herhalde yanıldınız. Kimi arıyordunuz?

Römulo'nun gözlerinden öfke kıvılcımları saçılıyordu, ama rahip, yalvararak tuttu onu.

— Sakin olun. Onlar çocuk gibi. Bırakın onlarla ben konuşayım.

Antao'nun gözleri, pek çok dost yüzü görmeye başlamıştı. Sanki şenlik vardı ve bir eğlence

görmeyeli çok uzun zaman olmuştu.

Ananias, otomobile doğru yürüdü ve, belki de son kez olarak, bir melek edasıyla durup, o

güzelim farlara, soka-

ğın bütün tozuna rağmen pml pınl tamponlara baktı. Elinin kenarıyla tozu silmeye koyuldu.

Halini belli etmemek için yapıyordu bunu, çünkü içindeki o acı sinsi sinsi devam ediyordu.

Romulo, yanma geldi.

— Onu ister misin? Bu arabayı sana hediye edeyim. Ananias, gülümseyerek direksiyona

yaklaştı.

— Girsene. Otur da bak ne kadar yumuşak. Ananias, arabaya girdi, güçlü yayların üzerinde

yaylandı.

— Klaksonu çalabilir miyim?

— Elbette. Bu senin araban. Benimle birlikte kente gelirsen, onu sana hediye edeceğim.

Ananias, içindeki acıyı bastırarak arabadan indi.

Romulo, aynı soruyu sormak üzere Antao'ya doğru yürüdü.

Peder Santa Helena, yumuşak bir hareketle Anani-as'ın kolunu tutarak kulağına fısıldadı:

— Siz gerçeği biliyorsunuz. Yardım etmelisiniz. Ağabeyinizi alıp götürmelisiniz, yoksa çok daha

kötü ve üzücü olacak.

İki adam, iyice yakından birbirlerine baktılar ve Ananias bakışlarıyla elinden geleni yapacağına

söz verdi. Duyduğu acı, içini kemirmeyi sürdürerek, onu hüzne boğuyordu.

Romulo'nun bir şey demesine fırsat vermeden, kolla-nnı sevgiyle ağabeyinin omuzlarına

doladı.

— Gel, ağabeyciğim. Gel bak bu otomobil ne güzel, ne kocaman bir oyuncak. Bu güzel

otomobili bize hediye edecekler. Binmek istemez misin, ağabey. Beni seviyorsan bin.

Ama Antao, otomobile bakarak kayıtsız bir tavırla öylece duruyordu. Yanına yaklaşmak bile

gelmiyordu içinden.

— Sence de kocaman ve güzel bir siyah otomobil değil

mi?

— Evet, Ananias. Kocaman ve güzel, ama bu ne işe yarar ki? Yarın o da eski bir teneke parçası

olacak. Başka bir şey değil. İçeri girsek daha iyi. İçerisi daha gölgeli ve daha sakin.

Ama Romulo'nun güçlü eli durdurdu onu.

— Ricardo, RicardoL. Beni tanımıyor musun? Ben Romulo'yum, senin ağabeyin.

— Ben sizin kardeşiniz miyim? Hayır. Bir tek şu Ananias benim kardeşim.

Römulo, patladı:

— Salaklar! Salaklar! Ahmaklar! Domuzlar! Pis herifler! Siz busunuz işte. Kentte saygın bir

hayat sürmekten-se bok yalamayı yeğlersiniz. Bizler zengin olduk, salaklar. Hermes dayının

anevrismasını unuttunuz mu? O budala herif bizi zengin etti, hem de çok zengin! Bu pisliğin

içinden çıkıp benimle birlikte kente geri dönmelisiniz.

Peder Santa Helena, koca gövdesiyle ikisinin arasına girdi.

Antao, Ananias'ı kolundan çekip şöyle dedi:

— Gel gidelim, kardeşim. Bu adam deli, bize saldırabi-lir, bir kötülüğü dokunabilir.

Kardeşini içeri doğru itti ve bir mucize olarak ayakta duran dış kapıyı kapattı.

Yine iki ihtiyarcık gibi sendeleyerek, yoksul evlerinin içindeki gölgeye ve huzura doğru

yürüdüler.

O delinin kendilerine hakaretler yağdırdığını içerden bile duyuyorlardı.

Ananias'ın gözlerinin yaşlarla dolu olduğunu görünce, kollarını onun omuzlarına doladı ve

sallayarak avutmak ister gibi kucakladı.

— Korkma, kardeşim. Dünya, o adam gibi şiddet yanlılarıyla doludur. Ama biz burada içerde

sevgimizle bir arada olduğumuz sürece, ne kimse bizi ayırabilir, ne de bize kötülük edebilir.

Son Bölüm

TANRI'NIN VERDİĞİ HUZUR

O gece, salondaki mumlar, sanki hiçbir şey olmamış gibi, konsolun üzerinde yanıyordu yine.

Saat durmuştu, gece sakindi, Sulamita'nm kızışma dönemi geçmişti.

Antao düşüncelere dalmıştı. Ananias, eski durumuna geri dönebilirdi. Ama o, buna razı değildi.

Ananias, acı gerçeği anlıyordu. Ağabeyinin, o yoksul evin her yanını kaplayıp çitlere ve

duvarlara sinen parfümünün kokusu hâlâ burnundaydı. O insanlar hâlâ aynıydılar; yine aynı

şey olmuştu. Aile, hiçbir zaman bir işe yaramadığı gibi, şimdi de hâlâ bir işe yaramıyordu. Hep

o aynı yüzeysellik. Reziller! Yeniden Copacabana'daki evi almışlardı. Otomobilleri vardı.

Durmadan kumar oynamayı sürdürüyor olsalar gerekti, Hermes dayının bıraktığı namuslu

mirası yeniden

kaybedene kadar oynayacaklardı. Doğru dürüst bir mirasçı bile bırakamayan ihtiyar bekâr

dayılarının alınterini yok edecekler, boşa harcayacaklar, ipotek edeceklerdi. Onlar asla

değişmeyeceklerdi. Geri dönmelerini niçin istiyorlardı ki? Antao'nun haberi yoktu. Ama o,

gerçeği biliyordu, gerçeğin katı yüzünü biliyor, gizli acısını giderek artıran o sert ve üzücü

sözcükleri belleğine kazmmışçasına hatırlıyordu. Ananias, geri dönmesi gerektiğini biliyordu.

Önüne çıkan fırsatların en iyisi olmuştu bu. O ıssız küçük sokakta sonsuza dek unutulup

gitmediklerine ne kadar yazık olmuştu. Ama mahallenin öte yanındaki insanlar onlara karşı

savaş açmışlardı. Peki ama neden?

Arkasına asılı çocuklarla giden otomobilin gürültüsü kulağındaydı. Kadın erkek, herkes,

ağabeyinin arkasından sövmüştü. Romulo'nun kırıcı sözleri, kulaklarında uğulduyordu.

Budalalar! Ahmaklar! Onlara kardeşliğin yankısı içinde ulaşmaya çalışan sözcükler, bunlardı

işte. Budalalar, ahmaklar: eksikliğini hiç duymadıkları o aileden uzakta geçirdikleri bütün o

yıllan simgeliyordu bu sözcükler...

Ah, sendeleyen iki ihtiyarcık olmayı, ağır ağır yürümeyi, dilenciler gibi

giyinmeyi, düşkünler

gibi ellerinin titremesini sürdürmeleri mümkün olabilseydi! Ölüme yaklaşmakta olan iki düşkün

ihtiyar gibi. İnsanın yüreğinin iyilikle ve çürüyüp giden maddeye karşı kayıtsızlıkla dolması çok

daha iyiydi...

Birdenbire hafif bir ürperme geldi Antao'ya. Dönüp kardeşinin yüzüne baktı. O kadar

zayıflamıştı ki, yanakları çene kemiğine yapışmış, ilk kır saçlar artık saçını da sakalını da

kaplamaya başlamıştı. Sıska kucağına sığınmış olan Yaman da ürkmüştü.

— Ananias, kardeşim, lütfen iskemleni benimkine iyice yaklaştır, olur mu?

Ananias, bu kez onun dediğini yapmadı.

— Benimle biraz konuşmak istemez miydin?

Yanıt yoktu. Acısını tek başına gidermeye çalışıyordu. Pek çok geceler, ağabeyinin yalnızlığında

bir yankı bulmaya çalışmıştı; ama o, ermişliğe ulaşmış haliyle, hemen hemen hiç karşılık

vermemişti ona.

Ama ağabeyinin isteği karşısında kendini daha fazla tutamayarak, sonunda iskemlesini ona

yaklaştırdı.

— Ananias, çok düşündüm. O adam bizim ağabeyimiz olduğunu söyledi. Sen de duydun mu?

— Evet, duydum.

— Peki ama neden ağabeyimiz olduğunu söylüyordu?

— Çünkü bu doğru da ondan. O bizim büyük ağabeyimiz Römulo.

— Hayır. O bizim ağabeyimiz olamaz. Ağabeyimiz olsaydı bize salaklar, ahmaklar demezdi.

Kardeş kardeşe

böyle davranmaz.

— Ama yine de obizim ağabeyimiz. Ah, sevgili ağabey-ciğim, olanların hiç değilse yarısını

anlayabilseydm...

— Neyin?

— Örneğin, savaşın.

Antao, kaygı içinde kıpırdandı, sonra zayıf yüzünü çe-

, virip kardeşine baktı.

— Savaş mı oldu dedin? Ama gerçekten bir savaş mı

oldu, Ananias?

Ananias, yanıt vermeden önce yerinden kalktı, iskemlesini konsolun yanma çekti, konsolun

kenarına tutunarak hasırı delik deşik olmuş iskemleye tırmandı. Eski saatin kapağını açtı,

anahtarı alıp saati kurmaya başladı. Sesi, bütün odayı doldurmuştu.

Yine aynı köşeye oturmak için iskemleyi sürükleyerek ağabeyinin yanma döndü.

— Bunu neden yaptın, Ananias?

— Bizim kaçtığımız gerçek, bu. Bizler durduk, ama zaman durmadı.

Siyah saatin ritmik sesi kulağa hoş geliyordu.

— Ama savaş oldu mu, Ananias?

ÇıplakSokak 177/12

I

Melek, uzun uzun baktı ağabeyine. Onunla konuşmak istediği, ona anlatmak istediği, ona

savaştan, hayatın zorluklarından, yiyeceklerinin azlığından, sokaktaki onca sorundan söz

etmek istediği, kederle dolu o sessiz gecelerini hatırladı... Öfkeyle geçen haftaları, durmuş

saate bakarken duyduğu sonsuzluğu, yalnızlığının melodisi içinde dans eden mumların

gölgelerini hatırladı. Noel gecesi âyinlerini ve İsa'nın doğumu sahnesini düşündü. Ağabeyinin

erişilmesi çok zor olan ermişliğine tutunup, cinselliğe ve anılardan kaçmanın umutsuzluğuna

karşı verdiği savaşımları düşündü. Ağabeyinin, bir odaya, bir domuz yavrusuna, sarı bir

kediye, bir çimenliğe, sessizliğe ve her şeyden fazla da uzaklığa sığdırılmış olan yüceltilmiş

hayatını düşündü...

— Gerçekten bir savaş oldu mu, Ananias?

Şimdi konuşmanın ne yaran vardı ki? Artık konuşmak zordu, zorlaşıyordu, çünkü hepsi geçip

gitmişti ve kendini gerçekten yaşlı hissediyordu. Bugünden sonra sokak artık eski renkliliğini

bulamayacaktı. Kendisini neyin beklediğini bilmiyordu. Eskiden sokak, gerçekten çıplak

sokaktı. O günlerin coşkusu vardı. Meraklar, keşfettiği yenilikler vardı ve bunların hepsi

kendisiyle birlikte ölüp gidecekti. Sokakta bütün olup bitenleri gizli gizli dinlemenin verdiği o

mutluluk... Artık konuşacak bir şeyi yoktu. Zamanın içine kök salıyordu. Ve zaman, saatin

sarkacının neşeli tiktakları arasında yeniden doğuyordu.

Antao'nun sorusuna hâlâ yanıt vermemişti. Artık canlı ve insanca seslere benzeyen bir tıkırtıyla

çalışan saati işaret etti yalnızca.

Antao, hüzünle gülümsedi. Saat saçmalıktı! Onların zamana ihtiyaçları yoktu ki. Yakında, çok

yakında kardeşi, zamanın yararsızlığını hissederek saati kurmayı unutacaktı.

— Gerçekten savaş oldu mu, Ananias?

Ananias, ötekilerle birlikte geri dönmüş olması gerek-

tiğini düşündü. Ama savaşın patlak verdiğinden bile haberi olmayan ağabeyini nasıl

bırakabilirdi? Üstelik ötekilerle birlikte neden, niçin geri dönsündü? Mabel'i hatırladı. Sürekli

boyadığı dudaklarını, gözlerini, gözkapaklannın üzerindeki mavi gölgeyi düşündü. Dudaklarını

kalemle kalın-laştırdığını. Mabel, insancıllığıyla olağanüstü olmuş, insanca anlayışıyla bir

harikaya dönüşmüştü. Mabel, tümüyle sevecenlik kesilmişti. Sonra Mabel, onlarla birlikte

kalmaktan korkmuş, yararsızlığın bağrına geri dönmeye can atmıştı. Mabel, gerçekten yaşama

fırsatını tepmişti. Ve sonunda Mabel, onları terk etmişti.

Romulo'nun bakımlı elleri gözünün önündeydi. Hareket ettikçe parıldayan, törpülenmiş

tırnakları. Hayatın özellikle kendi refahı için var olduğu güvencesini duyan Rodolfo'nun

azameti. İnanılmaz derecede yararsız ve nankör Clarissa teyzenin zaafları. Sürgün dedikleri

bütün o süre boyunca annesini bir kez olsun ziyarete gelmemişti.

Ama Antao, saatin tiktaklarının tekdüzeliğini edinmişti sanki.

— Gerçekten savaş oldu mu, Ananias?

Hayır. Geri dönmeyecekti. O sokağı nasıl bırakabilirdi? Yeni yapılmış çişle Bayan Pifânia'nm

yılancık hastalığını geçirerek yarattığı o tek iyilik mucizesini nasıl unutabilirdi? Yazın çıkan uzun

otları unutmak mümkün müydü? Çevresi hep çirkin ve sıska yavrularla çevrili olan kedileri

Sulamita'yı unutmak mı? İnsanı korkutacak kadar büyüyen Tricolinete'yi? Hem sonra, Aman

Allahım, Antao'yu nasıl terk edebilirdi? Kendisini her zaman o kadar sevmiş olan ağabeyini?

Issızlığa bürünmüş ve gittikçe daha da boşalan o çıplak odada onu tek başına bırakmak mı?

Antao'yu mumlarla, kedisi Yamanla, ölü saatle ve karşısındaki iskemlede onun yokluğuyla

başbaşa bırakmak mı? Sessizliğin sükûnetini sahtelikle, fişlerin sesiyle, ötekilerin yapmacıklı

konuşmalarıyla değiştirmek mi?...

— Sana son kez soruyorum, kardeşim. Gerçekten sa-

vaşnuoldu?

Konuşmayı hiç istemiyordu. Gerçekten istemiyordu. Ağabeyinin gözlerinin içine baktı ve onun

merakını gider-\ mek gereğini duydu. Az konuşmaya çalışacaktı.

—'Evet. Savaş oldu. Yıllarca süren bir savaş. İnsanlar hep birbirlerini öldürdüler. Hayatın bir

değeri kalmadı. İnsanlar durmadan birbirlerini öldürdüler. Bayan Concei-çao'nun oğlu Tiao, bir

daha geri dönmedi. Pek çok ülke istilâya uğradı. Ve insanlar birbirlerini büsbütün Öldürdüler.

Kentleri acımasızca silip süpüren atom bombasını icat ettiler...

Antao, artık dinlemiyordu. Birbirlerini yiyen insanları düşünüyordu. Birbirlerini yiyen insanları.

Birbirlerini yiyen insanları...

Ananias, artık daha fazla susamadığı için, hep konuşmak istiyordu:

i —Çocuklar, yaşlılar, gençler yollarda ölüyorlardı.

Uçaklar her yeri yakıp yıkıyordu. Yitirilmiş bir dünyayı yiyip bitiriyorlardı. Savaş oldu, Antao, ve

bundan yalnızca ı senin haberin olmadı. Senin ve senin gibi bir başka ermi-

I şin... Kan, kan, daha fazla kan ve yalnızca kan. Yollarda,

yıkılan binaların kovuklarında, yeniden çıplak kalan sokakların çamurunda birbirine kansan

genç ve yaşlı kanlar. Bu arada, herkes sana gönül borcu duyuyor. Sana mumlar armağan

ediyorlar. Sen bir ermişsin, başkalarının derdine çare bulursun, kendi iyiliğinle herkesin

umudunu sularsın. Ama oralarda, hayatı nefretin kanıyla sula-dılar. Kardeşlerin bedenlerini

paramparça ederek. Hepsi de kardeştiler... Ama burada, iyice yakınımızda, başka insanlar,

bizim ailemiz, Hermes dayının bereketli elleri aracılığıyla, tarlalarda çalışan insanların alınterini

içtiler. Hastalık ateşiyle yanan o terk edilmiş yerlerde, peynir ve I içki ölçüsüz

fiyatlara satılıyor ve bütün bu para, yoksulla-

I rın terini akıtanîarca oyun fişlerine dönüştürülüyordu.

i Kocaman avizelerin ışığını yansıtan, öylesine pırıl pınl ba-

kimli parmakların arasında. Savaşlar oldu, Antao, ve senin haberin olmadı.

Ananias, daha fazla konuşmadı. Başını hafifçe öne eğerek, unutulmuş gecelerin düşüncelerini

eşelemeye koyuldu.

O ölüm kargaşası. Neden insanlar birbirlerini öldürüyorlardı? Ölüm, sonunda kendiliğinden

geleceği halde, insanlar neden ölüme koşuyorlardı? Ö nasıl olsa gelecekti. Onu daha erken

istediklerinde, felâketlerin olasılığı, intiharların umutsuzluğu vardı. Onu daha geç

istediklerinde, yataklara yatıp yolunu bekleyebilirlerdi. Ama öldürmek niye? Yıkmak, yıkmak,

yerle bir etmek niye? Kötü insanların kalplerinde ne gibi kötü bir öz tomurcuklanıyordu?

Kardeş kardeşi öldürüyordu. Orada burada insanlar, her ne pahasına olursa olsun, özellikle de

hayatları pahasına birbirlerini sömürüyorlardı. Birbirlerini yok ediyorlardı, kılıçlarla, bombalarla,

kurşunlarla... Kentler yerle bir oluyordu. Gemiler torpilleniyordu... Nefretlerin Kadını: atom

bombası. Hastalık ateşi ve açlığın kırıp geçirdiği yoksul yerler. Boş mideler, bir servete mal

olan peynir ve içkiler. Boş mideler, aç bedenler: orada, burada. Her köşede bozulan, satılan,

kirlenen bedenler. Kansız bırakılan bedenler. Cansız kalan bedenler ve espinheiro'l&nn açtığı

yaz aylarında cırcırböceklerinin çok yakından duyulan şarkısı. Sokak hâlâ çok güzeldi. Odadaki

sessizlik. Yanan barış mumları. Kıpkırmızı hastaneler, ölülerin mumsuz elleri. Başkalarından

merhamet dilenenlerle dolan parke taş döşeli yollar. Ruhlarının bütünlüğü

bozulmamış

insanlardan geriye kalanlar. Ölümün insancıl ve felsefî sabrının bulunmadığı bütün o büyük

sefalet. Yarıda kalan hayaller. Bozulan yuvalar. Bir kahraman gibi yola çıkan Tiao' nun

gülümsemesi. Bayan Conceiçao'nun bir daha geri dönmeyen oğlu.

Ama kendileri için ailesi geri dönmüştü, yalnız farklı bir biçimde. Kötülüğün süngüsüyle, onlann

yaşamlanmn

sadeliğini tehdit ederek. Salaklar! Salaklar ve ahmaklar! Onlan böyle tanıyorlardı. Kendilerini

maddeden soyutlayan, hemcinslerine yakınlaşmak için simgeler yaratarak herkese yalnızca

sonsuz bir iyilikle bakan onlan, böyle tanıyorlardı. İnsanın eti yalnızca etten yapılmışken,

insanlar nasıl demirden olabilirlerdi? Zayıflığın gücü, kötülükle iyiliği, birlikte çürüyüp gitmeleri

için alıp aynı yere götürüyordu. İnsanlar kötüydü, oradakiler de, buradakiler de.

Ve o sırada Antao ağlamaya başladı. Ermiş, ağlıyordu. Başkalarının terk edilmişliği,

anlayışsızlık, keder, insanların dünyasındaki kötülükler için duyduğu acıyla ağlıyordu.

Acısı yavaş yavaş yüceliyor, o katılığının içinde billûr-laşıyordu. Artık zayıf yüzünde kuruyup

giden ince bir gözyaşı yolundan başka bir şey kalmamışta. Yalnızca tek bir çiğ

dizisini saklayan

sakalı ışıldıyordu. Uzun yıllardan beri ilk kez başına gelen bu ağlama, yavaş yavaş sona

eriyordu, yavaş yavaş...

Ananias, içi sızlayarak baktı ona. Kupkuru bileğini, içtenlik ve yakınlaşma belirtisi olarak

parmaklarının arasına aldı. Nabzının atışından, ermişin bu geçici acının geri kalanını yaşadığını

anladı. Nabzı, hayatın, kanın ve hücrelerin sayısız hareketlerini sayarak yavaşça atıyordu.

Gözlerinin gizemli bakışında bunların hiçbiri görünmüyordu. Ama duvardaki saat yaşıyordu.

Yaşamayı sürdürecekti. Kendi istedikleri bu yalnızlığın içinde ağabeyinin kalp atışlarının sesine

eşlik etmeye çalışarak yirmi dört saat daha yaşayacakta.

— Biliyor musun, Ananias, biz çok büyük bir yanılgıya düştük.

Bir an durakladı ve bileğini Ananias'ın parmaklarının arasından kurtardı. Kendini hareketlerle

daha iyi ifade edebilmek için o sıska eline ihtiyacı vardı.

— Biz sokağı kurtardık, ama dünyayı kurtarmayı bir yana bıraktık. Dünyayı da kurtarmamız

gerek.

Sandalyesinde sallanarak Yaman'ın tüylerini düzeltti.

—Yann yine bir Noel günü.

Ananias, öyle olmadığını biliyordu, ama o öyle olmasını istiyorsa, ne diye karşı gelecekti?

—Yann yine bir Noel günü. Senin en hoşuna giden gün.

Pekâlâ. Öyleyse ertesi gün bir başka Noel günüydü. Saçlannı keseceklerdi. Bayan Barbara

onlara iyi bayramlar dilemeye ve ders yapıp yapmayacağını sormaya gelecekti. Hayır, Noel

günü ders yoktu. Hiçbir şey yoktu. Hiç mi hiç. Savaş bile. Hiçbir şey olmayacaktı. Zaten

anlaşılamayan en büyük mucize de bu hiçlikten geliyordu. Hayat güzeldi. Toprak kadar, otlar

ve mayıs gülleri kadar, sokağın çözümlenemeyen gizemi kadar güzeldi. Gizemler, insanların

birbirlerini öldürmeleri için yaratılıyordu. Çocuklar, sokağın gizemini anlamadan büyüyorlardı.

Büyükler, sınıflandınlmadan büyümüş olanlardı ve içinde bulunduk-lan duruma uyum

sağlıyorlardı. Aslında hayatın gizemli bir yanı yoktu. Yalnızca herhangi bir sokaktan daha

uzundu. Hayatın amacı, onu kabullenmek, sonradan bir avuç toprağın ya da taşın altında geri

vermek üzere onu güzel bulmaktı.

Hiçbir şeyin önemi yoktu. Yarın başka bir gün olacaktı ve gece, yeniden başka köşelerdeki

başka mumların yalnızlığına geri dönecekti. Çünkü onun ve Antao'nun geceleri belki de birazcık

değişecekti. Belki de saat, son demlerini yaşayıp ağır ağır ölüp gidecekti. Tozlar, boyası

dökülmüş siyah rengini yeniden örtecekti. Zaten siyah bir renk değildi ki. Bunlann hepsi görsel

bir yanılsamaydı. Hayatının başlannda, geçmişin unutulmuş ışıltılannda, fizik öğretmeni

konuşurken şöyle demişti:

— Beyler, siyah, renk değildir. Işığın yokluğudur.

Şu anda gece, bulunduklan odaydı ve orası aydınlıktı. Mumlar, titrek barışık biçiminde

yaşıyordu. Aslında mum-

lar her şey demekti. Yaşayanlara ışik veriyorlar, hattâ o ışıkla ölülerin bile çirkinliğini ve

anlamsızlığını gözden saklıyorlardı.

—Ananias, yarın ağabeyimiz bizi almaya geldiğinde, gidelim onunla.

Bir an durakladı ve tavandaki kiremitlere baktı.

— Benimle gelirsin, öyle değil mi Ananias?

— Elbette gelirim, ağabeyciğim.

Bunu öyle büyük bir sevecenlikle söylemişti ki. Birden kalbine yeniden bir tatlılık doldu. Onunla

nereye isterse gidecekti. Arafa. Cehenneme. Cennete.

Ertesi sabah kilisenin çanları çalacaktı. Peder Santa Helena, uzun yıllar önce dünyayı

kurtarmak üzere bir Adamın ortaya çıktığını hatırlayarak, o Adamın doğduğunu

müjdeleyecekti. Ama dünya hiç de kurtulmuş değildi. Çünküjdünya buydu işte. İnsanların

birbirlerini öldürmeleri gerekiyordu. İhtiyarların ölmeleri gerekiyordu. Yoksa o kadar çok insan

birikirdi ki, sokakların onca gölgeyle dolmasıyla ortalık geceden daha karanlık olurdu. —

Beyler, siyah, ışığın yokluğudur. Sabah olduğunda Sulamita, mavi gözlü yavrularını kendi

sıskalığının açlığıyla doyurmak için otların arasında kaybolacaktı. Tricolinete hiç ölmeyecekti,

çünkü o yumuşaklığın simgesiydi, yumuşaklık da hiç ölmezdi. Hiçbir zaman şişe geçirilip ateşte

çevrilmeyecekti. Bunun bir nedeni de, onu limon dilimleri ve karnında farofa'yla sofranın

ortasına koyabilecek büyüklükte bir tepsi olmamasıydı. O her zaman, pırıl pırıl şişko

gövdesiyle, oranın kraliçesi olmayı sürdürecekti.

—Yarın, ağabeyimiz bizi almaya geldiğinde, onunla gidelim. Kente gideriz ve oradan dünyayı

kurtarmaya başlarız.

— Olur, ağabey. Dünyayı kurtarmaya başlanz. Ama başlangıçta çok zor olacak.

— Elbette öyle olacak. Öyleyse şimdi iyi bir uyku çeke-

lim. Hazırlanmak için erkenden kalkarız.

— Peki onun geleceğini nereden biliyorsun?

— Çünkü ben her şeyi bilirim, Ananias. Yarın o gelecek.

Işığı söndürüp yatak odasına doğru yürüdüler. Yann Noel'di. Bir adam gelecekti. Onlar gibi

dünyayı ve huzuru kaybedecek olan bir adam.

Ertesi sabah öyle erken kalkmışlardı ki mumlan yakmak gerekti. Antao'nun üzerine alışılmadık

bir gençlik gelmişti. En küçük ayrıntılarla ilgilenerek, daha bir aceleyle yürüyordu. Başka

sabahlann tersine, içindeki neşe onu bir dereceye kadar konuşkan da yapıyordu.

— Bugün yeni bir Noel günü, Ananias.

— Biliyorum; Noel de başka herhangi bir gün gibidir. O yıl ermiş olmayı başarabilecek miydi,

onu bile sormadı. Her yılın geçip gitmesini fazlasıyla beklemişti.

Antao, konsolun çekmesinden makası çıkardı ve küçük sırayı çekti. Saçlannı ilk kez mutfakta,

mum ışığında kesiyorlardı.

— Otur.

— Olmaz, Ananias. Bugün sen birincisin.

Ananias, onun sözünü dinledi ye uzun saçlarını kesen makasın şıkırtısına kulak verdi. Sonra da

sakalını kesmeyi sürdürdü makas.

— Biliyor musun, kardeşim, bugün saçların daha uzun, sakalın da öyle.

Ananias, hafifçe gülümsedi ve kalkıp yerini ona bıraktı. İşini sessizce yapıp

bitirdi.

— Şimdi içeri gidip eşyalanmızı hazırlayayım. Ananias, içeri giderken, sokak kapısını açtı.

Sabah,

gökyüzünü boyamaya başlamıştı. Geri dönüp mumlan söndürdü. Bahçeye doğru yürüdü, çünkü

insanlann dünyasına son kez bakmak istiyordu. Kuşlar, fabrikanın iç karartıcı sireninden çok

daha önce ötmeye başlamışlardı. Baktığı her köşede bir vedalaşma görüyordu. Her şeyin

her bir parçası, içinde bir özlem yarası açacaktı. Kendilerini almaya geleceklerini biliyordu.

Biliyordu, çünkü Antao hiç yanılmazdı.

Bayan Barbara, alışılmışın dışındaki bu hareketliliğe bir anlam veremeyerek, onlara bakmak

için çitin yanma kadar gitti.

— Ne oldu, Bay Ananias?

— Hiçbir şey, Bayan Barbara. İyi günler,

— Ama siz saçınızı sakalınızı kesmişsiniz.

— Antao'nun aklına bugünün yeni bir Noel günü olduğu esti.

Bayan Barbara, onun sessizce ağladığını fark etti.

— Neden bu kadar kederlisiniz? Siz her Noel kendinizi mutlu bir kuş kadar neşeli hissederdiniz.

— Çünkü bugün bizim Noel'imiz tamamen farklı olacak. Sizden bana bir iyilik yapmanızı

isteyecektim.

— Ne istiyorsanız söyleyin, yapayım. . — Bir dakikacık bekleyin.

Çamaşır teknesinin yanına gidip, eski bez parçalan arasında hâlâ uyumakta olan Tricolinete'yi

buldu.

— Hadi gel, canım.

Gün geçtikçe semizleşen gövdesinin sıcaklığını hissetti. Ona acıyordu.

Sevgili domuzunu kollarına alıp kaldırdı, hayvan uyanarak sevgiyle homurdandı. Komşunun

çitine kadar olan yol boyunca, hayvancığın buram buram domuz kokan yumuşacık bedenini

bağrına bastırdı.

— Ona benim yerime bakabilir miydiniz? Zavallı hayvanı yanımda götüremem. Gittiğimiz yerde

olmaz.

Bunları kekeleyerek söylemişti. Bayan Barbara, uyuk-layan hayvanı aldı.

— Nereye gidiyorsunuz?

— O, gitmeye karar verdi. Ben de onunla birlikte nereye isterse oraya gideceğim. Hepsi bu.

— Peki ne zaman gidiyorsunuz?

— Hemen bugün. Saat dokuza doğru bizi almaya gelecekler. Antao hiç

yanılmaz.

— Ama daha dün gitmek istemiyordu.

—Dün gece onu çözümledik. Hayat böyledir. Hayat böyleydi. Belki de bu en iyi çözümdür.

Şimdi gidip eşyalarımı toplamam gerekiyor.

Seksen altı yaşında bir ihtiyarcık gibi yürümeye koyuldu. Upuzun yorucu bir hayatın bütün

ağırlığını sırtında taşıyordu.

Bayan Barbara, gözlerinde yaşlarlakalakalmıştı. Hangi eşyalarını hazırlayacaklardı? Yamalı birer

pantolon. Kendisinin, Bayan Maria JosĞ'nin ve Bangu'nun yıkayıp yamamaya alıştıkları, eski

püskü, kaskatı birer gömlek. Bütün bu yılların mirası olarak edindikleri bu yoksulluğun içinde

neler biriktirmiş olabilirlerdi ki? Ah evet, sokağın minnettarlığından oluşan bir bohçanın içinde

her boyda sevgiyi alıp götüreceklerdi.

Haber her yana yayılmıştı: — Ermişler gidiyorlar!

Ortak bir acı belirmişti bütün bakışlarda, Böyle, hiç kimse onları zorlamadan, çekip

gidebilirlerdi. Ama sokak, onların varlığı, onların iyiliği, onların dostça gülümsemesi olmadan

bomboş kalacaktı.

Erken saatlerde evlerinin önüne insanlar birikmeye başlamıştı. Bu kez silâhsızdılar, ellerindeki

tek şey umutsuzluktu.

İçerde ikisi de, yerde bohçaları, kucaklarında lime lime olmuş eski hasır şapkalanyla, yatağa

oturmuş bekliyorlardı. Antao, biraz üzgündü; Ananias ise kederinin içinde sakindi.

Bay Abrao, Noel gecesi âyiiiindeki kılığıyla göründü. Quiterinha, yine kırmızılar içindeydi.

Sinhâzinha ninenin dudaklarında hiç bitmeyen bir dua vardı. Gutlu ayaklarını

sokağın tozu içinde sürükleyen Peder Santa Helena bile gelmemezlik etmemişti. Üzgündü, ama

savaşın sona ermesi için bundan başka bir çözüm yoktu. Üzücüydü, ama tek çözümdü bu.

Tanrı, pürüzleri yok etmişti. Tann, onlan aydınlatmıştı. Oradan çekip gitmekle bir kez daha

iyilik etmiş olacaklardı. Orada kalmakla işin kan dökülmeye kadar varmasına engel olacaklardı.

Bütün bakışlar, can çekişircesine bir acı içinde, otomobilin görüneceği Rio-Sao Paolo yoluna

çevrilmişti. Saat tam dokuza beş kala, bir ses acıyla haykırdı:

— İşte geliyorlar!

Sokağın her köşesine sıkışmış olan kalabalıktan bir mırıltı yükseldi.

Bayan Marîa Jose\ heyecandan konuşamayacak halde odaya kadar geldi. Antao, telâşla

doğruldu; Ananias ise, kaderine boyun eğmişti.

— Bırakın bohçanızı da alayım.

— Antao, Bayan Bârbara'nın kolunda, dışarı doğru yürüdü. Aklına bir şey geldi ve Yaman'ı

aranarak "pisi pisi" diye seslendi; hayvan evden fırlayarak ermişin kollarına atıldı.

, Otomobil, dış kapının önünde durmuştu; o ikisinin, sıska bedenleriyle iki kadına yaslanarak,

yorgun iki ihti-yarcık gibi ağır ağır yürümelerini görüp de gözyaşlarına boğulmayan tek bir yüz

bulmak kolay değildi. Güneşin sıcacık okşamasını geçiren delik deşik şapkaları, başlarının

üzerinde birer hâle gibiydi.

Dış kapıya yaklaştıklarında, Antao'nun aklına bir şey geldi. Kediyi Bayan Marîa Jose°nin

kollarına vererek Ana-nias'a dönüp gülümsedi.

— Bugün Noel, Ananias. Ve işte senin hediyen. Kendi şapkasını da, kardeşininkini de çıkardı.

— Diz çök, kardeşim.

Ananias, zorlukla onun dediğini yaptı.

Antao, ellerini onun saçlarının üzerine koydu ve o

her zamanki sessiz duasıyla gökyüzüne baktı. Gözlerinde olağanüstü güzellikte bir pırıltı

belirmişti. Elleri de, sanki Tann'nın elleriymiş gibi, öyle saydamlaşmış, öyle ışıltılı bir görünüm

almıştı ki.

İnsanlar, bütün bunları şaşkınlıkla seyrediyorlardı.

Sonra ermiş, kardeşinin kalkmasına yardım etti ve onu iki yanağından sevgiyle öptü.

— Bu andan sonra melek olmaktan çıkıp ermiş oldun. Bu benim sana Noel hediyem.

Bu kez, ermişlik ve kusursuzlukta birbirlerine eş olarak, kol kola girip yeniden yürümeye

başladılar.

— Ağabeyimizin şu güzelim siyah arabasına bak. Yeniden gidip kentte oturalım diye onu bize

hediye edecek.

Ananias, düşkünler evinin ambulansını ancak o zaman fark edebildi. Bembeyaz arabanın sireni,

alıp götürecekleri kimseleri ürkütmesin diye bir bezle sanlmıştı. Ne saçmalık, buna gerek yoktu

ki.

— Hadi hemen gidelim, kardeşim. Hemen gitmeliyiz. Dünya çok büyük ve onu kurtarmak

zorundayız.

Ne kadar isterse istesin, Ananias'ın bacakları ilerle-memekte direniyordu.

Antao, ondan ayrılarak gidip kedisi Yaman'ı kollarına aldı. Kendisine korkuyla bakmakta olan

hastabakıcıya doğru yürüdü.

— Biliyor musun, Romulo, dün sana insanca davran-madım. Bağışla beni. Ama

benim

ağabeyim olduğunu biliyorum. Hadi artık gidelim.

Arabanın kapılan açıldı. Birkaç dost eli, ermişin basa-maklan çıkıp oturmasına yardım etti.

Ananias'ın binmesi daha zor olmuştu. Herkes onu tutuyor, pek çoklan parmaklannı ve

gömleğinin orasını burasını öpüyorlardı. Bangu, ağlayarak yalvarıyordu.

— Hiç olmazsa siz bizimle kalın, Bay Ananias. —Yapamam. Ağabeyime, nereye isterse onunla

gideceğime söz verdim.

III lıl Ilı .1111 i, ılı İl ılı Iu İl III llullUJI II! JI» illi

O sırada insanın içini parçalayan bir şey oldu. Kalabalığı yaran Pedrinho, yüzü ateş gibi

yanarak, elinde içi minik coleiro 'larla dolu bir kafesle göründü. Ağlayarak Ananias'ın

bacaklarına sarıldı. ,

— Gitmeyin, Bay Ananias. Gitmeyin. Bakın.

Ve başladı kafesin parmaklıklarını kırıp, masmavi özgürlüğe kavuşsunlar diye kuşlan serbest

bırakmaya.

— Kalırsanız, söz veriyorum bir daha asla kuş yakalamayacağım.

— Kalamam; gitmek zorundayım.

Ambulansın ilk basamağını çıktı. İkincisini de çıktı ve tatlılıkla gülümseyererk

dönüp insanlara

baktı.

— Gitmek zorundayım. Çünkü...

Peder Santa Helena'nın ağzı kocaman açılmıştı.

—... Tann'nın verdiği huzur, her birimizin içinde bir yerde bulunuyor.

Arabanın motor sesine kulak vererek oradakilere baktı ve ilk kez olarak ermiş gözleriyle dua

edip o insanları kutsadı.

Antao'nun eli, onu arabanın içine doğru çekiyordu.

Kapılar ağır ağır kapandı. Araba, yavaş yavaş çıplak sokakta ilerlemeye başladı.

Daha iki yüz metre gitmemişlerdi ki bir dehşet çığlığı yükseldi hepsinden. Kendilerini

tutamayarak hepsi dizleri üzerine çöktüler. Peder Santa Helena bile istavroz çıkardı:

— Sic transit Gloria mundi!

Ambulans, mucizevi bir biçimde uçmaya başlamış, sokaktaki tellerin yüksekliğine ulaşmıştı

bile. Ve hızla yükseliyor, yükseliyordu. Gökyüzüne doğru çıktıkça da, büsbütün küçülüyordu.

Artık fabrikanın bacasından çok daha yükseklerdeydi. Sokağın uçurtmalarının ulaşabileceği

yerden bile daha yüksekteydi. Öyle küçük bir nokta haline gelmişti ki, biçimini kaybetmişti.

Sonunda bir yıldız kadar küçülerek, bir ışıltı içinde kaybolup gitti.

— Mucize! Mucize!

— Kedi bile göğe uçtu...

— Mucize! Mucize!

— Ermişler, bu dünyanın insanları değillerdi...

— ...ve cennete gittiler.

Sinhâzinha nine, dua etmeyi bırakıp, neredeyse gurur denebilecek bir mutlulukla gülümsedi.

Sonra çıplak sokağın o sevecen dünyasında sevgi dolu bir hareketle döndü, kollarım haç gibi iki

yana açarak yüzü gözyaşları içinde şöyle dedi:

—

Onlar cennete gittiler, zaten iyiliklerine yaraşan tek yer orası. Benim havai fişeklerimin

yolunu izlediler!...

SON

José Mauro de Vasconcelos'un bu romanında, olaylar, bir kenar mahallenin köy yolunu andıran bir sokağında geçiyor. Her bölümü, her parçası türlü renk tonlarıyla bezenmiş bir kitap. Toplumsal yalanlar, bireysel ikiyüzlülükler, insanca duyguları, özlemleri altüst eden ince hesaplar, çevrilen dolaplar, dalavereler, acımasız alaylar, kargaşa içindeki bir toplumun açık belirtileri olan bir yığın tutarsızlık bir bir gözler önüne seriliyor bu kitapta. Romanın kahramanları, başkalarına adanmış sıradan bir yaşam uğruna kendi dünyalarını terk eden Antão ile Ananias ve onların çevresinde bu kenar mahallenin sevecen ve inançlı sakinleri. Romanda yer alan kişiler, geçen olaylar sımsıcak, şiirsel bir dille anlatılıyor. *Çıplak Sokak*'ta Tanrı'nın yüzünü korkusuzca arayan Brezilyalı bu usta yazar, okuyucunun bu konuda kendi konumunu seçmesi ve son sözü söylemesi için yargıları ve tanımları onun yorumuna bırakıyor.

